

ספר חמישי

דברי תזון

ב מ ר ח ב

ה ע ו ל ם ו מ ל ו א ו * א

ארכו של עולם מהלך ת"ק שנה ורחבו מהלך ת"ק שנה, והוא עגול מכל צדדיו, הים הגדול מקיף אותו וסובב אותו, ובו מולך הלוייתן. מי הים הגדול עומדים על שפת מימי בראשית, ומימי בראשית על עמודי חשמל, עמודי חשמל — על הרדי ברד, הרדי ברד על אוצרות של שלג. תוזרים האוצרות של שלג לעמוד על אוצרות של מים ואש יחד. אלה עומדים על הים התחתון, והים התחתון נשען על עמקי תהום, בין שניהם עומד שר של תהום; ולו שלשה ראשי שור. עומדות הן התהומות על מהות התהום, והוא כקו ירוק מקיף את פני כל, וממנו החשך יוצא; התהום עומד על הבהו, יסודתו אבנים מפולמות משוקעות בתהום, מהן יוצאות ונזלות אמות מים. חזרו כל אלה לעמוד על הרי עד, וההרים על כנפי סערה, והסערה מלפפת את שפת הארץ התחתונה.

הארץ התחתונה תלויה בסערה, והסערה תלויה וקשורה בכיפת חרבה; גם חרבה תלויה בסערה, ומערה זו תלויה וקשורה בכיפת ארקא. גם הארקא תלויה בסערה, ומערה זו תלויה וקשורה בכיפת תבל. סערה גם מקשרת בין כיפת תבל ובין כיפת הלבד; חלב הוא הוא ישוב העולם: עליו פרושים שבעה רקיעים בכיפות קערות כפויות על גבי שלחן. והנה הרקיעים תלויים בסערה וקשורים בכיפת שחקים. משחקים מובילה סערה לכיפת זבול; מזבול באים בסערה לכיפת מעון, ממעון למטון, ממטון לערבות, ומכונני ערבות תלויים הם בזרוע של אל עולם, אדון האדונים ובורא הכל. סלו סלו לרוכב בערבות!

ב

כשם ששכינת אל-מלכותו בעליונים, כך שכינתו שורה כתחתונים, השמים כסאו והארץ הדום רגליו, אלף אלפי אלפים ורבי רבבות של מחנות מלאכי השרת עומדים ומקלסים שבתו של מקום, ובאלף אלפי אלפים עולמות מרגנין נפלאותיו של מעלה. מלבד אלה די' אלפים ות"ק עולמות לרוח מערבית, עולמות במספר כזה לרוח דרומית, ובמספר הזה לרוח צפונית. אלו שברוח מזרחית מלאים מלאכים משוררים שיר חדש וקדוש, להם מהרה ובתר מלכות; ואלו שברוח מערבית מלאים מלאכים, האומרים שירה בחדוה וגילה, צהלה ורנה, להם תפארת ועטרה; ברוח דרומית שוב משוררים

* עפ"י מדרש כונן, בית המדרש, חדר שני, ועוד מקורים.

מלאכים, אומרים תהלות השם הגדול בהוד והדר, פאר ורנה, בעטרת גאווה וגאון; וברוח צפונית אומרים מלאכים תהלה ושירה למלכם בכח, בכבוד וגבורה, בשבת וזמרה וחן וחסד — הכל אומר שיר תפארת.

אחרי אלה עוד שמונה עשר אלף עולמות, מוקפים חומות איש ומים. אלה מוקפות הרי ברד; הרי ברד — אוצרות של שלג; אוצרות של שלג — כתלים של סופה; ואחריהם באות כנפי סערה, אחריהן כרכים מעופפים ואחריהם כנפי רוח. ואחרי כנפי הרוח אלף אלפים מחנות; אחרי אלף אלפי המתטות רבוא רבבות של צבאות, עליהם עומדים אלפי שאנן; ועליהם משוררי שירות, רוני רננות, תוקעי שופרות — וכולם אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו!

ובכל יום ויום יושב הקב"ה על כרוב, ידאה על כנפי רוח, הולך ומס בכל עולמותיו הרבים לקבל שיר ושבת, תהלה וקלס מכל יצוריו אשר יצר ומכל המעשים אשר ברא לעשות.

ג

ה' בהכמה יסד ארץ, וד' רוחות לעולם. ממזרח יוצא אור לעולם; במערב אוצרות ברד ושלג, ומשם בא קור לעולם; מצד דרום באים שללי-ברכה וגשמי נדבה; מצד צפון בא החשך. ארבע רוחות כאלה לכסא הכבוד.

ה' כונן שמים בתבונה, וגם להם ארבע רוחות. בהם מושלים ארבעה מלאכים משרתים. מיכאל במזרח, רפאל במערב, גבריאל בדרום ואוריאל בצפון. ביניהם כל מיני מלאכים וכל מיני ברואים, אין קץ למספרם. את הכל ברא לכבודו!

ה' בהכמה יסד ארץ. וכל מה שכרא בעולמו, ברא דבר כנגדו; ברא מלאכים וברא בני אדם; ברא בני אדם וברא שדים; ברא דונים ואריות וברא חיות ועופות; ברא את שור הבר ולויתן ואת כל התנינים הגדולים וברא כל עוף למינהו. ישנן חיות יפות וישנן חיות משונות; הרבה דברים ברא בצלם ובדמות והרבה דברים לא נכין למראיהם.

וישוב ברא ארצות זו למעלה מזו, למעלה מהן תבל, בה הרים וגבעות, אפיקים וגיאות; ויש בתבל מיני בריות משונות. יש בהן בני אדם, שראשיהם דומה לשור וגפותיהם דומים לשור, והמה מדברים נכוחה כבני-אדם; ויש מהן, שלהן שני ראשים, ארבע אזנים, ארבע עינים, שני חוטמים, שני פינות, שתי ידיים מזה ושתי ידיים מזה וארבע רגלים. גם שם יש תחית המתים, גבורות ונפלאות, חלק ונחלה לבני מרומים. מה שונים הם מעשיו של מקום ומה רבים הם מעשיו!

במרומים

א

ארבעה עולמות*

ארבע עולמות ברא בורא הברואים ויוצר היצורים נגד ארבע אותיות שבשמו הגדול.

* על פי מסכת אצילות.

עוֹלָם הַאֲצִילוֹת, בּוֹ הַאֲצִיל הַקְּבִ"ה מֵאֲזוּרוֹ כְּבִיכּוֹל, כְּנֹאמֵר עוֹטָה אֹרֶךְ כְּשֶׁלְמָה, שֵׁם שְׁמוֹ וְשֵׁם כְּבוֹדוֹ וְשֵׁם שְׂכִינְתּוֹ. כְּבוֹדוֹ לְאַחַר לֹא יִתֵּן. וְהִנֵּה עוֹלָם הַבְּרִיאָה, שֵׁם כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְאַכְתְּרִיאל ה' צְבָאוֹת יוֹשֵׁב עַל הַכֶּסֶף — שֵׁם הַיְכָלִי עוֹנֵג, הַיְכָלִי רִצּוֹן, הַיְכָלִי אֱהָבָה, הַיְכָלִי זְכוּת, הַיְכָלִי עֵצֶם הַשָּׁמַיִם וְתַחְתִּיָּהֶם לְבִגְתַּת הַמַּסְפִּיר; שֵׁם גַּם נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים וְגַנְזֵי בְרָכָה וְחַיִּים, אֵל שְׂדֵי יוֹשֵׁב בְּכוֹלָם. בְּעוֹלָם הַיְצִירָה עוֹמְדוֹת חַיּוֹת הַקּוֹדֵשׁ, שֶׁרָאָה יִחְזַקְאֵל בֶּן בּוֹזִי הַגְּבִיא עַל נֶהַר כְּבֵר, וְשֵׁם מִשְׁרְתֵי הָאֵל, עוֹשֵׂי רִצּוֹנוֹ. גַּם שֵׁם הַרְבֵּה הַיְכָלִי עוֹנֵג וְרִצּוֹן, זֶה לְעַמַּת זֶה. הַמְּלֹאכִים הַמִּשְׁרְתִים שֵׁם הֵם בְּנֵי עֶשֶׂר כְּתוֹת שְׂרָפִים, וְשְׂמוֹעִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; אֹפְנִים, אֹרְפְּנִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; כְּרוּבִים, כְּרוּבִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; שְׂנַאנִים, צְדִיקִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; חֲשַׁמְלִים, חֲשַׁמֵּל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; מְלֹאכִים, עוֹזִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; בְּנֵי אֱלֹהִים, חַפְּנִיאל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם; אֲרָאִלִים, מִיכָאֵל מְמוֹנָה עֲלֵיהֶם. — אֵלֵּהּ הַמְּמוֹנִים נִכְרְאוּ תַחֲלָה בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְהֵם הַמַּסְפְּרִים וְהַמְּצוּיִם עַל הַמַּחְנֵה הָאֵלֵּה. מִשְׁרָוֹן, הַנֶּהַפֵּךְ מִבֶּשֶׂר וְדָם לְאֵשׁ לֹוְהַפֵּךְ, מוֹלֵךְ עַל כּוֹלָם. שֵׁם גַּם רִחוֹת בְּנֵי אָדָם פּוֹרְחוֹת, חִילוֹת וּמְרַכְבוֹת וְשָׂרֵי הַרְכָב, רִכְבֵי אֱלֹהִים רַבּוֹתִים אֶלְפֵי שְׂנַאן, אֱלֹהִים בְּכְבוֹדוֹ מְאִיר עֲלֵיהֶם וּמוֹשֵׁל בְּכוֹלָם. עוֹלָם הַעֲשִׂיָה, שֵׁם אֹפְנִים וּמְקַבְּלֵי הַתְּפִלוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת וְהַמְּמוֹנִים עַל רִצּוֹן הָאָדָם; שֵׁם גַּם נַפְשׁוֹת הָאָדָם, שְׂרֵי הַחֵיל, הַמוֹנֵי מַעֲלָה עוֹרְכֵי הַמַּעֲרֻכּוֹת; וְשֵׁם הַשׁוֹעֲרִים הַמַּעֲיִדִים עַל כָּל מַעֲשֵׂה הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, וּמְנַדְלָפוֹן קוֹשֵׁר כְּתָרִים מוֹלֵךְ עֲלֵיהֶם. וְאֵל אֲדֹנֵי מְאִיר לָהֶם וּמוֹשֵׁל בְּכוֹלָם, מַלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָה!

ב

מַמְלְכוֹת צְבָאוֹת*

הַמְּלֹאכִים, שֶׁנִּכְרְאוּ בְּשָׁנֵי לִשְׁשַׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה, כִּשְׁהֵם שְׁלוּחִים בְּמֵאֲמְרוֹ שֶׁל מְקוֹם לַעֲשׂוֹת דְּבָרָיו הֵמָּה רִחוֹת וּמְרִאִיָּהֶם כְּרוֹחוֹת; וְכִשְׁהֵם עוֹמְדִים לְפָנָיו לְשִׁרְתּוֹ בְּעֵצְמוֹ, הֵמָּה כְּאֵשׁ לֹוְהַפֵּךְ. וְאַרְבַּע כְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכִים מִשְׁרְתִים אֶת הָאֱלֹהִים הַגְּדוֹל וּמְקַלְסִים לְפָנָיו. מַחְנֵה רֵאשׁוֹנָה עוֹמְדַת מִיַּמֵּנוֹ וּמִיכָאֵל בְּרֵאשֵׁה; וּמַחְנֵה שְׁנִיָּה מִשְׂמָאלוֹ, וּגְבִרִיאל בְּרֵאשֵׁה; מְלַפְנֵי אֹרִיאל בְּרֵאשֵׁה הַמַּחְנֵה הַשְּׁלִישִׁית וּמֵאֲחֹרָיו רְפָאֵל בְּרֵאשֵׁה הַמַּחְנֵה הַרְבִּיעִית, שְׂכִינַת הַקְּבִ"ה בְּאֲמַצְעוֹ. וְהַשְּׂכִינָה יוֹשֶׁבֶת עַל כֶּסֶף רֵם וְנִשְׂאָת לְלוֹי בְּאוֹיֵר, וְהוּא עוֹשֵׂי מַסְפִּיר, אַרְבַּע רַגְלִים לוֹ, אַרְבַּע חַיּוֹת לְכָל רַגְלָה, אַרְבַּעַת פָּנִים לְכָל חֵיה; וְהֵם הֵם הַכְּרָבִים. מְרִאָה כְּבוֹד ה' כְּעֵיִן הַחֲשַׁמֵּל, עֲטַרַת כְּבוֹד מְלְכוֹת בְּרֵאשֵׁה וְצִיָּן עִם שֵׁם הַמַּפּוֹרֵשׁ בְּמַצְחוֹ. וְעֵינֵי ה' הַגְּדוֹל מְשׁוֹטְטוֹת כְּכֹל הָאָרֶץ, חֲצִיָּן אֵשׁ וְחֲצִיָּן בְּרֵד, בִּידוֹ שֶׁבַע שֶׁל חַיִּים מִיַּמֵּנוֹ, מוֹת — מִשְׂמָאלוֹ, פְּרֻכַת מֵאֲחֹרָיו וְהִיא הַגְּקֻרָאֵת פְּרֻכָה, תַּחַת רַגְלָיו אֵשׁ וּכְרֵד וְהַקְּרַח הַנּוֹרָא. וְאַחֲרָיו הָעֶרְפֵּל — עֶרְפֵּל הָעוֹלָם.

ג

אַרְבַּע חַיּוֹת**

אַרְבַּע חַיּוֹת לְכֶסֶף. פְּנֵי אָדָם, פְּנֵי אֲרִיָּה, פְּנֵי שׁוֹר וּפְנֵי נֶשֶׁךְ, אַחֲרֵיהֶן הָאֹפְנִים וְגַלְגָּלֵי הַמְּרַכְבָּה.

* עֲפִי פִדְרָא סִיד, וְעַד. ** עֲפִי מְקוֹר הַבַּיִל וְעַד.

האל הגדול רוכב על עב או ידאה על כנפי רוח; וכשהוא יושב על כסא רם ונשא, אז תרוץ המרכבה, מתנשאים האופנים, ומקול המיתם ברקים ורעמים נראים בעולם. הוא יושב על כסאו והחיות עומדות אצל כבודו ואינן יודעות מקום כבודו. להשרפים שעומדים מימינו ומשמאלו שש כנפים, שש כנפים לאחד, בשתים מכסים את רגליהם ובשתים את פניהם, למען לא יביטו באור של שכינה, ובשתים יעופפו. כולם עומדים באימה וביראה, ברתת וכפחד ומעריצים ומקדשים את שמו הגדול, זה קורא: קדוש, קדוש, קדוש, זה עונה: קדוש קדוש, ה' צבאות!

מספר היכלות

(קצור אך קצור)

* א

מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של כל רקיע מהלך חמש מאות שנה.

האל הגדול הנבור והנורא, אשר ברא את השמים ואת הארץ וכל צבאי העולמות הרבים עם משרתיו ועושי רצונו עד אין מספר, הוא רם ונשא על כל עולמים וכסאו הוא רם ונשא. שמונת אלפים רבבות פרסה אורך הכסא, חמש מאות אלף רבבות פרסה רחבו ועוביו שלש מאות רבבות פרסה, וכסאות כאלה למלך מלכי המלכים בהיכלותיו אין מספר.

ההיכלות הבנים לפנים הם שבעה במספר ועומדים הם על שבעה הידורים; כל היכל בנוי זה לפניו מזה, והכתלים עשויים עמודים עמודים, עמודי להטים, עמודי לפידים, עמודי זיקים וברקים, עמודי אישים ועמודי להבים. וכל אחד מהעמודים גבוה מן הארץ ועד רום רקיע; ובכל היכל שמונת אלפים שבע מאות וששים וששה שערי ברקים כמנין השעות של ימות השנה. רום קומת השער כרום שבעה רקיעים, ורחבו כרחבו של מלוא עולם . . .

ועל השערים בעצמם של היכלי ערבות תלויים על כל אחד ואחד שלש מאות וששים וחמשה מאורות, שמכהיקים מסוף העולם ועד סופו; ואלפים ורבבות מלאכי השרת, שהם גבוהים עד בלי מדה, עומדים לפניהם, וכולם טכף רגלם ועד ראשם מלאים הם עינים; וכל עיץ היא כגלגל לבנה, וגלגלי עיניהם כברקים מאירים. כל גופם לוחם ומאיר מקצה הבריאה ועד קצה; וכולם הם מזוינים ורוכבים על סוסים, ומוסיהם המה סוסי אש, מרכבותיהם להבה, חרבותיהם לפידים, רמחיהם רמחי שלהבת וחיציהם חיצי להט. ויש להמלאכים ארבעה פנים לכל עבר, ולמוסיהם הדוהרים והמבריקים גם כן ארבעה פנים, כמו כן ארבע כנפים; והכנפים משיקות כהים ומלואו. וכלם מדברים בארבעה פיות; וכל פה קורא בנהמה: קדוש, קדוש, קדוש! ברוך, ברוך, ברוך! כל הנשמה תהלל ותשבח שירת מלכם; והקול כקולות ה' על מים רבים!

* עפ"י גוסתא ראשונה בבית המדרש חדר שני, גרסא בקונטרסים „רשמים“.

מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה. מהלך של חמש מאות שנה בין רקיע לרקיע, כמו כן עוביו של כל רקיע, ומרקיע השביעי ואילך הכל עולה ומשתרבב עדי עד. ובטמלכה ראשונה רבבות קרבים ומחנות שרפים; גלגלי אש אוכלת וחשמלי זהר בהדרם. ומסביב זקוקי אש, אוצרות ברקים, חדרי להטים מתראים, כדורי לפידים מתגלגלים, דגלי צבעים מתנוססים, גרודי מפסרים וצבאות אראלים באים; ואחריהם להבות נחלים, נהרות להבים ומעינות עולם שוטפים ומשתקשקים. קולות כרעמים! שירות מרעישות; מחנות מחנות של חילות וצבאות נותנים ברכות וצדקות! גרודים גרודים משמיעים תהלות ואמירות, שבחים וזמרות! מכל אפסים תוקעים ברננות, מפצחים בנעימות ומרעישים בהלולים, והכל קורא ואומר: קדוש, קדוש, קדוש לרוכב בערבות ושמו בערבות וכבודו בערבות!

עד כאן שירת צבאי השמים והמונים, ושירת חיות הקודש עוד יותר רבה. להן לא ארבעה פנים כבמחזה, כי אם עשרים וארבעה פנים ועשרים וארבע כנפים. גם גופן מלא עינים, וכל עין ועין כגלגל לבנה במלואה, וכולן פוטות ומביטות לכל צד ולכל רוח; ועם כל זה פניהן אשה אל אחותה וכנפיהן אשה אל אחותה!

ולפני פרסות רגליהן של החיות אבני גחלים רבוצות; ולפני אבני הגחלים טורי לפידים; ולפני טורי הלפידים — ענני אישים; ולפני ענני אישים נוצצים הררי קללים! ולפניהם נוצצות לשונות להבים; ולפני נוצצי הלהבים שמים עבים קלים. לפניהם עוד ימשכו ערפלי טוהר; ולפניהם כמו נהרי גחלת. ונהרי הגחלת מוקפים הם כמו בגלגלי שלהבת; והם גם אלה מוקפים הם חשמלים דולקים, והחשמלים מוקפים הם זקוקי ברק. חזרו זקוקי הברק להיות מוקפים בברקי אור; וברקי האור מוקפים גשמי בשמים; ואת גשמי הבשמים סוככים טללי חיים. כה חוזר ונוגע עולם בעולם, היקף בהיקף: ממחנות שכינה אנו באים אל מרעישי שירה, ומן מרעישי שירה — למנעימי קדושה, מזה לזה ומעולם לעולם. ישרוק יודה וישבת כל חי, ימלל יפאר וירונן בתעצומות עוז כל פה. וחוזרים הם להשמע אותם גלגלי הסופה. חוזרים להשיק כנפי הרוח וסכיבי סערה! שוטף, שוטף הנהר דינור, והוא בלו אש וגליו אש וכל אשר בו אש. בזיקים, מחמת של בזיקים, מפסרים, אראלים, אראלי מעונה, באים ורצים, כרוב רץ לכרוכ, חיה לחיה! יסובכו הגלגלים, תרעשנה המרכבות, יסערו החשמלים, אור משחפך לאור, קול מתרומם מקול, גבעות עולם נתקות, ירעם הים ומלאו וגלי הבריאה ישאגו, ישתקשקו וימללו, ישתובבו וינצחו, יתנשאו ויגאו! הם עולים, עולים, עולים, הכל מתרומם! התבל כמו מתנועת מצירה, רוקד העולם ומלאו לפני קונו! וקול גדול קורא בלי יסף: ה' אל צבאות! ה' אל צבאות! ה' אל צבאות שמו!

שאו שערים ראשיכם . . .

* ב

בשבעה היכלות יושב מוטורסי"אי יי"י אלהי ישראל, ובפתח כל היכל שמונה שומרי

* קטעים מהיכלות רבתי, ביהמ"ד חדר שלישי.

הסף, ארבעה מימין וארבעה משמאל. שמותם של המלאכים שומרי פתח ההיכל הראשון הם: דהבי"אל, קשרי"אל, גהורי"אל, בזתי"אל, מופהי"אל, דהרי"אל, מתקי"אל ושווי"אל וכו'. ואלה שמותם של שומרי פתח ההיכל השני: מנרי"אל, מתפי"אל, סרהי"אל, ערפי"אל, שהררי"אל, סמרי"אל, רגעי"אל, וסהיבי"אל וכו'. שומרי פתח ההיכל השלישי הם: שבורי"אל רצוצי"אל וכו'; ושומרי פתח ההיכל הרביעי פחדי"אל, גבורתי"אל וכו'. בהיכל החמישי משמשים תחי"אל, עוזי"אל וחבריהם; ובהיכל הששי שומרים רומי"אל, קצפי"אל ורעיהם. ועל פתח ההיכל החמישי זקופים ועומדים גבורים אדירים ועזים, גבוהים מגבעות, קשתותיהם דרוכות, הרבותיהם לטושות, ברקים יוצאים מגלגלי עיניהם, כיבוזת אש מחוטמם ולפירי גחלים מפיהם. רק אש סביבם!

סוסיהם של אלו המה סוסי חשך ואפלה, סוסי צלמות, סוסי אש וברד, סוסי דם וברזל, סוסי ערפל, סוסים רוכבים על סוסים; וכולם אוכלים גחלי רתמים. ענן למעלה מראשם. אין מחנה גורא ואדיר כזה במלוא העולם!

וכל בעלי המרכבה האלה מברכין, משבחיין, מקלסין, מפאדיין, טרוטמין, מהדרין ונותנים כבוד, הפארת וגדולה לטוטורסי"אי; וכך הם אומרים: מלך ישראל, מלך נאמן, מלך אהוב, מלך נחמד, מלך סומך, מלך עלוב, מלך עניו, מלך צדיק, מלך חסיד, מלך קדוש, מלך טהור, מלך ברוך, מלך גבור, מלך חנון ומלך רחום. מלך מלכי המלכים וארון הכתרים מחמד ומצפה לגאולה. ימי ישעיה ומשאן, ימי אחרית ושלוש אין קץ.

מלך נסים, מלך גבורות, מלך נפלאות, כסאו מעופף ועומד, בו ארג המסכת של שכלול העולם ומסלולו. דורות אין קץ הוא עומד כך; ועדיין לא הניח המלך הגדול את רגלו על קרקע ערבות, אלא כעוף המעופף.

גאי גאים, קשורי כתרים וכל המלאכים ראשי מדות עומדים סביב לכסא; וגם הם עוד לא הניחו רגליהם בקרקע ערבות, אלא כעופות מעופפים. שלש פעמים בכל יום משתחווים לפניו ואומרים: מלך המלכים שב על כסאך, קדוש קדוש ה' צבאות! ושלש פעמים בכל יום מתנשא הרקיע שעל ראשי הכרבים ושעל ראשי האופנים ושעל ראשי חיות הקודש. עד למאה ושמונים וחמשת אלפים רבבות פרסא אין כל בריה יכולה לעמוד מפני ניצוצות האש, הכאים מפני הכרבים ומפני האופנים וחיות הקודש, באמרם קדוש. כל השירות אלו שמע רבי עקיבא, בעלותו לטרומ לראות במרכבה.

*ג

ארבע מאות ותשעים וששת אלפים רבבות מחנות יש לשוכן טרומים ברום ערבות רקיעים. בכל מחנה עומדים ארבע מאות ותשעים וששת אלפים מלאכים; וכל מלאך רום קומתו כים הגדול. דמות כלם כמראה הברק, עיניהם כלפידים, רגליהם זרועותיהם כנחשת קלל. ושרי-חיל, גדולים וגבוהים, נשגבים ונעלים, עומדים בראש כל מחנה. מחנה זה אומר „ברוך" ומחנה זה אומר „קדוש". הללו רצים בשליחות והללו רצים בשמשות, קולם רועש ומנסר בכל השחקים והרקיעים. אימת מלכם עליהם ופחד אלהים על כל

* עפ"י פרקי היכלות, בית המדרש, חדר חמישי.

נמצא. אלף אלפי פיות אומרים „אמן“; אלף אלפי שיירות מקבלות עליהן עול מלכותו. חלחלה ופחד, יראה ורתת, אש אוכלת ומקפת כל השיירות וכל ראשי החילות. שירה הם אומרים, שירת היראה. וקרא זה אל זה ואמר: הנה ה' יוצא ממקומו! הם כל בשר ונשמה. אין תקוטה. פחד ה' ממלא את פני כל.

ד

ארבע מרכבות*

בשבעה היכלות עומדות ארבע מרכבות של שכינה, ולפני כל מרכבה ומרכבה ארבעה מחנות של מלאכים. בין מחנה למחנה נמשך ועובר נחל של אש, ובין נחל ונחל הנה ערפלי טוהר; בין ערפלי טוהר עומדים עמודי גפרית; בין עמוד לעמוד מתגלגלים גלגלי שלהבת; ביניהם לפידים ושביבים, ברקים, רוחות, קולות, רעמים, זיקים אחרי זיקים. ובשעה שמלאכי השרת אומרים קדוש, כל עמודי הרקיעים ואדניהם מתרופפים, שערי היכלות וערבות רועשים, מוסדי תבל ושחקים מזדעזעים, חדרי מעון והיכלי מכון מתחוללים; כל סתרי רקיע, מזלות וכוכבים נבהלים, גלגלי חמה וגלגלי לבנה נחפזים ונסים ממסילוחם. גם השמות המפורשים, החקוקים בעט שלהבת בכסא הכבוד, פורחים כנשרים בשש עשרה כנפים. מלאכי צבאות, משרתי להבה, אופני גבורה, כרוכי שכינה, חיות הקודש, שרפים, אראלים, טפסרים, גדודי אש, שרי קדושים ושרי כתרים נופלים על פניהם. ההלות המלאכים כמעט הן כמערכת הבריאה.

תאורי הזוהר**

א

שבעה היכלות לגן עדן התחתון ושבעה לגן עדן העליון, היכל כנגד היכל ומדור כנגד מדור. ההיכל הראשון עשוי זהב ומוקף אבנים טובות. אין עין שולפת בו, לכד מנשמתם של הצדיקים, הבאים לחזות בנועם ה' ולהתענג על רזיו. שם יבואו גם גרי הצדק, החסים בצל עובדיה ואונקלם. ההיכל השני עומד לפני מהראשון; בו אור מאיר בכל הגוונים, מאיר מלעילא לתתא; בו יתכנשוך כל אלה, אשר קבלו יסורים באהבה בעולם הזה, ואלה שאמרו אמן יהא שמיא רבא בכל כחם; שמה יבוא גם משיח אלהים. בהיכל השלישי יושבים כל אלה, אשר היו מוכים ומעונים כל ימי חייהם, כאלה שספדו על חורבן הבית ולא מצאו מנחם. גם בהיכל הרביעי יושבים כל אבלי ציון וירושלים, כל המתים על קדוש השם קמים בו לתחיה; ובו דרגא עילאה, ועליה יושבים כל עשרה הרוגי מלכות, מסתכלים באספקלריא מאירה ונהנים מזיו יקרות. בהיכל החמישי יושבים כל בעלי-התשובה הגמורים, בשערו עומד מנשה מלך יהודה. ההיכל הששי הוא היכל החסידים, והוא עליון משאר ההיכלות, וכל החסידים, אוהבי המקום ואנשי המעשה יושבים בו. להיכל זה גם

* על פי הגיל. ** על פי פרשת בראשית ועוד.

שלשה פתחים. בפתח האחד יושב אברהם, זקן האבות, בשני יושב יצחק בנו, שנעקד על המזבח, ובשלישי יעקב-ישראל. על ידם חונים שנים עשר השבטים ועל ראשיהם שכינת-אל. ההיכל השביעי הוא סתום ונסתר מעין כל חי. באמצעיתו עומד עמוד, המאיר בהרבה גוונים, בו עולות הנשמות המהורות כמו בקלם אלהים. לפניו מן השבעה עין לא ראתה!

ב

שבעה מדורים לארעא: ארץ, אדמה, גיא, נשיה, ציה, ארקא ותכל. תכל היא גם הגדולה שבכולם. שבעה מדורים לעילא, עומדים הם-אחד על חברו, דרגא על דרגא; בכולם ממונים מלאכים, המפקדים אלו על אלו, ובכולם שכינה השם-יתברך, בורא הכל. המדור הראשון, והוא התחתון, בו חשך ולא אור, אין בו צורה ולא דיוקן, לא דבר שביודעים ולא דעת; בו מושל המלאך מהריא"ל ועמו עוד שבעה ממונים מעופפין. המדור השני, והוא בני על הראשון, גם בו חשך, אבל אין האופל גמור כמו בחברו. בו משרתים המלאכים, הממונים להשגיח על בני אדם וארחותיהם — קדומיא"ל עומד בראשם. במדור השלישי, העומד עליהם, נמשך נהר דינור. בו גם מקום משכן לסמאל. במדור הרביעי יש כבר אור, מאיר הוא מימינו למלאכים העליונים, מלאכי רחמים, ומנהלם הוא המלאך פדא"ל. המדור החמישי מאיר הרבה יותר מחברו, קדשיא"ל מושל בו; מחנהו אומרת שירת הבקר. המדור הששי קרוב הוא לממלכת השמים, בו נחלים רבים נמשכים לארבע רוחות העולם. בו שלשת המלאכים: גברי"אל, רפ"אל ואורי"אל. המדור השביעי הוא עליון על כולם; שמה תקננה אך נשמות הצדיקים, דמתעדנין בזהר עליון, שמה כל גנוי שלום ברכה ונדבה ושפע אין קץ.

למעלה למעלה שבעה היכלות. ההיכל הראשון מעשה לבנת הספיר, והוא מאיר לשני עבריו. האור האחד הוא כאור חור, מאיר לכל באי העולם והוא גם ממשיך את האור לעין האדם. והאור השני מעבר מזה הוא סומק וחור כחרדא, והוא הוא אור האור. ההיכל השני נקרא זהר, יסודו הוא עצם נצחי, אשר לא ישתנה; זכאה הוא מאן דידע לגלות אורו. ההיכל השלישי נקרא היכל נגה, אור זך מכולם ולית ביה כל גוון, לא אודם ולא ירוק, לא אוכם ולא סומק. בו אור נכנס לאור והכל אור אחד הוא. ההיכל הרביעי מצטרף מארבעה היכלות, והוא היכל הזכות, כי בו מלמדים זכות על כל בני עולם. ההיכל החמישי הוא היכל הברק; כמה משונה אורו משל חברו! אורו כולל כל הגוונים, בו מתרקם חור בסומק, אוכם באדום, והכל מאיר מסוף העולם ועד סופו. ההיכל הששי הוא היכל הרצון. בו מתכנשים כל הרוחות להתרפק באהבה רחימי. הוא הוא גם היכל משה. ההיכל השביעי הוא קודש הקדשים, בו רוזן דרוזין וסתרי עולם. במופלא מכס אל תדרשו!

עוד מרחב

המשרתים

א

משיחת מטטרון*

מטטרון, שר הפנים, ש"שמו כשם רבו", לו כלקונו שבנים שמות; הוא גדול ונכבד מכל השרים, גבוה ורם הוא על כל המלאכים, חביב מכל משרתי המלך ונכבד מכל הצבאות והאדירים בממלכת העולם.

והוא אינו אלא התגלותו והתעלותו של חנוך בן ירד, שלקחו אלהים אליו וקרא שמו מטטרון.

ויהי בעת בקש אל אלהים להעלותו למעלה נשגבה זו, שלח אחריו את השר ענפיאל, נטלו מארץ לעיני בני-אדם, הרכיבו על רכבי אש וסוסי אש ויעלהו לשמי מרום. ויכניסו לפלטרין גדולים בערבות רקיע, ששם כסא הכבוד, מרכבת עולם והשכינה, גדודים גדודים של אש מקיפים אותה, חילים של זעף ושנאנים, משרתי להב, חשמלי בוק, ויעמידו שם לשמש לפני הכבוד.

קראו הקבי"ה אליו ופתח לפניו שלש מאות אלף שערי חכמה, שלש מאות אלף שערי בינה, שם אלף שערי חיים, וכמספר זה שערי שלום, שערי גבורה וכת, שערי חן וחסד, שערי אהבה ושערי ענה; ויחכם ויתלבש בכל המדות האלה, ויתכבד ויתעלה מכל בני מרומים. ויהי כי חכם, הניח רבו עליו את ידו ויברכהו בששים וחמשת אלפים ברכות, הגביהו כמדת גבוהו של עולם, עשה לו שבעים ושתיים כנפים, ל"ו כנפים מימינו ול"ו כנפים משמאלו, ושתל בו שלש מאות וששים וחמשה אלפים עינים; כל עין גדולה כמאור הגדול. אין כל יופי, זהר ושוהר שבעולם, שלא שם בעברו אהובו זה.

והנה עשה לו אלהים למטטרון כסא, מעין כסא הכבוד, פרש עליו זיו וזהר, יופי וכבוד מעין פרכת שעל כסא הכבוד, שכל מיני אורות קבועים בו, והכרוז יוצא ובוקע בכל רקיע ורקיע, לאמר: מטטרון עבדי שמתיו לשר ולנגיד על כל שרי מלכותי ועל כל בני מרומים, על פיו ישק הכל, כל מלאך ומלאך, שדבר לו, יבוא לפניו; ואני אני גם מניתיו על כל נגזי היכל ערבות ועל כל אוצרות חיים שבשמי מרומי.

והנה למדהו ה' למטטרון כל סתרי תורה וכל רזי חכמה, כל עמוקי מחשבות וכל צפונות מעשי בראשית. לבוש עשה לו, שכל מיני מאורות תלויים בו ויעטרוהו בכתר

* עפ"י ספר חנוך נפחא כ', בתמ"ד, תדר חמישי.

מלכות, שבו מ"ט אבנים בוערות ואורן כאור גלגל חמה. ויחרש המלך באצבעו על כתר
אותן האותיות שבהן נבראו שמים וארץ, האותיות שבהן נבראו הרים וגבעות, ימים
ונהרות, רוחות ורעמים, כוכבים ומזלות. ויעמיד את מטטרון מוכתר ומעוטר כבן אלים. לא
היתה כזאת מיום ברא אלהים את האדם.

אז נבהלו כל שרי מלכות בטרומים מפני יקר תפארתו והדר גדולתו של המוכתר;
נרתעו חילות רקיע ונבהלו כל מפסרי מעלה וכל המלאכים המשרתים את השם. נבהל
ונרעש סמאל השטן, נבהלו מלאכי האש, מלאכי הברד, מלאכי הרוח, מלאכי הברק,
מלאכי הרעם, מלאכי השלג והמטר, כל מלאכי היום ומלאכי הלילה; וכולם נפלו על
פניהם לפני מטטרון ולא יכלו להסתכל בקרן האור שעליו, כי ממשלתו שנתנה לו מאת
הגבורה היא עד אין קץ.

ב

סנדלפון*

ועוד ברקיע מלאך אחד גדול ורם, סנדלפון שמו, והוא גבוה מחבריו מהלך ת"ק
שנה. הוא אופן אחד במרכבה, גם עומד הוא אחר המרכבה וקושר כתרים לקונו;
וכאשר הוא מרים את הכתר בידו, מיד חלים וזעים כל חילי מרום, חיות הקודש שואגות,
שרפי הקודש נוהמים וקוראים, קדוש, קדוש, קדוש בעליונים! קדוש בתחתונים! הוא מרים את
הכתר, וגלגלי המרכבה מתגלגלים, אדני שרפרף רועשים, וכל רקיעי שחקים נעים והומים.
וכבוא הכתר על ראש המלך, אז כל החיות והשרפים, גלגלי המרכבה וכסא הכבוד,
חשמלים וקרבים וכל חילי מעלה מתחברים ונותנים הוד והדר לאל עולמים, ממליכים
אותו וקוראים: ה' מלך! ה' מלך! ה' ימלוך לעולם ועד! בקש גם מלאך זה לנגוע
בהנביא, שעלה לצפות במרכבה, ויאמר ה': הנח לו, גם הוא יכתרני . . .

ג

כרוביאל**

ועוד יש שר אחד גדול, כרוביאל שמו, שר גבור, שר נאה, שר איום ושר עז.
מקצפו תרעש תבל ומרגזו ירעדו מחנות, מאימתו יחילו יסודות, ומגערתו תרעשנה ערבות,
אין כל נמצא יכול לעמוד נגדו.
וגבהו ורום קומתו של אותו שר אין לשער. רום קומתו כרום שכעה רקיעים, ורחבו
כרוחב שכעה רקיעים. לשונו אוכלת אש, פיו דולק כלפיד אש, עפעפיו כזהרי ברק,
עיניו כזיקוקי זהר ומראה פניו כאש יוקדת. בכתר קדושה שעל ראשו שם המפורש
חקוק; ממנו ברקים יוצאים וקשת שכינה מקפת אותם. חרב כברק על מתניו, תרים אש
אוכלת על צוארו. מימינו להבה תלהט ומשמאלו להט; רק רעמים ולפידים יוצאים מגופו.
קרני הוד נורא בכל סביביו.
כרוביאל נקרא שם המלאך האיום הזה, להיותו ממונה על הכרבים והחיות ואופני

* על פי מקור הג'ל. ** על פי לקוטי תוספות היכלות שם.

הקודש. הוא מפאר, הוא מנצה, הוא מעורר ומסדר שבחי יושבי עליונים ומשרתי עליונים ליושב הכרבים ואל עולם, אל נצח-נצחים, אל כל אפסים.

ד

החברים*

עוד שר גדול ונורא, גבור ונכבד, אלוף ושוע, ישיש ועז יש בין משרתי מעלה, אפפני"אל ה' שמו. לו שש עשרה פנים, ארבעה פנים לכל צד; ויש לו שמונת אלפים ושבע מאות ותשע עינים, כל עין בוערת כברק, רום קומתו מהלך שני אלפים וחמש מאות שנה.

אפפני"אל ממונה על אופני הקודש, הוא מסדר את מרוצתם, מעמיד את דוכנם, מרבה תפארתם, מגדיל את גאונם, משכים ומעדיב עליהם. ככהן גדול הוא עומד עליהם, זיו דומה למראה צדק; והוא מוקף סכות אור, סכות זהר, סכות ספיר וברקת. אין כמהו לאור וננה!

והנה אחיו שרפי"אל, אותו המלאך ששרפי"אל ה' שמו, והוא ממונה על השרפים וכל שרפי להכה מסורים בידו, והוא גם הוא מופלא ואדיר, יקר ועריץ, אלוף ונגיד, נכבד ונחמד. דמותו כמלאכים העליונים, גופו כנשרים, זיוו כברקים, תארו כלפידים, יפיו כבזיקים, הודו כנחלים זכים לטוהר, הדרו כחשמלים, מראהו כצאת השמש בגבורתו. ובשעה שהוא יוצא לעבודתו, כחו וגדלו משתרבב עוד שבעתים, גבו אז כשבעה רקיעים יחד, בידו הוא מחבק זרועות עולם, תמעד הארץ לרגליו. מלא הוא עינים אשר אין מספר להן. מקרסוליו עד ארכובותיו עיניו ככוכבי הברק; מארכובותיו עד ירכיו עיניו ככוכבי הנגה, ומשם עד מתניו אורו כאור הלבנה; משם עד צוארו כאור החמה, ומצוארו עד קדקד ראשו אור גדול, ילאה כל פה לתאר אותו. אבן ספיר על ראשו כזיו עצם השמים; וגם כתר לו, אין כל מאור שאינו קבוע בו. עד כאן רק משרתי האל יתברך, — מלך המלכים עצמו מי ישורנו!

ה

עיריין קדישין**

למעלה מן החברים האלה, הנקובים בשמותם, ישנם ארבעה שרים גדולים עיריין וקדישין, והמה רמים ונכבדים, נוראים ונפלאים, נחמדים ונעלים, גדולים המה מכל בני עליונים, ואין כמוהם בכל שרי מרומים. כל אחד מהם שקול כנגד כולם. מחיצתם של אלו כנגד כסא הכבוד, זיו דמותם מעין השכינה, והמה המשרתים העליונים של השכינה ויועציה. אין כל דבר בעולם נעשה בלעדם; וכל מה שחפץ השם לעשות הוא נמלך בהם. העיריין הם שנים וקדישין הם שנים, שנים מזה ושנים מזה; והמה מכריעים הכל, מגביהים שפלים ומשפילים גאים.

* עמי סדר רוחות, בחמ"ה, חדר תגיל. ** על פי מקוד תגיל.

יושב הקב"ה כדיון על כסאו, לבושו לבן כמו שלג ושער ראשו כמו צמר נקי, מעילו כאור נגה, לבוש צדקה כשריון. לפניו נפתחים ספרי החיים וספרי המתים, כל בני עליונים וכל הפמליא של מעלה עומדים לפניו ביראה ובפחד. העידיון והקדישין הם הם הנושאים ונותנים, והם הם גם הממלאים את הגזרות. כנאמר: בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא. אשרי אדם יזכה ארחו לפניהם!

עליות

א

טעין החכמה*

* ספר רב פלאים נתן המלאך הידוע מיכאל להמלאך הנסתר פאלי, ופאלי מסרו למשה בן עמרם הנביא בעמדו על הר סיני; ומשה גלהו ליחודי בני ישראל לדרוש בו בסתר; וכשבא דוד ועמד על סודותיו, קרא ואמר: אורך ה' בכל לבי ואכבדה שמך לעולם ועד!

והספר כולל תיקונים וצירופים, מאמרים וחשבונות של שם המפורש. כל חכמה ובינה, כל דעה ומחשבה, כל חקירה וידיעה, תנועה והגיון, דבור ולחש, קול והרהור, פועל ונפעל ימצא בכל אחד מן השמות הקדושים; כל אחד יוביל למעשה, המעשה לגסיון, הגסיון לראיה; הראיה לחקירה והחקירה לידיעת הנמצאות, להשגת ההויות ולחקר אין תכלית. והנה המדות, והנה הדרכים והכללים, המעינות והשרשים: הספר והספור והמאמר. יש לאדם להבין ולהתבונן, לחשוב ולהסתכל ולהגות במהקרי לבו, בתנועות רוחו, בלחישת לשונו ובמוצא שפתו, עד שיעמוד על כל המושכלות המסודרות בזה הספר ועל כל דרכיו ואורחותיו. והדרכים רבות, והארחות שונות, והנתיבות מתפשטות. הכל מעולף והבל גלוי; הכל חבוי והבל נפרד. אלים, אורות, נגהות! אור מופלא, אור קדמון, אור החשמל; והחשמל מלהט שוב, האותיות פורחות, האדם מתעצם עם השגת קונו ויבוא לידי השגת המצוי והמוצא. מעין החכמה יתגבר וישקה כל נמצא, כל שכל, כל עיון. והכל בא ממיכאל לפאלי ומפאלי למשה אבי הנביאים, אשר חזה את האלהים הגדול מתוך הענן.

ב

הכתר והכסא של דוד**

ועל ישמעאל בן אלישע הכהן הגדול לשמי מרום, ויראהו ממטרון שר הפנים את כל בית נכאות העליונים, כל הכחות של מלאכי-השרת, שיושבים ואורגים בגדי ישועה לצדיקים, כל כתרי החיים וכל הכסאות לשבת. ויראהו כתר אחד גדול, בו קבועים חמה

* עפ"י מעין החכמה ב"ילקוט הרועים".

** עפ"י המסמות להיכלות רבתי, בית המדרש, חלק ו' וסדר רב עמרם גאון.

ולבנה וכל המזלות ומאירים כבששת ימי בראשית; וישאל ויאמר: אלה למי? ויען אותו לאמר: לדוד מלך ישראל, נעים זמירות ישראל אלה. ראה כנדי ארגמן, יפים כמראה הקשת ונגה להם והדר להם; וישאל: למי כל אלה? וישיבהו מטמרון: גם אלה לראש מלכי ישראל. ראה נהרי אפרסמון נמשכים, וריחם עולה עד למרחוק; וגם אלה לחילות בית דוד נבראו. אמר הכהן העולה: הראיתני את תשמישי המלך הגדול, הראני גם אותו ואהנה מזיו פניו. אמר לו מטמרון: שב כחיקי ותראה בגדולתו.

ולפתע התחילו שבעה ברקים לרוץ איש אחרי אחיו, ואחריהם אופנים ושרפים וחיות הקודש, ואור בא אחרי כן, ויעצם הכהן את עיניו מגודל ברק ההוד, וישמע קול רעש גדול: תהלה ותפארת למלך ירושלים! תהלה למלך הצדק! ה' ימלוך לעולם ועד! והנה דוד מלך ישראל לבוש אור ומעטהו אור, בא בראש, ומימינו ומשמאלו מלוים אותו כל בית דוד וכל המלכים אשר מלכו מביתו; כתר כתר בראש כל אחד, וכתרו של דוד מבהיק מכולם, וזיוו מאיר מסוף העולם ועד סופו. והמשרתים מזמרים, הלויים נותנים בשיר קולם! ברוממות כבוד ילך כל המחנה לירושלים שלמעלה, אל מקום המקדש שלמעלה. על רקיע של אש עומד כסא כמראה האש כגודל ארבעים פרסאות, ובאורך כפלים וברוחב כפלים; והמלך הגדול עולה על כסאו, שעומד ומכוון אחרי כסאו של קונו. והשיר והשבח מתגדל, ההוד וההדר מתפשט, דוד פותח את פיו ואומר שירים ותשבחות, שנעלים אלף פעמים משיריו ותשבחותיו שבספר התהלים. הלבבות יוצאים מרוב געגועים, הנשמות מתעלוח ומתפשטות, כל ברואי מעלה ומטה נשאים ברוח. אשרי עין ראתה כל אלה! אשרי אוזן שמעה כל אלה!

ני עדין וניהנם

א

שערי גן עדין*

שני שערי כדור לגן עדין, מעבר מזה ומעבר מזה. ועל יד שניהם שירה רבה של מלאכי עליון, זיו פניהם מבהיק כזהר הרקיע. מלאכתם היא קבלת פני הצדיקים, עולי מעלה. והיה כי יסתלק צדיק אחד למטה ונשמחו עולה למרום, יוצאים המלאכים לקראתו, ישאו אותו על כנפיהם, וכשהוא בא לפני השער, הם פושטים מעליו את תכריכי הקבר ומלבישים אותו שמונה בנדים של ענני הכבוד. משימים שני כתרים על ראשו, האחד על השני, הראשון של אבנים טובים ומרגליות והשני של זהב פרוים אדום כאורם השמש, ומקלסים ואומרים לפניו: לך אכול בשמחה לחמך!

נפתח השער, קול רעש וקול היוד. נחלים של שמן ואפרסמון, של יין ושל דבש נמשכים והולכים, ולחופיהם גדלים ורדים והדסים נותני ריח ומשיבי נפש עד לאין אומר.

* קצור מספר גן עדין ביהמ"ד, חדר שני.

וה' עובר ביניהם כמלך אדיר ובא לחופותיו אשר הכינו לו. כל חופה תלויה על ארבע גפנים של זהב ובמפת המטוה שלה משוזרות מרגליות יקרות מבהיקות באור יקרות. ותחת כל חופה עומד שלחן של זהב, כסא אחד של זהב מיטינו ושני של כסף משמאלו. יין, משומר מששת ימי בראשית, נוצץ בנאדות לבנים כשלג, ועל ידם כוסות כפרחי רמון של כסף מזוקק. אור ועצמה, הוד והדר, נגה אין סוף, אין לילה, רק יום שכולו שבת ואור.

ובגן־עדן עצמו שמונים רבוא של מיני אילנות שונים נושאי פירות נפלאים, לא תשורם העין בארץ. עצי בשמים וברושים ממלאים את כל ככר אלהים — עץ החיים עומד באמצע הגן, גופו ושרשו כמגדל גבוה, ענפיו כארזי לבנון ועליו כגודל איש. בכל ענף טעם אחר מחברו, וככל עלה ריח אחר מחברו. שבעה ענני הכבוד מתגלגלים ממעל, ואורם כזהב שחוט, ממלא את האויר; ובכל ענן כוכבים ומזלות מיוחדים. שיר תשורנה חיות הקודש, שיר ישירו מלאכי הקודש, ששים רבוא ממלאכי השרת מזמרים בקול נעים ומתוק. וכל הצדיקים יסודי העולם מימות עולם יוצאים במחול. הקב"ה, אל האלהים ואדיר האדירים, בא בכל מחנהו ומגלה להם שנית את התורה.

ב

החומות*

שלוש חומות יש לגן־עדן, וכולן הן של אש, החומה האחרונה היא של אש שחורה, נראית ואינה נראית, ולהם החרב המתהפכת סביב לה; כרבים שומרים על ידה. החומה השנייה היא מאש ירוקה ואדומה מאד; המלאך פניאל ומשרתיו כקודש מטונים עליה, החומה השלישית היא מאור, המעורב מכל הגוונים, לא יראנו אדם וחי. בין החומה הראשונה להשנייה ככר גדולה ורחבת ידיים משתרעת, בה ימצאו מקומם כל בני אדם, שכבר קבלו ענשם ונטהרו בנהר דינור, גם אלה אשר שבו אל ה' לפני צאתם מן העולם ולא הספיקו גם לעשות צדקה וחסד; נהריאל המלאך הוא אב ופטרון לכל אלה, הוא מטהרם, הוא מכניסם, והוא מראה להם „מעמד נועם הרוחות“, ושם נקרת הצור. בין החומה השנייה והשלישית שוב ככר, גדולה שבעתים מן הככר הראשונה. שם כבר מקום לצדיקים בינונים; ומשם גם מבוא להיכל קן צפור, משכן המשיח. בממלכה זו שורר, כאמור, המלאך פניאל, והוא גדול מחברו מהריאל מהלך חמש מאות אמה. מן החומה השלישית ואילך מרכז גן־העדן גופו, כל אילנותיו נטועים בו מימי הבריאה, כל בנינו והיכליו טמעשה לבנת הספיר.

מקום גן־העדן עצמו נברא אלף שם"א שנים שלש שעות ושני רגעים לפני בריאת שמים וארץ, וקרקותיו לקוחים משלג עולמים, אשר מתחת כסא־הכבוד. הרקיע שעל הגן טמעל מאיר בכל הגוונים, ושמו של הקב"ה חקוק באמצע. וארבע טבעות בארבע קצות הרקיע, וארבעה אופנים בכל טבעת; וכולם משולבים אל עמוד אחד, העומד באמצע הגן וראשו עולה עד הקרקע של כסא־הכבוד מתחת. על הכל פרוש ענן הכבוד!

* קיצור מסדר גן עדן נוסחא שנית, ביהמ"ד, חדר שלישי.

והמלאך נבריא אל, איש לבוש הכדים, עומד שם על משמרתו; יום יום בעלות הבקר, הוא נוגע בארבע כנפיו בארבע טבעות הרקיע; ואז הכל ינוע: העמוד מתרומם, הרקיע סובב והאותיות של שם המפורש ממעל בולטות ונוצצות, עולות ויורדות. ומתחיל העמוד לגנון בקול נפלא; אור, נועם וזרר רב כעין השמש יוצא ונמשך לכל העולמות ממעל ומתחת, השחר יצא, תזרח השמש, האדם יצא לפעלו, יתעוררו הים ומלואו ותבל ומלואה, יריעו לה' כל בני שמים וארץ, יזמרו קבוד שמו, ירננו תהלתו. אור זרר של אלהי אלהים, מלך כל המלכים, חודר מקצה הבריאה ועד קצה, קמים הצדיקים בעלי הנשמות המזהירות לתפלת הבקר!

ג

המעלות*

שבע מעלות ישנן בנך-העדן העליון כפי מעלות הצדקה והחסד בין יושבי מטה. המעלה הראשונה מוכנה בשביל כל שומרי-הברית ושומרי-התורה. כנגדם למעלה בני-המלאכים, הנקראים אראלים, ומלך המעלה הוא יוסף הצדיק בן יעקב-ישראל, בכור שורו הדר לו, והוא נזיר אחיו. המעלה השנייה הוקמה בעד כל ישרי העולם, בעד כל האנשים הישרים, שמעשיהם באמון וביושר, עומדים הם בשורת מלאכי מעלה הנקראים חשמלים; וראש המעלה הוא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שנתן לו אל עליון את בריתו שלום לכהן בכהנת עולם. המעלה השלישית פתוחה בעד בני עלמא הדין, אשר תמימי דרך המה, ואשר כל מעשיהם בתמימות וכל מחשבתם אך בתום; בעולם העליון עומדים בשורה זו אותם המלאכים, הנקראים בשם תרשישים. ואבי המעלה הזו הוא אלעזר אבי פנחס ואחי איחמר.

אחרי המעלה השלישית נבוא אל המעלה הרביעית, היא רחבה מכולן וגבוהה מכולן; שמה יושבים על כסאותיהם כל קדושי ארץ; להם כבר נמסרו המפתחות לכל שערי נך-העדן, ושמה יכהן פאר הכהן גדול לאל עליון, אשר בו בחר אלהים מתוך שבט הלוי להקדישו, הלא הוא אהרן הכהן, בן עמרם, בן לוי; שם הוא עומד, בגדי הקודש עליו, חשן ואפד וכל אבני הקודש, נזר על ראשו וציץ במצחו, ושם הקודש חרות עליו בחרט אלהים, שם עומד הוא ומקריב לאל עליון, מזמר ומשבח לקונו, וכל מחנה הקדושים הרבים, אשר סביבו, עונים לעמתו: קדוש, קדוש, קדוש, ה' אלהי צבאות!

מן המעלה הרביעית נבוא אל המעלה החמישית, מהחמישית אל הששית ומהששית אל השביעית. במעלה החמישית יושבים בעלי תשובה אמתים, אשר שברו דלחות נחשת, נברו על יצרם הרע והתקדשו מרע לטוב בכל רמ"ח אבריהם ושם"ה גידיהם. „גבוהה מעלתם מאד“, ונועם השם מגיע אליהם מזהר העליון; גם הצדיקים הגמורים נכונים מחופתם של אלו. מגשה מלך יהודה, אשר הרבה לעשות הרע בעיני אלהים יותר מכל המלכים אשר היו לפניו וששב אחר זה אל ה' בכל לבו, וד' נעתר לו ושמע את תחנונו, יושב שם. במעלה הששית מקומם של תינוקות של בית רבן שלא תמאו, ושיצאה נשמתם בטוהרה

* על פי המקור הנ"ל.

מבלי כל נגיעה בזוהמת העולם; גם מעלה זו היא גבוהה יותר מכלן ומחיצתה גדולה מכולן. בכל יום ויום יורד מטטרון שר הפנים ומלמדם חורה; ובכל לילה ולילה, בעת שדטמה שוררת בכל העולמות העליונים והתחתונים, המה עולים למתיבתא עילאה, לישב לפני גבוה מעל גבוה. יהושע בן נון, משרת משה איש האלהים, הוא הוא ינהלם ויביאם. והנה באים אנו אל המעלה השכיעית. לא גובה ורום לה מהמעלות האחרות ואין הדרה מבהיק על האחרות, היא רק התיכונה שבכולן והפנימית שבכולן. שם יושבים שארית החסידים יסודי העולם, אשר בענותם ובטהרת נפשם זכמו את העולם וטהרו אותו. ערכם של אלו גדול מערך חיות הקודש; אברהם יצחק ויעקב אבות העולם פותחים את השורה, ואדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה בצלם ובדמות, עומד על פתחו של היכל. לאו כל אנוש זוכה להגיע הלום!

ד

גן עדן העליון*

וישע אלהים גן בעדן בראשית הבריאה ניצמה בו כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל. מן שם גם עץ החיים ועץ הדעת. ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. שם חונים בני האלהים.

גן העדן של מעלה הוא כנגד ירושלים של מטה לירכתי צפון. מרובע הוא מארבע רוחותיו ושש מראות גנה לו, הסובבות אותו מכל עבר. נהר הניצח יפרד והיה לארבעה ראשים; בו ארבעה מלאכים משרתים: בראש האחד מכהן מיכאל השר הגדול, והוא ומחנהו כנגד הנהר הראשון אשר בגן עדן של מטה, והוא פישון. בראש השני עומד גבריאל, האיש לבוש המדים, שם מתחת שוטף הנהר השני גיחון. הראש השלישי הוא רפאל, ממשלחו כנגד הנהר השלישי חדקל. והראש הרביעי הוא המלאך העליון גוראל, שכחו למעלה ככח הנהר פרת.

בעץ החיים אחוזים רוחות עליונים החודרים בכל הגן. הוא גם משיב רוח כל הצדיקים והחסידים. כל ענפיו ועליו מרגנים; ועבדי המקום יושבים בצלו בימי שבתות ומועדים, רוח עליון מרחף על פני כל חי, והקב"ה יושב ומולך בסכת גנת האגוז, שהוא לפני ולפנים. מל של אור הולך ויורד; ומי שנפול האור הזה על ראשו, הוא קם ועומד לפני שער המזרחי של סכת האלהים ומשתחוה לפני ענן כבודו. הקב"ה שואל את עבדו, והוא משיב ומדבר פנים אל פנים. השמחה וההתעוררות למעלה היא עד אין קץ.

גם לגן העדן הזה שלש חומות. החומה האחת נקראת בשם לחש סתר. השניה בשם פועל ה'. והשלישית בשם משמר אדרת. ושמותיו של אל עליון, שומר הכל זרואה הכל, חרותים על כל חומה וחומה. חומת לחש סתר היא של אש אוכלת, והיא משכן המלאכים האומרים שירה, הנשרפים במאכלת האש ומתחדשים לבקרים. חומת פועל ה' היא כולה מאור נגה, ואל ברוך פועל בו תמיד ומאיר בו תמיד. החומה השלישית של משמר אדרת, עין לא ראתה אלהים צלהך.

* טקצור עמ"י הגיל.

בין כל הוטה וחומה עומדים שרפים למיניהם שומרים משמרת הקודש, שם גם סוכב והולך ומקיף גהר דינור; ושם על יד הנהר ההוא עומד סלם אלהים, שראשו מניע לשמי שחקים ושאותו ראה יעקב בצאתו מבאר שבע ובפגעו במקום, אשר שם שער השמים; שם מולך מטטרון שר הפנים, והוא גבוה מחבריו מהלך חמש מאות שנה. גן־העדן זה ברחבו ובקומתו וגדלו הוא למעלה משלש מאות ותשעים רקיעים, והוא מכוון כנגד שחקים של מעלה.

וגם בגן הזה עמוד גדול ונורא באמצעיתו, שבעים ושנים שרשיו שתולים בבית ה', וממנו נמשך כל טוב הגן וכל מעדניו. הוא מוגבל בשנים עשר גבולים אלכמונים, וכל גבוליו, שנים עשר במספר, מוגבלים לכל פאתי העולם, למזרח ולמערב, לצפון ולדרום. ממנו יוצאת חיות לכל העולמות, לכל חי ולכל נמצא. כאן וראו, כמה עשה הקב"ה בעולמו ומה רבים מעשיו!

ה

קרבנות של מעלה*

כל הצדיקים יושבי מעלה רואים אלו את אלו, יודעים אלו את אלו, יודעים ומכירים בכל הויות העולמות ידיעה גמורה, שאין בה חסרון. נפתחים כל הלבבות, והוסר המסך מכל החושים, אין גבול ואין מעצור! צדיק עומד ככאן ורואה מסוף עולם ועד סופו, אין לו גוף, אין לו דמות הגוף, ומתראה כגוף; הוא ממלא מקום ואין רוחו תופס מקום. בימות החול, כשבני אדם מלמטה יוצאים לפעלם ולעבודתם, יושבים שוכני מעלה על תורתם ומתענגים בנועם ה' יום יום. המה שומעים שירת בקר וערב ומזמרים הם עם מלאכי עליון, מלאכי הפנים. וכשבא ערב יום השבת, אז נעשית התעוררות יותר גדולה. נשמות לרבבות עולות, כרוזים נשמעים מכל עבר: פנו מקום! הכנות בכל אפסים. ושם כרקיע המערבי עומד מיכאל השר הגדול לפני מזבח של מעלה, והוא מקריב כבהן נשמות של צדיקים לפני אדונו, השוכן מרומים. מריח ה' את ריח הניהוח ממעשיהם הטובים, ומחזירם לסבתם הראשונה. תחיה, קרות וחיים לכל. מלכת השבת באה עם כל הדרה. רננו לה'!

עוד מני עדן וגיהנם

** א

למזרח העולם גן־העדן. שיעורו מהלך י"ח מאות אלף שנים, ובתים רבים כנויים בו, גדל כל בית שנים עשר רבוא מיל וגבהו סאה רבוא מיל. הבית הראשון עומד סמוך לשער הראשון של גן העדן, קורותיו ארזים אדירים, בו יושבים כל נרי הצדק ועובדיה הנביא בראשם. הבית השני עומד על יד השער השני

* על פי מקור חב"ל. ** על פי קמעים אחרים כהג"ל.

של גן־העדן. גם הוא קורותיו ארזים וקורותיו של כסף; בו מדור לכל בעל־תשובה ששבו אל ה'. הלא שם, כאמור, מנשה בן חזקיהו לבית דוד יושב עמם. הבית השלישי בני כסף וזהב ואבנים טובות, הוא גדול עד למאד, בו שתולים כל מיני מגדים ומיני בשמים, אין כל דבר טוב בשמים ובארץ שאינו בתוכו. באמצעיתו נטוע עץ־החיים, גבהו מהלך ת"ק מאות שנה, יושבים תחת צלו שלשה אבות ישראל, אברהם יצחק ויעקב, כל י"ב שבטי יעקב, כל יוצאי מצרים, שראו נפלאות אל מוציאם וכל מתי מדבר, אשר נהלם משה הרועה; משה יושב שם ודורש מעמית־תורה ואור פניו מזהיר, ואהרן אחיו יושב ומלמד את הכהנים סדרי כהונה. גם דוד ושלמה יושבים שם ועמדותיהם בראשם; ושם כלאב בן דוד עודנו חי, עומד ומשמש את אביו. עץ־החיים שתול על מקור מים חיים, ועליו עולות ויורדות נשמותיהם של צדיקים, כאדם העולה ויורד בקלם, עמהן באות חברות חברות, איש איש ואנשי ביתו, איש איש ובני משפחתו, איש איש ושנאו. באים הם וטובלים את עצמם ברמ"ח נהרי שמן ואפרסמון; אחר זה יושבים על מטות של זהב ועל קתדראות של אבנים טובות ומרגליות, יושבים ומשבחים להקב"ה ונהנים מזיו השכינה.

והנה הבית הרביעי בני עצי זיתים, וקורותיו עצי זיתים. בו יושבים בני האדם שלקו בעוה"ז, חיהם היו מרורים כזית, ואעפ"כ לא מרדו בחקי אלהים. והנה הבית החמישי — מה שונה הוא מחברו! הוא בני אבני שוהם וישפה ואבני מלאים במשבצות של זהב; בו נטועים כל עצי לבונה נותני ריח וסביבו שוב נהרי אפרסמון נמשכים והולכים עד נהר גיחון. שם אפריון מעצי לבונה כעין המשכן, שעשה משה במדבר; כל כליו ועמודיו של כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן. על מטות של זהב יושבים עטופים בגדי רקמה משיח בן דוד אבי ירושלים ומשיח בן אפרים לשבט בני אפרים; לפניהם עומד אליהו התשבי. בכל יום שני וחמישי ובכל יום שבת ויו"ט באים אבות העולם, משה ואהרן, דוד ושלמה וכל הנביאים והחסידים מימות עולם, לקבל פניהם. כן הדבר עד קץ הפלאות, עד אשר יבא רוח אלהים על כל בשר!

* ב

לצפון העולם — גיהנם, גדלו מהלך אלף אלפים תש"ה שנים, אוצרותיו אוצרות שלג וקיטור, חשך ורוח סערה. מהלך ה' שנים בו מקום מושב לשדים ומזיקין, רוחות רעות ומחבלין. והשאר מוקדש לרשעים ולכל בעלי רוע לב. שר של גהנום קיפוד שמו, חברו השני נגדיאל והשלישי הוא סטאל, כל אחד עומד ומשמש על יד שער מיוחד. שבעה מדורות יש בגיהנם: שאול, הליכה שלש מאות שנה; ושם נדונים קרח ועדתו. אבדון, הליכה שי שנה, ששם אוכדות נשמות של רשעים. באר שחת, גם כן הליכה בת שי שנה, שם נדונים כל הגזלנים והגנבים וכל עושקי שכר שכיר; בו גם שני בורות, אחד מלא ואחד ריק. וכל הימים הנדונים שואבים בכדים מן האחד ונותנים את המים בשני; וזה אינו מתמלא וזה אינו מתרוקן... אחריו טיט היון; אתרי טיט היון מדורה של דומה, ואחריהם ארץ תחתית, כל באיה לא ישובו!

* על פי הב"ל.

כבית זה רובצים אריות של אש, והמה אוכלים את הרישעים. שם עומדים מלאכים ומכים את בני אדם הרעים בשבטים של אש. קושיאל, שפטיאל, מתניאל, הדריאל ורוניאל המה מראשי הממונים על העונשים והמכות; והיה בעת שגשמת הרשע תצא מגופה, מקבלים אותה מלאכי-חבלה וקולעים אותה כהרף עין למלאכי זעם, והם מקלעים אותה לאחד ממדורי גהינם. כי יש משפט ויש שופט קשה על כל חטא ועל כל פשע, שיעשה האדם.

ג*

למטה מן היבשה — תהום, למטה מן תהום — תהו ובהו וחשך ומים, למטה מן המים ארקא; ובארקא שאול תהתית, אכדון ובאר שחת, טיט היון, שערי מות ושערי צלמות. שאול הוא המדור העליון של גיהנם, גבהו מהלך ת"ק מאות שנה, ארכו מהלך ת"ק מאות שנה ורחבו מהלך ת"ק מאות שנה. אכדון הוא המדור השני; ארכו, רחבו וגבהו כשאל. כן גם גודל המדור השלישי באר-שחת. כן גם המדור הרביעי טיט היון, וכן היא גם מרת המדור החמישי, שערי-מות, מרת המדור השישי שערי-צלמות וכן מרת המדור השביעי.

האש שכנהינם היא אחת מששים של אש שערי-צלמות. אש שערי-צלמות היא אחת מששים של אותה משערי-המות. היא אחת מסי של אותה מטיט-היון; ואותה של טיט היון היא אחת מסי של באר שחת. עולה על כולן האש הבערת של עמקי שאול. תהום אחת גדולה מחברתה.

ד**

חמשה מיני אש יש בגיהנם, אש אוכלת ושוחה, אש שוחה ואינה אוכלת, אש אוכלת ואינה שוחה, אש אינה אוכלת ואינה שוחה, ויש אש אוכלת אש. יש בו גחלים בוערות גדולות כהרים וכנבעות, יש בו נהרות של זפת וגפרית ושל גחלי רתמים; וכשגזר הדין בא על הרשע, מלאכי חבלה דוחפים אותו על פניו, אחרים מקבלים אותו, מנגלים אותו ומכניסים אותו לאורה של גהינם, והוא פוער פיו וכולע אותו. תרחיב שאול נפשה. ויהי כי נכנס חכם אחד גדול מרבי התלמוד בחייו לגן-עדן, בא אליהו ואמר לו: רצונך שאעמידך, גם כן על טיבה של גיהנם ועיניך תחזינה איך שופט דמים קשה. אמר הן. הובילהו אל שערי גיהנם. ראה בני אדם תלויים בידיהם, אחרים תלויים ברגליהם, והללו בלשוותיהם. ראה בני אדם שמאכילים אותם בשרם; וראה בני אדם שמאכילים אותם גחלי-רתמים או משליכים אותם מאש לשלג ומיטלג לאש. ראה גם בני אדם יושבים חיים ותולעים אוכלים את בשרם, כן ראה כמה בני אדם, שמאכילים אותם חול המשבר שניהם, כמו שנאמר: שני רשעים שברת.

כה הם גדונים קשה י"ב חודש, אחר זה הם נעשים אפר, והרוח מפוזר תחת רגלי הצדיקים.

** עמ"י מסכת גיהנם, שם.

* על פי מדרש כונן, בית המדרש, חדר שני.

ה

מנוחת המתים*

ושמרו בני ישראל את השבת לדורכם ברית עולם, ותנחנה בה גם כל הגשמות הערשילאות שלמעלה. אין עוני ואין דין בה, בה שכיתה ומטחה לכל בשר! חצר גדולה יש בעד המתים מקרוב לגן-עדן; ונהר יוצא מעדן להקיפו מכל עבריו, והרוה את השדות מסביב ויעלו זרע כל עשב למינהו וכל פרי למינו; ובכל ערבי שבתות, בכלות ימי החול הקשים ואתא שנתא מלכתא, מוציאים את הרוחות של המתים מבית משכנם, שָׁרוּת שָׁרוּת הם קמים מקבריהם, הולכים לרעות באלה השדות ושותים מים-חיים מן הנחל ויחיו. אורך ימים באותם הרגעים המעטים, מוהר ושובע, וכאים אחר כך לקבל פני השכינה. אל עולם מרחמם, ובניו מטה, גם הם ינחו אם ישמעו בקולו לקיים את יום השבת ולא יגזלו את המתים. את האלהים תיראו ואת שבתו, שבה שבת וינפש, תשמרו; אות היא לעולם, אות היא בין החיים ובין המתים!

שני היכלות**

א

בצד רוח מזרחי של גן-עדן יש היכל גנוז וסתום, והוא נקרא היכל נגה. בו הכל כעצם השמים למהר, והוא מלא אור יקרות. על הקירות, על התקרה ועל הקרקע נוצצות אותיות פורחות, פרחים מעשה שבכה מכל הגוונים. הוד והדר בכל סביבו, אין בכל העולם כיפיו ומהרו.

בהיכל זה בפנימיותו פרושה פרוכת זהב משור, ואין כל בריה יכולה לנגוע בה. רק ביום השבת לפנות ערב היא נגולה ומתראים אחריה לפני ולפנים כל דיוקני הרוגי לוד, דיוקני עשרה הרוגי מלכות ודיוקני כל הקדושים אשר בארץ, אשר מתו על קדוש השם. ואז בא המשיח, באים האבות, באים כל הצדיקים והחסידים ומסתכלים בהדיוקנים וצועקים לאדון האדונים. גם הקב"ה מוריד שתי דמעות ונשבע להחיותם ולנקום נקמת דמם. קול רעש! כמוצאי שבת יורדת עוד הפעם הפרכת, וכל אחד שב אל מחנהו וכל איש אל דגלו.

ב

שם, לא הרחק מאותו היכל וסמוך להיכל קן צפור, ישנו היכל אחר, והוא היכל האגוז; גם הוא סתום וגנוז, מראהו כמראה הקשת אשר בענן ונגה לו סביב. בו מולך ראש ישיבה ושמו רב גדיאל.

* עפ"י סדר גן עדן, בית המדרש, חדר המשיח.

** עפ"י סדר ג"ע, נוסחא ב', בית-המדרש, חדר שלישי.

אביו של רב גדיאל היה צדיק גמור ולא בטל מן החורה לעסוק בהבלי העולם, וכשהוליד את בנו זה מת, גם אמו מתה בציריה ונשאר יתום, גדל וישב על שן סלע והיה עוסק בתורה ביחודים וכונות, כאילו נתנה זה עתה ממרום, ויתקדש יותר מכל אדם אשר על פני האדמה. בקש ה' להחריב כל העולמות ולהשאיר אך אור נגה זה. הכירו בדבר חזים והוכרי שמים, באו וספרו להאויבים; קמו והרגוהו וחתכו את בשרו חתיכות חתיכות. לקח השם את נשמתו, העלה אותה למרום והבין בעדה את היכל האגוז, הוא אור ומראהו אור, ובשעה שהוא יוצא מהיכלו, אותיות שם המפורש בולטות ונוצצות על מצחו; וכל הצדיקים שרואים אותו נופלים על פניהם, ולא היתה נשארת בהם נשמה מרוכ הודו, לו לא ימהר יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול להקימם.

היה רבן אחד ליהודים, אחד מן המיסדים והכונים של התורה שבעל פה, התענה שבע תעניות ושב ובקש והתחנן לפני בוראו, כי יראה לו פתח היכל אגוז. ויראהו ה' בחלום שבעה רקיעים, שבעים מלאכים סביבותם וחמשים מפתחות ביד כל אחד ואחד. וכמה וכמה כתות של צדיקים רצים ושבים. לפתע ראה אותיות שם המפורש נוצצות מרחוק ונתעונו עיניו ולא ראה עוד. שמע בת קול יוצאת ואומרת: עד כאן הרשות! הרב הזה היה רבי יוחנן בן זכאי.

מהגאולה

א

עשרה אותות*

לא ביום אחד ולפתע יגלה הגואל האמתי לשבטי ישראל והעמים וחופע עליהם גהרה, כי אם בימים רבים וכמועדים קשים, בימי מלחמה ומצור, רעב ושכול ושדוד המערכות . . .

בתחלה יעמדו שלשה מלכים בשלשת חלקי העולם הראשים לערבב את העמים והמדינות, וכפרו במלכו של עולם ועשו עצמם כמאמינים. האמת תהיה נעדרת וירחבו הגער בזקן וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, היוקר יאמיר, הגפן לא תתן פריה, ואין תוכחה ואין דורש ואין מבקש. — מביא הקב"ה אח"כ חום גדול בעולם, וקדחה חמה מבית ומחוץ וישתגעו בני אדם מתכערת בשרם ורוחם ולא ידעו אנה ימלטו, כי אפס כל צל, וגם בלילה תבער השמש כביום. — ואחרי ימי האש ותמרות העשן, יביא ה' גשם של דם והשקה את האדמה ויאדם כל הנוטר מהשרפה הגדולה, ויעמוד כל העולם כלו כנחל דם שלשה ימים ושלשה לילות, והיה הדם הזה לאות שלישי לביאת המשיח. אחרי ימי הדם יבוא לזמן קצר מל של רפואה ותרפא הארץ וכל צבאיה, אשר אכלו בהם השמש והגשם המשונה והנורא. יחשבו בני אדם כי נרפאו, וקרום של תקוה עלה יעלה ברוחם ובנפשם ואמר יאמרו לשוב למלאכתם ולבית עבודתם, הרי זה האות הרביעי. ולפתע תקדר החמה ותפרה הלבנה ואפל גדול שבעתים מזה אשר היה במצרים. יפרש כנסיו על פני כל. לא יראה איש את אחיו ולא יקומו איש פתחתו ויאמרו כולם, כי הבה ה' בסגורים כל חי וכל מדבר. עורין-עולם — האות החמישי.

מעט מעט יבוא האור, האור יגרש האפלה, ויהי בקר ויהי ערב, ועוד הפעם יתא בקר, בקר לרגע; אבל הגה תקום מלכות אדום הרשעה לכבוש את כל העולם כולו ולהחריב את המדינות וכל ישובי בני-אדם, וידה אכזריה להרע ולהשחית עוד יותר ממה שעשה הטבע. לא יקום כל רוח באדם נגדה: גבורים ישברו חרבותם ללא הועיל, אמות מוסרות את בניהן בעצמן, כל אדם נמכר לעבד למושלים עריצים, ואין מרחם. קץ כל עמדה בעמים ובחיים! אבל הנה יתנער פתאום איש אחד מזרע היהודים ושמו נחמיה בן חושיאל, ועמו שבט אפרים, מנשה ובנימין ומקצת בני גד, יארב לאדום, ילחום עמו במלחמה קשה וינצח; ולא לבד שיסירהו מגדולתו, כי אם עוד יכוף את האדונים לעבדים, וישב מהם שבי רב. והלך ילך עם טהנהו הרב למלוך בירושלים. אולם אין עוד אותה הגאולה השלמה.

* על פי אותות המשיח בבהמ"ד, חדר שני, אבקת רוכל ויעור.

— זה רק האות הששי למלכות המשיח. ברומי רבתי, כלילת יפי כל הארץ, עומדת אבן של שיש טהור, שאין כמוה ללבן וליופי, והיא מתבקעת, ויצא ממנה ארמילוס, זהו השמן בדמות אדם. גבהו כנפילים בני אלהים, ובין שתי עיניו אמה, ונרא מראהו, כאשר יביט באדם להמית לבו. והוא בא ונלחם את נחמיה בן חושיאל הרואה, וכל מלכי הגוים יבואו עמו ומחניהם גדולות ורבות יותר מאשר היו בכל ימי העמים והמדינות, יגברו מצוקים על אראלים, נסל יפול הגואל במלחמה העזה ההיא, ומימי הים יתארמו טהנהרנים הרבים בשתי המחנות; ואז ימס לב בני ישראל, שזה עתה קמו, ויאמרו: שוב נאבד לעד! והם לא ידעו שזהו רק האות השביעי.

אז יעמוד מיכאל, בצד לעם־ברית, ויתקע בשופר גדול לקבץ שארית הפזורים, וכאן האובדים בארץ אשור ושנער וכל השבטים האחרים ונספו על מחנה ישראל, ויתחזק לבם לקום עוד הפעם מול אויביהם. האות השמיני בא. — לאות התשיעי יתקע מיכאל תקיעה שניה, גדולה יותר מהראשונה, תבקע האדמה לקולה, ומהמחילות הרבות יציצו המתים שוכני עולם. יקומו לתחיה, איש איש נראה במלבושיו ובהגורתו, ויעמדו ברנלי שאר המחנות החלוצים וחרבותיהם מבריקות, ולבם משתומם למראה החיים החדשים ואור השמש הזורח, אחרי החלום הקשה במעמקים. הסו! הנה האות העשירי. מיכאל תוקע תקיעה שלישית; המונים הטונים באים מיתר שבטי ישראל, מנהר גוזן ומחלח וחבור ומערי מדי, ועמהם הענקים בני משה, גבורים כשמשון ודוד בשעתם. ואחריהם נראים ענני הכבוד, והקב"ה הולך לפניהם וקורא לבן־דוד עבדו: בא ומלוך על כל העמים כולם ועל כל הקוראים בשמי! חג לאדני ולכל הארץ. כל האדמה תדשא דשא ותתהפך לעדן ה'. מעינות שמן נפתחים ומשקים כל המחנות ונפקחות עיני בני־אדם להשלים כולם יחד, כולם מכתתים חרבותיהם לאתים והניתותיהם למזמרות וקוראים לעבד אלהים, שכרתו מכהה את אור השמש: יחי המלך! אפסה כל קנאת לב ועקת רוח האדם. אין שנאה ואין תחרות ואין כובש ואין נכבש ואין מיתה! וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי, ומלאה הארץ דעה ואחווה כמים לים מכסים. כל הגשמה תהלל יה!

יצורי הדמיון*

א

המזמרים והמנגנים

פעם אחת הייתי מהלך בדרך תפוש כהטות לבי, והנה שמעתי פתאום קול רנה בא מרהוק, ואשמע רנון שיר בחרוזים: הוקר רגליך מבית רעד, הוקר רגליך! ואחריו קול ננון יותר עמוק, והוא שר שירת המקרא: אבוא ביתך, אשתתוה אל היכל קדשך, ביתך אבוא ואשתתוה! ואחריהם קול זמרה אחרת עולה עליהם. ואשמע את הזמרה: בנה בניתי

* לקוחים ממדרש פליאה, הוא ספר הקנה, ונדפסו בקונטרס: "רשפים".

בית זבול לך, בית זבול לך בנה בניתי! קול אחרי קול בא, שירה אחרי שירה; ואני עומד ושומע ולא אוכל למוש ממקומי, מהוד הזמרה הרבתי, כי גדלה!
 ופניתי כה וכה וראיתי הנה שני בני אדם עומדים מרחוק לי ומחזיקים בכנור אחד, זה מושכו אליו וזה מושכו אליו, ובכנור שמונה נימין. והוא עשוי עצי שטים דקים. ואראה את פני האדם האחד, והוא יפה עינים וטוב רואי, ואת פני השני, והנה הוא כפני נחש, עור גופו כעור הנחש ועיניו כוערות כלפידי אש... ובעוד הם אוהזים בכנור ונצים איש את רעהו, קפץ איש שלישי ביניהם, שלא ראיתיו מראש, איש גבה הקומה מאד, ולו ידים ארוכות ואצבעות ארוכות, ויתפוש את הכנור מידם והתחיל לפרוט עליו, וקולות נפלאים התמלטו ממנו, כאשר לא נשמע כמוהם, מיום ישירו אדם וחייה שירה עלי ארץ. — והאנשים הנגזלים גם המה הנה שכחו את אשר נעשה להם; והם עומדים צלולים כמוני ושומעים את השתפכות הגנונים עלי כנור. נדמה, כי כל הבריאה מזמרת עתה מפי הכלי הנפלא הזה, וכי כל הסתור בלבנו מימות עולם ועד עתה מוצא לו בזה נתיבות לקונה עולם! ופתאום נשמע קול אדיר כזמרת הנשר בשמים: שובו לאהליכם, שובו! ואשא עיני ואראה, והנה האדם יפה העינים נעשה לצפור גדולה מאד, ותשא הצפור את האדם הנחש ותרם אותו ותעף במרום... וקול רנה נהדרה מתרדת את היקום: „בנה בניתי בית זבול לך! בית זבול לך בניתי! והאדם גבה הקומה, אשר בידו הכנור, עומד על עמדו ומלזה את הקול הזה בהוד כנורו. והרביעי, אשר קרא את הקריאה „שובו לאהליכם!“ הוא גם הנשר, שנעשה אדם, עומד קרוב לנו והתחבר את השלישי, ויעבר גם הוא בידו על הכנור, זה מניע בארבעה נימין וזה בארבעה נימין, והקולות הם קולות אלהים וקודאים בקול רם: בית אהרן ברכו את ה'! בית הלוי ברכו את ה'! בני אלים ברכו את ה'! והנה שב הנחש להיות לצפור, והצפור הנה התהפכה לנחש, ואלה מלמעלה ואלה מתחת כולם הם מזמרים ומנגנים: ברוך ה' מציון! שוכן ירושלים הללויה! הללויה! ונשמע קול הללויה מכל אפסי ארץ, הד רב ועצום נשמע מהרים וגבעות, טיערות וימים וממלוא היקום. הללויה! הללויה! הללויה! ולא נותרה בי נשמה מרוב מתיקות והמית הזמרה של הקולות הרבים, שנדמים לי כגופים קרובים אלי ויאחזו בכל אשר בי ויסובבו כל אשר בקרבי. ואפול על פני ואקרא: אל אלהי הרוחות: חגגתי מרב טובך צפנת ליראיך!

ב

ה ט ט א י ם ו ה ס ה ו ר י ם

ושוב פעם אחת הייתי מהלך ימים רבים בדרך ולא ידעתי מנוח, כי העיתי. ובאתי לקצה יער גדול, בו חיתו מרף ושור הבר, והאילנות גבוהים וגדולים ומכסים את פני השמש בצהרים. ושמעתי קול מדבר ואומר: קומו ונעלה ונחריב את העולם, קומו! ולבשתי חרדה ואומר לדעת, מאין בא זה הקול? ושבת וראיתי, הנה עוף גדול בעל רגלים עבות עומד על אילן משופע ומצפצף. ואבין כי הקול בא ממנו; ואקרב אליו ואומר: הגידה נא לי, קורא: האם מן העופות המהורים אתה או מן הטמאים? ויען ויאמר לי: למה זה חשאל לזה? ועוד לא דבר אלי בן-אדם כך... ואומר אליו: אם טמא אתה, טמא אקרא לך, ולא אשים לבי לקול קריאתך; ואם ממלכת המהורים מוצאך, רד

אלי, ואני ואתה נועץ עצה, איך להציל את באי-עולם מחרדתם, כי לא יבראה את התכל ומלואה שנית וינחם... ויעף אלי הדוכר מפה, ובעמדו קרוב לי, ראיתי פניו והגם כפני אדם, וינע כפו בשכתי ויאמר: הטיבו בני אדם את דרכם על פני האדמה ולא תמצאם זאת הרעה, כי אמנם ה' לא יחפוז באבדן העולם ויושביו. ואמרת לי: ברוך טעמך, מצדיק אלהים! ויעלם הוא ברזם רקיע השמים וכנפיו משיקות באויר... ושמעתי קול מנגן מרחוק: שובו, שובו לאהליכם, כי רצה ה' את מעשיכם. ואכרע על ברכי ואודה לאדוני האדונים.

ג פ ר ק י א ל י ה ו * (קצור)

וילך אליהו התשבי במדבר וייעף וישכב ויששן תחת רתם אחד, והנה המלאך מיכאל נוגע בו ואומר לו: קום, ויקם.

וישאהו הרוח לדרום העולם וירא הר בוער באש ולא יכול לקרב אליו. שוב נשאהו הרוח למזרח העולם וראה שם כוכבים נלחמים זה בזה. בא רוח והוליכהו למערב העולם, וראה שם נפשות רבות נדונות לפי מעשיהן. אמר לו המלאך, שהעירו משנתו, קץ העולם יבוא; וילמדהו כל אותות המשיח.

וירא אליהו מתים מבוועים בנהר ועפרם נגבל. ראה אש וגפרית יורדות מן השמים; כמעט אמר נואש, והנה נפנה וראה פתאום אור זרוע; ראה אברהם יצחק ויעקב יושבים ולפניהם כל מיני מעדנים; ראה עץ החיים שבתוך הגן, נחל שוטף ובו ספינות טעונות רב עושר וכל כבוד לצדיקים.

וישא עיניו וירא עיר נאה וגדולה יורדת מן השמים, והיא בטיה כהלכתה, ובה מגדלים וחומות, שערי זהב ונחושת, ויכירה והנה היא ירושלים, העיר הקדושה. שוב ראה בתים נחמדים, טירות יפות, כותליהם של שיש, גניהם אדומים ודלתותיהם משובצות באבנים טובות. שאל ואמר: למי אלה? אמרו לו: אלה הם לשומרי התורה. מה רב טובך אשר צפנת ליראיך!

ד י ר ו ש ל י מ * * (קצור)

עתידה ירושלים שתבנה בת אלף בירניות, בת אלף מגדלים ובת אלף גינאות, אלף טמטראות. היא תשב על שלשה הרים: על הר סיני, על חבור ועל כרמל, ומגדליה צופים למרחבי ארץ. ושבע חומות תהיינה מקיפות את ירושלים הגדולה הזו, חומה אחת של כסף, אחת של זהב, אחת של אבן יקרה, של פוך, של ספיר ושל כדכוד ושל אש. ובית המקדש בנוי על ארבע גבעות, כולו זהב מזוקק, זהב צרוף, זהב שחוט וזהב פרוים. קרקעיתו אבני ספיר, גנו אור ננה גבוה עד לשמים ובין כוכבים יניע, שכינת אלהים בכל תאיו וחדריו, ומלאכי עליון המה הכהנים והמשרתים. המזבח ממוצע בטבור העולם, הכל עומד ומזהיר עם כסא הכבוד. לא היה כבוד הזה מימות עולם.

* עפ"י בית המדרש, חדר שלישי. * * על פי המקור הנ"ל.

עוד מגאולה

מספורי ירושלים

א

כורש האחרון*

בימי גלות ירושלים קם מלך אחד אוהב היהודים, ויאמר להקים הריסות הגוי הזה ולהשיבו על מכונו; ופקודה יצאה ממנו ליסד את חומות ירושלים כמתכונתן, ולאסוף נדחי ישראל מנפוצותיהם. ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתבים ואגרות כתב לאמר: כה אמר הקיסר הגדול: מי בכם אשר ישארו רוחו, יעלה לארצו וינדב הרבה כסף וזהב ויקרא לחטמים ולחרשים ויצום לבנות את בית-המקדש לה' אלהים מחדש ולהקים לו מזבח לקטרת ולקרבן. וישמעו אליו בני הגולה ויאספו כרוב שמחה מכל עבר; ויחלו לנקות את האשפה, ויעמדו עושים באבן ועושים במלאכת העץ במקום המקדש. ורבי העם מנצחים על המלאכה ועבודת הקודש.

והנה נשמע קול רעש מתפרץ מן האדמה, רוח כועה מסער; ויפלו כל הבונים על פניהם ואש ירדה מן השמים ותאכל את כל החומר המוכן לבנין. ויראו עין בעין, כי לא יחפוץ ה' בבנין ביתו, ולשוא יעמלו בניו בו.

ב

כותל מערבי**

הר ציון שטם, שועלים הולכים בו. לכותלי בית ה', אשר אליו נהרו כל העמים, אין זוכר ואין פוקד. ראה ה' והביטה!
ויהי בשנת כך וכך לבריאת העולם כבש שולמן התוגר את ירושלים, בנה אותה מחדש, תקן רחובותיה השוממים, הושיב בה שופטים ופקידים וגם הוא בנה לו בה ארמון גדול מאבנים מחוטבות וישחקע בעיר האלהים. ויהי בהביטו פעם מחלונו, וירא אשה כפרית נושאת שק של אשפה על שכמה ומריקה אותו על גבעה אחת לא רחוק מארמונו. ויחר אפו לטראה הדבר הזה ויצו לתפשה ולהשליכה אל בית הסוהר, על אשר מלאה את לבה לזלזל במגרש המלך. ויהי כאשר העמידו אותה לדין, פתחה את פיה ותאמר: שופטים צדיקים, אל נא תמהרו ליסרני קשה, כאשר רעת לב; לא מזרון ופשע עשיתי זאת. מבנות-דרומי אנכי, שהושיבני שיטום סביב ירושלים, אחרי החריבו אותה ואחרי עשותו אותה ואת בית האלהים אשר בה למסלת; וחוק יצא מלפניו, כי כל משפחה ומשפחה תשליך את

* עפ"י שארית ישראל, פרק ששני. ** ספור-עם עפ"י "בעשה נסים" ועוד.

אשפתה על מקום הבית למען יכחד כולו. כן אנו עושים דור דור כמצות אבותינו עלינו, ואיש לא מנע אותנו עד כה מעשות זאת. ויצו המלך להוציאה לחפשי, כי הן אך בתום עשתה זאת; אבל גזר ואסר לעשות עוד כזאת מהיום והלאה. וישכור עבדים ופועלים ויצום לנקות את הגבעה ויסיעו את האשפה לחוץ מחוצות ירושלים. ויהי כאשר עבדו ארבעה ירחים יומם ולילה, נראה כותל אחד מכתלי הבית, ויקראו ליהודים יושבי המקום ויאמרו להם: הנה שארית ביתכם לפניכם, ואתם תקנו את בדקיו ובעו את בית אלהיכם מכספי כבתחילה. ויענו אותו הזקנים והשרים מבני הגולה: מלך רב חסד, בודאי יזכור אלהים לך את מחשבתך הגדולה לקומם את הריכות ביתנו, אבל מושבעים אנחנו, שלא לקרב את הקץ בעל כרחנו ושלא לבנות את הבית השלישי, בפרם יתקע אליהו בשופר גדול לחרותנו. אם על המלך טוב וחסדו אתנו, יתן לנו את הכותל להתפלל נגדו ולומר לפניו תחנונים מדי ערב שבת בשבתו. וימלא המלך את משאלתם זו. ומאז היה לחוק לבוא לפני הכותל ולשפוך שם שיח, האל יקים את הבית במהרה!

קברים

*

קבר דוד *

וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד. שם נחו גם בניו ובני בניו מלכי יהודה, הלא הם קברות המלכים, החצובים על יד הר ציון עד היום; וכל חליפות הזמנים, כל חורבן הבא אחרי חורבן לא הרסו בהם ולא הזיזו אותם ממקומם. רוח נצח מרחף עליהם. אל תגעו בהם!

פעם אחת טייל פחה אחד מראשי ירושלים סביב הקברים ההם, ולו חרב יקרה משובצת זהב; וישח לראות בהם, ונפלה חרבו מידו לעמק קבר דוד. ויפקוד על ישמעאלי אחד לרדת אליו בחבל ולהרים חרבו, ויוציאו אותו מת; מת גם השני, הבא אחריו, וכן גם השלישי והרביעי. ויאמר העם לו: הכלה אתה עושה לנו? ויאמר הפחה: גם אנכי לא אובה להרע לכם, אבל לא אוכל להסדר מחרבי היקרה מתנת המלך לי, ואם יודע לו, כי אבד אנדתיה ותיבתי גם אני את ראשי לו. ויאמרו לו: יצו אדוננו על עבדיו העכרים הגרים בכאן במספר איזה משפחות, כי הבה ירדו אל תוך הקבר להעלות לך את חרבך משם. וישמע לדבריהם וישלח ויקרא לראש הגולה, ויאמר לו: חרבי היקרה נפלה בקבר דוד מלככם, ועתה הוציאו לי אותה משם; ואם לא תעשו כזאת, דמכם בראשכם. ויתחלחל ראש היהודים ויאמר: תנה לנו ארוכה שלשה ימים. וישב לקהלתו ויגזור תענית, ויקרא את העם לתפלה ולתחנונים.

ובבית־הכנסת שמש אחד חסיד, עובד את ה' בהסתר, וירא, כי כולם יראים ומפחדים

* ספור עם עמי הגל ועוד.

לרדת לקבר המלך, ויקם ואמר: שמעוני אחי, קחו אותי והורידוני. ואני אקריב את עצמי בעדכם. ויטבל ויטהר את עצמו וירד לעיני כל קהל היהודים והערבים אל הקבר. ולב כולם חרד. אחרי רבע שעה נשמע קול מעומק: „העלו אותי!“ ויעלוהו, והנה חרב הפחה בידו, ופניו מאירים. אז ידעו, כי ה' עם עמו. ויעש הפחה את היהודים חפשים ממשים וארגוניות שלש שנים.

ב ב ר ו ך ב נ ג ר י ה *

ויכתב ברוך בן גריה בן הנמאל מפי ירמיהו הנביא את כל דברי ה' אשר דבר אליו על מגלת ספר. ויעש ברוך בן גריה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא. ויקרא ברוך בספר את דברי רבו בבית ה' באזני כל העם, ויהי לאלהים לחוזה יה. ויהי בימי הגולה, ויצו המלך הכושי, אשר משל אז בארץ העברים וכבשה, לפתוח את קבר הנביא הזה, אשר מצא לו מקום לא הרחק מקבר יחזקאל בן בוזי הנביא. כל מי אשר הרים את הגרזן לחפור, מיד נפגע ומת. היה שם זקן אחד ישמעאלי, ויגש לפני המלך ויאמר: אדוני ומלכי, למה חכלה את עמך בעבודה זו ללא הועיל? נביא עברי נקבר פה וכל זר לא יקרב אליו; אם עליך טוב, נזור על שארית פלגת העברים אשר בארץ, כי הם יעשו את המלאכה ותראה, כי לא תאונה להם רעה. וירא המלך, כי טוב דבר וישלח אל ראשי כנסת ישראל ויאמר להם: פתחו לי את קבר נביאכם. וייראו מאד ויאמרו אליו: תן לנו זמן שבועה ימים. ויהיו ימיתענית וצום, תפלה ותחנונים ברחוב היהודים, כי ישמע ה' להם ולא יגער בהם, כי יגעו בקודש בגזרת המלך. ויהי ביום השמיני בבקר וישכם המלך וכל שריו ועבדיו, ויתאספו עם רב לראות במחזה. ושלשה אנשים מבני העם העתיק עמוסים במליתותיהם נגשו אל הקבר והתחילו לחפור באדמה. מחשבה אך אחת מנקרת במוח כלם— עוד מעט והם נופלים מתים; והמה חופרים וחופרים. הקבר נגלה!

גראה ונתגלה ארון של שיש טהור ופני אדם מאירים כשחר עולה מן העומק. ויפול כל העם על פניו ויאמרו: מה גדול אלהים של זה ומה רבים ימי עבדיו. משה אמת ונביאו אמת.

ויצו המלך לבנות בנין מפואר על הקבר הזה ולטעת סביבו אילני מצל. ויגדלו ויעשו פרי, עליהם נוצצים רמוני זהב. אף הוא וראשי עבדיו הלכו ונתגירו ויעשו רב צדקה וחסד.

ג ק ב ר ו ש ל ע ז ר א **

וימת עזרא הכהן הסופר, אשר השיב שבות עמו והקים לו ולתורתו ניר בארצו כחסד מלך פרס. ויקברו אותו במישב הקברים במזרח הארץ, ויציבו לו מצבת זכרון, ועמדה כל

* על פי סכוב רכי פתחיה. ** עפ"י מקור הנ"ל.

ימי עמוד הבית השני על מכונו. ויהי כבוא שוב ימים רעים על ישראל ויהודה בחמת ה', ועתף הבית וכל חמרת בתי העם והמלך שודדה, נחרב גם הקבר הזה ויעמוד שומם ימים רבים ועליו רק תל עפר. פעם אחת כשלן רועה אחד סביב לתל הזה בלילה, התעורר עזרא ודבר אליו בחלום: אני עזרא סופר ישראל קבור פה, וקמת בבקר והלכת אל עיר היהודים הקרובה, ואמרת אליהם, כה דבר סופרכם באזני לאמר: נקו את קברי מהעפר אשר עליו ושכללו אותו כמקדם. וייקץ הרועה ותפעם רוחו, וימהר ויספר לראשי היהודים לאמר: איש לבוש בדים בא אלי אתמול בחלום וכזאת וכזאת דבר. ויתאזרו האנשים כאיש אחד, וילכו ויחפרו במקום אשר ציין להם הרועה, וימצאו לוח שיש ועליו חקוק בכתב אשורית: עזרא הסופר. ויבט בית חומה על הקבר ואת האבן שמו בתוכו. ויצא עמוד אש מהקבר וישתרבב עד לרקיע, והוא מאיר עד מהלך שלש פרסה על שלש פרסה, ובא כל העם, כיהודים, כישמעאלים והשתחוו לקבר הנביא והביאו לו את גדבותיהם.

גבורי חיל

א

מר זוטרא*

ומר זוטרא, נצר מכית דוד וראש הגולה, עלה לנשיאות וינהג משרתו ברמה. לו היו ארבע מאות גבורי חיל ולבושי שרד, שומרים לראשו ומלויים אותו תמיד; והיה בהצר המציק לישראל, יצא לקראתם, ויך אותם עד חרמה ויגרשם מן הארץ. ויהי מִיָּסֵר גם את הרשעים קשה, מוציא עושק מיד חומם ושופט כל עובר על דת על פי חקי הסנהדרין בימי לשכת הגזית. ויתנשא ויחזק עמדתו, וישם את כסאו מעל הרבנים והדיינים, הפרנסים וחורי ישראל. מכל עבר היו מביאים לו ולישיבתו מנחה; והוא יגדיל את חילו, ויוסף לאסוף תחת דגלו כל איש גבור חיל ובעל לב. והנה יד ה' נראתה במרום וקול קורא: קומו וריבו את ריבכם! ויצא מר זוטרא בראש גבוריו, לבוש ארגמן, וחרב חדה אזורת במתניו; ואחריו החרו החזיקו כל בחורי ישראל, ויצביא אותם על אויביהם. ועמוד אש הולך לפני המחנה, להאיר להם את הדרך, כבימי משה, בלכתו הוא ועמו ממצרים; וינצחו גבורי ישראל את גבורי האומות ויכבשו להם ארץ לשבת ויעשו להם ממלכה מיוחדת, אשר התקימה שבע שנים. אבל לאחרונה רם לבנם ויתגאו בממשלתם, ויסר עמוד האש מעל חומת הממלכה, ויראו האויבים, כי סר צלם מעליהם, ויבואו וילכדו מבצרם ויעשו בהם בלה. וראש הגולה ומתי סודו מתו מות הרוני מלכות בחמת ה' הרבה.

ב

בנימין איש טבריה**

בימי ממשלת כוצנץ הקשה על ישראל ועל שאר עמי השכנים על ידי יוסטיניאנוס

* עפ"י סדר עולם זוטא. ** עפ"י ציוני גרף-שפיר חלק ג'.

השני ובנו העריץ, כמו עם הפרסים להסיר עולם מעל צוארם ועל ידם באו גם עם היהודים להלחם ולרומם קרנם; ויקרא אותם לקרב איש אחד גבור חיל ורב אוצרות מעיר טבריא, ושמו בנימין כשם בן יעקב הקטן, והוא נשוא פנים ורב אוצרות, לבו עשוי לבלי תת ויחזה עתידות עמו לקום לתחיה על משואותיו ולהלחם בעד תחיתו. וישלח רצים בכל הפוצות הגולה ואגרת בידם לאמר; התקבצו, שיטו חרבותיכם במתניכם ועלו ועזרונו להכות את האויב ונגרשם מן הארץ. ויתקבצו עם רב מבני העברים, כלם מזוינים וחגורים חרב; והגשאים יושבים על הכלים לשמור את הנשים והמף — ויעלו על חומות ירושלים להבקיען, וילחמו בשצף קצף ובאומץ לב. אבל עוד לא הגיעה אז שעת הגאולה ויאמר ה': לא ידחקו בני את הקץ, ונפוצו בני ישראל אחרי ימי מלחמה רבים איש לעברו.

ג

הנזיר*

נזיר אחד היה בימי מלחמת משיחי היהודים את אויביהם, והוא ירא נוצרי, שטרחם הקדשתו אמו לצומות ולסגופי האלהים, ויתקדש ויטהר גופו, ויתרחק מכל הבלי העולם ויעסוק אך בספרי הדת והתפלות. ויהי כי נשאו לבו להתעצם עוד במעשהו ולבקש עוד יתר חסות לנפשו, פשט נעליו וישימם על שכמו וילך רגלי להר סיני, אשר במדבר סין, וישב בין חגי סלע בהר האלהים, שעליו חנה משה איש האלהים ואליהו התשבי בלכתו במדבר, וחנשא שם נפשו על, בשבתו שם ימים ושנים, וירא מראות אלהים בחזון הלילה. פעם בא אליו רבו המחוקק והנביא מנצרת, ותלמידיו ושליחיו עומרים אותו מימינו ומשמאלו וידבר אליו נשגבות מן ההר, ופעם בא אליו הנביא משה בן עמרם מחוקק דת ישורון ואשר נתן למו תורת אל.

ותפעם רוחו, בכל פעם אשר עברו מראות גדולות כאלה לפניו בחזון, ויאמר לנפשו, את הנביא בעל הברית החדשה ידעתי ועבדתי אותו באמונה, ואך את אבי הנביאים, שנתן תורה על ההר הזה, לא עבדתי, ואדעהו אך בשם. ויקם ויצא מהר הורב, ויעבר כל מדבר סיני, עד בואו אל הארץ הקדושה, אדמת הנביאים, ויתדע אל חכמי ישראל ויקח לקח מפיהם ויכנס גם בברית היהדות הישנה ויקראו שמו אברהם כשם כל גרי ישראל. ויהי לאחד המורים הגדולים, אשר חיו בזמן בנימין איש טבריא ונשאו משאם אז למרחוק.

הכוזרים**

א

מבני תוגרמה בן גומר בן יפת, ככתוב בספר היחש לדברי הימים, יצא עם הכוזרים, עם גבור ואנשי מלחמה, וילחמו את אויביהם מסביב ויעשו להם ממלכה עזה וכבירה; ויתאהזו בארץ ויפרו וירבו וימשלו מים אל ים, וחתימתם נפלה על כל העמים ועל הארצות.

* על פי ציוני כבוד הנזיל. ** על פי שארית ישראל, פרק תשיעי.

וימלוך מלך אחד ושמו בולן, והוא היה מלך צדיק וישר, ויעש הטוב בעיני ה'. הוא בער כל הגלולים מן הארץ, גרש כל המעוננים והקוסמים וילמד לארצו ולבני עמו גם דעת התום והישר על יד חרב מלחמה. כי כה אמר: גם בעת שלום על האדם להתחזק ולהיות לאיש חיל בדרכיו עם בני אדם מלמטה וביחוסו אל שוכני מעל. ויבא אליו מלאך אלהים בחלום הלילה ויאמר אליו: הנה מצאת חן בעיני האל היהיד, המושל על כל בני אלים; והוא שלחני אליך להיות לך לפה ולאמץ לבך. וייקץ ויאמר: אכן יש גבוה על הגבוהים ועליון על כל העליונים, ואנכי לא ידעתי. וישמור את הדבר. וירא אליו מלאך ה' שנית מן השמים ויאמר אליו: ראה ה' את דרכיך וייטבו בעיניו; ואתה קבל עליך מלכותו, והוא יגדיל את כסאך מעל לכסא כל המלכים ויכרות לך ולעמך ברית עולם. וירא המלך, כי המלאך בא אליו פעמים, ויקרא לכל שריו ועבדיו ויספר להם דבר חזונו, אשר חזה. ויאמרו כולם: שליח ה' דבר עמך, ואתה קבל מלכות ה' עלינו ונשמור את חקיו, כי הוא אלהי האמת ואלהי הכל. ויקומו כולם כאיש אחד ויקבלו באלה עליהם את תורת בני יעקב, ויהיו מאז להשבט השלש עשר בבני ישראל.

ב

לא ביום אחד היה הדבר הגדול הזה, כי קמה משפחת עם זר לקבל עליהם ועל זרעם תורת הר חורב לשמרה וללכת בדרכה. לשמע ממלכת הכוזרים, כי גדלה ורבה, נהרו אליה חכמים שונים מעמים שונים ומבעלי דעות שונות. ויהי כי ראו שהכוזרים אך עובדי אלילים המה ובשם ה' לא יקראו, ויחילו לדבר על לבם, כי טוב להם להדבק באלהים חיים מהתחבר עם עצבים. ויגידו להם על אודות ספרי הברית ועל אודות כל החוקים והמשפטים, החרותים באצבע אלהים. ויבואו האדומים ותורתם בידם; כאו גם הישמעאלים ותורתם בידם; ובאו גם היהודים ותורתם בידם; פעם נברו אלו, פעם אלו ופעם אלו, עד כי לכסוף נצחו סופרי התורה הישנה את בעלי התורות החדשות בני בניה. ויקבלו הכוזרים עליהם את תורת בני ישראל וילכו בארחותיה איזה טאות שנה, עד כי נתכה גם עליהם חמת ה', נמשם מעל אדמתם ובגולה התערבו בגוים.

גואלים ומשיחים

א

על אם הדרך *

ויהי כאשר התחזקה ממלכת הערבים לבלוע ארצות שונות ולהרים קרנה, התחזק גם לב היהודים, אחיהם הרחוקים, להאמין בקרבת הגאולה ובהקלת הגזרות והחוקים, שרבו מבית ומבפנים. ויקם איש אחד גדול הרוח מארץ סוריא ושמו שריני; ויאמר, כי הוא המשיח, כי שליה הוא מאת יושב עליון לגרש את עם המחמדים מארץ הקדושה וליסד מלכות ישראל חדשה. הוא גם אמר לתת תורה חדשה לעם היהודים; העביר תפלות רבות מהסדור וישם אחרות תחתיהן; בטל מועדים רבים, הקיל דיני מאכלות והעביר את חק הכתובה, לבל תהיה האשה נקנית כשפחה בשטר ובעדים. והגאונים הגדולים, שהיו אז, מאנו ללכת בדרכיו ויחשבו את הגואל לפוקר ולמין; ותהי לו המלחמה מבית, וגם מבחוץ נושא בו הכליף מגינו, ויאמר להורידו ולא יקום לשמנה עוד. ובבואו בין המצרים, לא קם בו רוח ויחל לפסוח לכאן ולכאן, ורבים חשבו, כי משמה הוא ביהודים. כה ירד דומה בלא עתו!

ב

אבי עיסי **

חמשה מבשרים קמו לבשר את ביאת הגואל, והם שוים במעלה עם הגואל. ודבר ה' היה על המבשר האחרון, לקרוא לגאולת ישראל מכף יד העמים הפושעים והמלכים העריצים. מצורע היה ואסור אל מטתו, שרגליה עמדו בספלי מים, כאצל נחום איש גם זו; וישכם בכקר אחד, והנה גרפא הוא, וכל גופו טהור. וילבש את כתנתו וישם אדרתו עליו ויקם ויקרא בראש כל חוצות לחרות העם ולמלכות שדי. הוא בטל את מצות־ההקדש והקרבות והתפלות במקום קרבן, כי לא יחפוץ האל בעולה וכזבת וריח דמים לא יעלה באפו לניחוח. הוא אסר לבני הכתב את אכילת הבשר ושתית היין — נזירים יהיו עם ה' מן התאות ומן המותרות וילמדו להסתפק בפרי העץ והאדמה, אשר ברא ה' למרבה בעולמו, ולמה יאכלו בשר פרים ועתודים וירצתו נפש הבהמה והעוף, שנשמה באפס? לא שלש פעמים יתפלל אדם ביום, כי אם שבע פעמים, לקיים מה שנאמר בספר התהלים: שבע ביום הללתיך! ויחדבק כל בר נש בקונו. ברית-עולם בין האלהים ובין יושבי מטה; מעין הברית הזאת וקדושתה, היא ברית איש ואשתו, כי יעזבו שניהם

** עיסי הציונים הנ"ל, גרפס בקובץ "זכור" ביפו.

* עיסי ציוני גרף-שפר, חלק ג'.

את אביהם ואת אמם והיו לבשר אחד; ועל כן לא יגרש אדם את אשתו, גם אם מצא בה ערות דבר, ולא יפר את הברית.

כה הלך מחיל אל חיל בדרכי יה ויקרא את הנזירים ואת הקדושים, אשר עמדו לימינו ונשבנו לדגל, גם לחרב מלחמה נגד העמים והמדינות, אשר צרו לישראל ויקחו להם את מדינתם בחזקת הירד. ותהי מלחמת שערים, וילחמו בני ישראל ברוח גבורה על יד מורם ומשיחם, ויעשו שמות באויביהם, עוד שעל אחד היה אל הגאולה; ויבא השמן ויערב את העולם, וימת המצביא מות גבורים ועמו רבים משרי חיליו.

שם המשיח היה אבי עיסי או עובדיה האימפאני, על שם עירו אימפאהאן אשר בפרס המדינה.

ג

ב י ם *

בשנת ד' אלפים מאה ושמונים וארבע ליצירה באו אותות השמים, עלה כוכבא דשביט להמיש את האדמה, וברקי דם הרעישו את העולם. ויקם איש עברי אחד, ושמו משה בן אהרן מזרע הלויים, ויבא לבית יעקב ויגד להם, כי שליח הוא ממרום, להוציאם מעבדות לחרות ולהוליכם דרך הים הגדול בהרבה קומטיות לארצם. וישמעו לו בני עבר; ויקדש את העם וישליכו איש את כספו ואת זהבו כאיש אחד, ורוח גאולה פעם בלבם ויאמינו כאיש אחד בה' אל מושיע ובמשה עבדו. ויהי ביום השלישי וירד אליהם משה ויקרא: הטהרו והכינו, כי מחר יעשה ה' בכם נפלאות. ולב העדה טפכה לקראת היום הגדול ותקות נצח!

ועם רב נאסף ממחרת היום ויחטו לדגלם ולבית אבותם; גם על עבדים ושפחות נח רוח ה' ויאמרו: עלה נעלה עם העם הזה ונשתחוה בהר הקודש! כה הם חונים על שפת הים, ומלאכם משה, משכמו ולמעלה גבוה מכל העם, עומד בראשם ומטה האלהים בידו.

ורוח באה נפלאג את המים, ויעברו בני ישראל בים, ללכת לכבוש את הארץ, וכבר ישיר את השיר והתשועה לה'. אך אל עולם לא אבה למהר את הגאולה. ויטבעו רבים מן הנלהבים במים ולא באו בשלום אל מחוז חפצם; ומנהלם ראה, כי מר צל שדי מעליו, ויקם ויעזוב את המחנה וילך המדברה וימת שם בודד בעצב ובשברון לב...

ד

ב ו ם ת נ א י **

בימי מלכות פרס, בעצם תקפה, קם מלך חדש, אשר לא ידע את אבותיו וחסדיהם עם שארית שבטי ישראל, אשר התנחלו בארצם, ויהי להם גיר בתוכם ובתים רבים גדולים וגם ראשי טמות המתייחסים לבית דוד, ויעל בלבו רשע להכחיד את כל בני המשפחה

* עפ"י שארית ישראל פרק ששי, נדפס במקום הנ"ל.

** לקוח מ"סדר הדורות" ועוד — נדפס בקונטרסי "רשפים".

הרמה הזאת, כי ירא פן יפרצו בארץ; והיה כי תהיה מלחמה ועריטו בו יד וינשאו את אחד טאלה לשר ונשיא מיוחד עליהם, וילכו לרשת את ירושלים ולהשיב לה כבודה כימי עולם, ומלאה חתתה את כל העמים. ויעבר קול בכל ארץ מלכותו: הרגו ואל החמלו כל איש אשר מוצאו מבית דוד, ואת קרוביו חשימו במאסר ויחיו בלחם צר ומים לחץ. עד תומם. וימלאו עבדיו אחרי גור הדין הקשה הזה ויחפשו אחרי כל איש מזרע דוד להרגו, כזקן כעולל, ויעשו בהם טבח נורא, ואת קרוביהם לקחו וישימו בסד רגליהם וענו אותם מאד. ערב קשה בא להם, קשה מאד, נטו הצללים...

ויהי בלילה ויהלום המלך, ויהנה הוא עומד בנגת ביתו ובה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל. והוא משחיתם אחד אחד, מנשל פרץ וגם עוקרם משרשם. ויגש עד העץ האחרון להשחיתו; והנה איש זקן עומד לפניו ופניו כמלאך אלהים ויקרא לו: הרף ואל תשלח ירך אל גזעו! ויבהל ויחרד מפניו.

והזקן מוכיחו באמרי פיו ואומר לו: המעט לך זה מתגמולי רעתך, כי באת לגני להשחיתו, אם פרי נחמד ראית, ולמה לא אכלת ממנו או נתת בכליך, ואם עץ מאכל תאבה, למה לא נטעת לך מהם? ותקטן ממך לעקור ענפים ועלים פורים, כי אם באת לעולל אחריהם עד בלתי השאיר אף אחד; תן תודה כי הרבית להרע, והיה אם לא תנחם ותוסיף טרי ולא תשמר את הזרע האחרון, אשר עוד נשאר לי לפליטה, חי האלהים! אם לא תהיה ידי גם בך להסיחך מארץ החיים ולטחות זכרך מתחת השמים. כה דבר, ויעלם.

וייקץ המלך משנתו ותפעם רוחו בקרבו, ויקרא לכל חכמיו ומתי סודו ויאמר להם: חלום קשה חלמתי, וכמעט פוטר לי לבני, כי רע בעיני אדני המעשה אשר אנחנו עושים, להכחיד את המשפחה הראשונה בבית ישראל. ועתה הגידו נא לי מה לעשות ובמה אנכסר את פני אלהים, כי לא ישפוך חמתו עלינו ולא יעשה בנו מעשה מצרים. ויאמרו שריו ועבדיו: יחי אדוני המלך, כי שב מגזרתו. והן גם ידינו היתה במעל הזה ונבקש כפרה, כי ניטיב עם שאריתם תחת להרע, ואלהי עם זה הוא אל קנא וגם אל רחום.

ויאמרו למלך, כי עוד נשאר איש אחד זקן מקרובי המשפחה הזאת, וייעצו אותו להביאהו לפניו, והוא יגיד לו מה לעשות עתה. ויען ויאמר: כן יהיה כאשר דברתם. וימחרו אליו, אל הזקן, ויתנו לו חפשה מטאסרו ויבקשו אותו לשנות את בגדי כלאו ולבוא לפני המלך, וימאן ויאמר: חי נפשי, כי רק כאבל אעמוד לפני כסאו וכה ארד שאולה. וינחמו אותו ויאמרו לו: נהפך לב המלך לטובה על עמך וחיית אתה וזרעך. ויפג לבו ויבך: האמנם נר אלהים לא ידעך!

ויבוא ויעמוד לפני המלך ויאמר לו המלך: שבה עמדי והגד נא לי, אם עוד נשארה שארית למשפחת דוד, כי נואלתי להרע לה ולשפוך עליה כוס חמתי, ועתה אעשה עמה חסד. ויודה לו הזקן ויאמר לו, כי עוד נשארה בת אחותו בחיים, והיא הרה לאיש אשר הוא הנצר האחרון מיחידי סעלה אלה, שנהרג יום אחד אחרי תחונתו. ויתרגש המלך ויכר טבעתו מידו ויתנה לו לאות אמן, ויפקוד עליו לרזממו ולפנות לו אהל בהצר המלך; ומלאכים שלח להביא את נשואת-יוס הרבה והעטנה, ויעמידו לה מטה בארמון מיוחד

זיחנו לה עבדים ומשרתים, כאשר ינתן לבת־מלך, וישמרו עליה כאשר ישמרו על כבת עינם.

וימלאו ימיה ללדת ותלד בן ותקרא שמו בוסתנאי על שם הגן בסתן, אשר בו ראה מגנה המלך את ראש נור ישראל, ותהי שמחה רבה בכל מושבות היהודים, כי שמעו אשר עוד הקים להם אדני זרע, וכי זכר האלהים חסדי דוד לפני משיחו. ויגדל בוסתנאי והוא היה טוב רואי וחכם לב, ויחכם ויבן בכל חכמה ומדע ויהי יועץ למלך וראש ונגיד לעמו. ויעלו בני ישראל בעושר ובחכמה, ויצא שמם בארצו בתור ראשונים בגולה, ואחיהם הנכנעים בארצות אחרות באו וימצאו בהם ובנשיאם חסות רבה ותהי להם הרוחה. ויקם אלהים מבוסתנאי, כי נתן לו המלך אשה ויביאה בכרית עמו, עוד מושיעים רבים לבית ישראל, הלא הם ראשי הגולה, אשר שמם נדע אתע לשם, לתהלה ולתפארת.

ה

שלשת הזקנים*

ויצא שם המשיח, אשר קם לישראל, בעולם, ויפול פחדו על הגוים ועל עמי הישמעאלים, ובת־קול יצאה ממקום המקדש וקראה: צאו מביתי! וענן כבוד מלא את כל הארץ הקדושה, וכאשר יצא כהנם הגדול לראות במחזה השמים, והנה שלשה זקנים מעוטפים עומדים לנגדו ותארם כתאר פני אלהים, ויפול על פניו ויירא מאד. אף הם אמרו לו: עמוד על רגליך! ויעמוד, וירבה בנפשו עוז לשאול את הזקנים: מאין אתם? ולאן פניכם מועדות? ויענו אותו לאמור: מבני העברים הקדמונים אנו, וקמנו לאמר לכם, שהגיע שעתם של בני ישראל להגאל ולרשת שוב את מקומם. ויען אותם הכהן לאמר: ואם לא יאמינו לי אחי ובני עמי את הדבר הזה אשר אמרתם, מה אומר להם? ויאמרו לו: אמור האמר, כי אנבהם העברי ומשה בן עמרם ואליהו התשבי הגידו לך את הבשורה. ויעלמו בתוך כדי דבור. וישב הכהן לבית מקדשם לבוא להתפלל לפני הנביא משיחם כדבר יום ביומו, וימצא את הדלתות נעולות והנה הן פגורות עד היום . . .

ו

המצורע**

בראשית מלכות ישמעאל בארצות המערב, וידה תקיפה על כל עמי הנוצרים ושכני היהודים, ישב ביער אחד גדול איש מצורע עכרי; והוא כודד לנפשו, כל איש לא יקרב אליו, והוא מפרנס עצמו רק מעשבים וירקות, שותה ומלקק בלשונו מן הנהר הסמוך. אין פדות ואין גאולה לו, מגודה הוא ממשפחת בני אדם. שנים רבות ישב דומם בלי דבור, זקנו גדל עד למרותיו, שערותיו כפשתים וכבשרו פרח השחין. רק עצי היער הם חבריו. נבזה הוא ונטאס; גם חיה ועוף, אשר באו בסביבתו, פטו לו עורף. לא היה עלבון נפש כזה, מיום ברא אלהים אנוש עלי ארץ!

* צפ"י ספר זכרון אחר. ** צפ"י אגרת תימן להרמב"ם ועוד, גרסם בקובץ "זכור" הג"ל.

ויהי ביום אחד בעלות השחר, בימי חם וקיץ לכל בשר, צפרים תעופנה, שירת יתים נשמעה מבין עפאים, רוחה לכל והתיים נעורים! ויקם המצורע ויתמודד, בא עד שפת הנחל וירחץ את בשרו, אחרי עבור שנים לעשרות, שלא באה טפת מים על גופו; ויהי בטבלו שבע פעמים ויעל מן הרחצה, והנה בשרו טהור כבשר נער קטן, ויפן וירא על שן סלע סמוך להנהר פרושה טלית חדשה לבנה ויתעטף בה. רוחו התעורר, כל אשר בו התחלף, כחשבות שונות רבות וכבירות החלו להתרוצץ בקרבו. השמש מבהיק ומשליך זהב קרניו על פני ארץ, חג לאדני ולכל היקום! לגן עדן התהפך כל שטח האדמה, טהור יטהרו כל בני אדם, גם בני איש מחלאתם ועונם; תחדלנה מלחמות, יחדל ריב הגוים והלשונות, אחוה! אחות עולם בין העמים והשבטים. בית יעקב ישוב אל גותו! וירץ המצורע בסער מחשכותיו אלה להישוב הראשון של בני אדם ויקרא בקול גדול: יום הנאולה בא! השליכו איש איש את כלי מלאכתו מידו וחדלו לתרוש ולזרוע, האדמה מעצמה תוציא כסהין ופטריות; תחת מים חיים נהרי שטן ישטפו בנבולכם. ויראו האנשים את המצורע הדומם כולו טהור בגופו ומדבר נשגבות — ותנת גם עליהם רוח חדשה. שמע ה' בקול האבות וישלח להם מושיע וגואל. התקבצו כל שבטי העברים ויחנו על דגלו, דגל השלום והאחוה; ובא הזאב והנמר, השחל והלביא ורעו לרגלם יחד את הצאן והבקר, ורעה זאב עם גדי, עולל ופתן יחד ישחקו. גענועים וחדות-הנאולה מעמל הבריאה אחזו את כל היקום.

וירא ה', כי בניו דוחקים את הקץ, ועוד מעט ישדדו את המערכות ויהפכו את המזלות; ויקם מכסאו, וישם במשיחו ככלי ברזל ויושיבו בחומה בצורה ואת השער סגר בעדו... ויקומו עם הישמעאלים וילחמו את מחנה המשיח, ויקיפו אותה, ויחרנו בה מכל עבר, לא הותירו בה שריד. גם את המשיח תפשו אחר כך ויחתכו אותו אברים, אברים. — ראה ה' והביטה מה עוללת לנו.

אלרואי *

... „והנביר ברית לרבים שבוע אחד“.

ויקם גבור וחכם מזרע היהודים כאלף שנים אחרי החורבן ושמו דוד, ויתרומם ויאמר להיות גואל ישראל מיד צר. ואדני נתן בלבו חכמה ודעת, וידע כל סתום וכל פשר, ויהי גדול בתורת משה ובספרי החכמים, ויהי מבין בכל מדע ובעניני הטבע והחרטמים, וידבר בכל לשון וגם בלשון ישמעאל. ויקם ויעמוד לפני ראשי הגולה ונשיאי ישרון אשר בימים ההם, כנביא שלוח לעמו, לאמר: לכו כנסו את כל היהודים הפזורים, נלחום בנוים ונשיב לירושלים את ימי תקפה ותפארתה, כי נאולה תהיה לנו עתה!

ויבקשו ממנו אותות, ויעש נפלאות לעיניהם במטה עץ אשר בידו, ויעמד את השמש, וכוכבים ממעל יצאו להעיד עדותם בו, וינהרו אליו כל איש ישר ויאמינו כי

* לקוח מסמעות רבי בנימין ומספר דברי יוסף לר' יוסף סמברג, ונדפס בקונטרסי „רשפים“.

פקד אדני אותם עתה, ויביאם מהרה אל ביתם ואל נחלתם, אשר שם אותה נפשם לשבת זה דור דור.

וישמעו המלכים אשר בארצות ההן, כי קם גואל ומושיע לגוי נכנע, וייראו לנפשם פן הקום עתה ברית אבות לעם הזה ואותם יפקדו לרעה; ויועצו יחדו, ויגזרו לתפוש את הגואל ולשימו בבור, לראות אם יד אדני עמו.

ויהי כאשר נתנו אותו, את אלרואי, בבור, ויעמידו שומרים מזוינים לראשו, ויקם ביום השלישי ויעל משם, והם לא ראוהו, ויעמוד לפני המלכים ויקרא באזנם: כה אמר אדני צבאות אלהי העברים: שלחו את עמי ויעבדני! ויחרדו לראותו, ויאמרו לעבדיהם: תפשוהו שנית, אבל הם לא ראו אותו ויענו ויאמרו: קול אדם אנחנו שומעים ותמונה אין אנו רואים, ויתמהו מאד על הדבר הזה ויאמרו לו: אמנם אין אתה נראה לכל, אבל כדבר הזה יכלו גם חרשמינו לעשותו, תנה לנו אות אמת, כי שלחך אלהים אלינו. ויקרא ויאמר: בואו עמי אל הנהר הרחב, אשר את מימיו נשמע בהמיתם. ויעמדו על החוף, ויקח סודר ויפרש על פני המים ויעבור עליו בשם המפורש עד למעבר החוף השני, ויעשו גם החרשמים כן בלהשיהם, כי לא רב הדרך בין קסמים ובין מעשי קודש ורק לאלהים פתרונם.

וימאנו המלכים לשלח את ישראל, וישלחו רצים אל כל המדינות והגלילות לאמר: איש איש מזרע היהודים, אשר לא יחן ידו למשיח הזה, נקי יהיה לביתו, ולא יפול משערות ראשו ארצה; ואלה אשר יגהרו אחריו, אחת רתם להמיתם ולהחרים את רכושם ואת ביתם. ויתפלגו בני ישראל: נמוגי הלב וכל אלה אשר יבכרו חיי יום על חיי דרור ישבו בביתם ולא שמעו לקול הקורא לגאולה ופדות; והמעטים השרידיים האמינו באלרואי, כי יהיה להם לגדעון שני. ויקראו בספרי הנביאים וגם חשבו, כי בא קץ לחזון דניאל... ולא בא קץ! אחרי מלחמה רבה ונצחון רב גבה לב אלרואי כבר-כוכבא בשעתו, ויפ מן הדרך אשר התזה אלהים לפני רועה ישראל, כי יהיה צדק אזור מתניו ושפט בצדק ויעשה רק הטוב, ויחל לענג בשדו ולחוג יום נצחונותיו במשהאוח ושעשועים. ויהי היום, והוא שוכב שכור באהל ויתגנב מרגל-מרגו, אשר שכרו אותו המלכים בעשרת אלפים כסף, ויכרות ראשו מעליו ויביאהו לאויביו. וישמעו אלה אשר יצאו אתו לצבא, כי מת גבורם, ותרף ידם מהלהם עוד ויפוצו איש לעברו. ותשקוט הארץ עד קץ הימין.

ה

על הסף*

ויהי בשנת המשת אלפים ומאה וחמשים ושלוש ליצירה ושנת אלף ושלוש מאות ועשרים וחמש לחורבן הבית, קם בקהל היהודים אשר בספרד איש משיח וגואל והעידו עליו, כי מימות משה הנביא והרואה, לא קם איש בעל רוח כמהו ואומר להיות מטיב

* עפ"י בית המדרש, חלק ששי, גרפס בקובץ "זכור" הנ"ל.

לעמו. הוא היה עניו ושפל בדרך, צדיק וישר במדותיו, נקי כפים ובר לבב, חסיד וצדיק בכל מעשיו. אולם עד שנת העשרים וחמש לחייו לא היה יודע לדבר בלשון הקודש צחה; ובא אליו אליהו התשבי, זכור לטוב, ומשחהו בשמן המשחה ונפתחו לו מעינות החכמה ויאמר: בא גד! לא נוסף עוד סבול בגולה, המתים יקומו, ישני עפר יתעוררו מתרדמתם הארוכה; ומהרה יקבץ ה' את נדחי עמו מכל אפסי ארץ וישאם על כנפי נשרים למקום אזה לשכון בו.

ויתקבצו אליו החכמים ויודעו העתים, הרבנים והדיינים אנשי התורה ויאמרו אליו: תנה לנו אות ומופת, כי אמנם שלחך ה' לנו; ואם לא, מות תמות כדין נביא השקר ונסקלך באבנים. ויען המשיח ויאמר להם: התחת אלהים אני, אם ה' אשר רוחו דובר בי ומלתו על לשוני, לא יענכם בקולות וברקים, אני מה, שקטנתי מכל החסדים אשר אתי. ולא אבו הנאספים לתת אמן בו ויאמרו: לא, כי אם אות תתן! ויאמר המשיח להם: תנו לי זמן שבעה ימים. ויאמרו אליו: טוב, נתן לך ארוכה זו; ואם לא נראה אז את גדלך, כי אז נדע, כי משקר אתה בנו ועונך כך. ואביו ואמו, בשמעם את אשר ידברו, בוכים פתח האהל.

ויהי ביום השביעי, בהיות הבקר, נתקבצו כל העם למגדול ועד קטן; ויבאו הזקנים, החורים, הסופרים וכל אנשי הכבוד ויעמדו מסביב לבית הכנסת. ויכנס המשיח בבית הקודש לבדו ויעמוד לפני שער הארון; אשר שם מונחים ספרי הברית, והתפלל אל האלהים הגדול. וישלח אליו מטעל מלאך אחר. וישמע העם בחוץ קול המלאך מדבר עמו. וימלאו רגשי קודש ופחד ויעמדו מרחק. והנה נשמע קול הוטה וכנפים משיקות, ונראה המשיח עומד על סף האהל, וקרן אור פניו, זיו אור עטר את ראשו וידיו פרושות לזה ולזה: על ידו הימנית מאיר שם המפורש ועל ידו השמאלית כמראה הקשת. ויפלו הדיינים וכל המדברים קשה על פניהם ויקראו: ה' הוא האלהים! ה' הוא האלהים! ה' הוא האלהים!

שוב נמצאו אנשים, שבקשו עוד אותות ומופתים, והתקדרו השמים בעבים ונראתה פסת יד מן השמים כותבת במשקוף ההיכל, לאמר: ויצא חמר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה. והיו האותיות מהמקרא הזה מבהיקות ומאירות ונוצצות ככוכבים. ועדיין הן מאירות לכל איש עברי בצר לו בגולה, ויקוה לגאולה, גאולת עולם!

■

אותות ומופתים*

ומלך ספרד, בשמעו את שמע גואל היהודים הזה, אמר לנפשו אין זאת, כי אם מתעתע הוא ומשקר, וה' אין עמו. וישלח את אחד משריו הנאמנים לתהות על קנקנו ולדעת את אשר עמו. ויבוא השר אל המשיח ויאמר לו: תנה לי אות, כי כנים דבריך, וכי אמנם שלחך ה' להיות מושיע לישראל. ויאמר אליו המשיח: הנך שב לביתך ומצא

* על פי המקור הנ"ל.

את בנך בכורך מת על מטתו. וילך לביתו וימצא את בנו מת, וגם שעת מותו מכוונת היתה לאותה שעה שדבר את המשיח. ויבא אל המלך, ויאמר: מות וחיים ביד לשוננו של גואל היהודים!

ויאמר המלך, יבוא המשיח בעצמו לפני ואנסה אותו בדברים. ויבוא מלך היהודים ויתיצב לפני מלך הגוים, ויעמוד יעקב מול עשו פנים אל פנים. וענן ירד מן השמים ויקף אותם יחד ויסתר אותם מעיני כל העבדים והשרים, אשר עמדו מסביב, ויהי לנס. שוב אמר המלך למשיח ישראל: אם באמת ה' אלהיכם עמך בכל, אני אצוה להשליך אותך באש, ואם תצא חי כאברהם אביך וכחנניה מישאל ועזריה אחיך, אז אדע, כי שמך גדול בשמים. ויאמר המשיח אל המלך: הנני בידך, וה' כטוב בעיניו עמדי יעשה. ויצו המלך להכעיר כבשן גדול; וישליכו את הנביא ערום באש האוכלת ויסתימו את חור הכבשן בלבנים ויסיפו להסיק תחתיו שלשה ימים ושלשה לילות. ויהי ביום הרביעי בבקר, נפתח הסתום ויצא המשיח שלם ובריא, ואף בשערות ראשו לא שלטה האש. באותה שעה ראה מלך הגוים ושריו, כי גדולים מעשי אלהים את עבדיו הנאמנים ויאמינו בה' ובמשה עבדו!

האגרת *

ויקם איש מקובל גדול להיות צופה לעמו, והוא איש צדיק וחסיד, מבין בצירופי אוחיות, ושמו משה בוטרייל, ויצם ויתקדש ורוחו עלה למרומי שחקים, ויאמר אליו ה': נגיד שמתוך לעמי, ואתה לך וטהר אותם וצרפם לעבודתי, ולא יוסיפו עוד ללכת תועים בספקות כל ידעו פשרם, ובשאלות לא יבינו להשיב. ויקם וישב על כסאו וישלח רצים לכל תפוצות הגולה וכתב נתן בידם לאמר: להוי ידוע לכם, שאני הגבר נתנסיתי בעשרה נסיונות, ואלהא די שמיא הושיבני על כסא, שעמד בלשכת הגזית במקדש. כל ספקותיכם אתיר, כל דבר הקשה אפתור וכל דבר תורה, דין ומשפט בשעריכם, הביאו אלי ואת אשר אומר כן יקום. וישמע העם, כי קם נגיד ושופט בישראל, ויאמרו: רב לנו, הנה גם בעולה אל יעזבנו אלהינו.

* עסיי קמע כיי גרסם בחירחון לתולדות וידיעת הכמת ישראל ובדברי ימי ישראל גרין שפר חלק ששי עמוד ק"ד.

בני השבטים

א

בני משה*

ואעשה אותך לגוי גדול.

ויעש ה' למשה כאשר עשה לאברהם ויקם ממנו גוי גדול ועצום, ששים רבוא, כיוצאי מצרים, ובני רחביה רבו למעלה, ויכבשו להם ארצות רבות סמוך לארץ יהודה. ויהי בגבור יד נכבדנצר להחריב את ארץ ה', קמו הם ונשותיהם, ויקחו אתם גם את גמליהם וחמוריהם וילכו לארץ רחוקה, רחוקה מאד, לבין הרים גבוהים, ויחישבו שמה עד היום הזה.

ויהי בעת קם הנביא הגדול לגוים, הלא הוא מחמד הנביא, שחדש תורה וברית לעמים רבים ולשבטים אין מספר, ויקרא בספרים ובחזון המעשים שעברו, ותחשק נפשו לראות את יוצאי ירך משה אבי הנביאים עין בעין, ויבקש את גבריאל המלאך, שיורה לו את הדרך הטובילה שמה. ויען אותו גבריאל לאמר: הקשית לבקש, הדרך הטובילה לשבטי יה אלה היא מרחק שש שנים מזה. ועוד זאת, הנה נהרי חול יִחצו במספר רב את הדרך ולא ינחו אלא אך בשבת. ויתפלל מחמד לה': אנה ה', הלא אתה בחרת בעבדך ונביאך לשים אותו לראש וחזה לכל העמים והלשונות, מדוע תמנעני מלראות מקום משכן בניו של משה, הנביא הראשון? וירצהו ה' ויאמר לו: קום ולך. וירכב מחמד על ברק ויעף ברגע אחד מעבר לנהרי החול. ויעף עוד דרך יום וישא עיניו וירא והנה גוי איתן שוכן לשבטיו, איש באהלו, משפחה משפחה במלונה; כל בתיהם שוים זה לזה. אין שם רש ועני, מושל ושופט; כל קניני הארץ שייכים לצבור, וכל אחד לוקח את חלקו בצדק. ויעבד ברחוב וירא והנה מובל ארון מת בתופים ובמחולות, ויתפלא על הדבר הזה; ויענו אותו לאמר: אנו שמחים שמת זה שלם באמונת השם. ויעבד בשכונה אחרת וירא שם אנשים בוכים; ויגש וישאל אותם: למה אתם בוכים? ויענו ויאמרו, כי בן נולד בבית הזה, ומי יודע אם שלם יהיה באמונתו. — מחלות וכל פגעים רעים אין בארץ ההיא, גם חיות רעות אין שם. וישב הנביא עוד הפעם על הברק וישב כרגע למקומו.

ב

בני משה**

(ע"פ נוסח העברים)

בני משה הצדיק עליו השלום, שלא אבו לטמא נפשם בטומאות הגוים וילכו ויבקשו להם מקום מנוחה במדבר, כדי לעבוד שם את ה' בתום ובצדק, הטה חוננים בארץ רחוקה

* עפ"י ספורי אבן עבא"ש, כובאים בספר אלדר הדני, הוצאת אברהם עפשטיין.

** עפ"י ציורים שונים של ספורי אלדר הדני.

מאד, ונחלים רבים טובבים אותם מכל עבר, המה יושבים כבתים מפוארים, בנינים מהודרים, וכמגדלים גדולים, ולהם גנת ופרדסים, מוציאים כל מיני פירות שבעולם. רוח שלוח והשקט שורר בכל; אין שם כל דבר טמא וכל שקץ, לא נחשים, ולא כלבים, ואין שם חולים כלל; איש ישכב על מטתו, יצוה לביתו, פושט רגליו ומת. ואין בניה למת. הלא הכל הולך לעולם של חיים אחרים. ימי החיים על אדמות שם מאה ועשרים שנה, ומעולם לא ימות בן בחיי אביו.

בעלי-אמונה הם האנשים ההם מאין כמוהם; מעולם לא ישבעו גם על אמת. את בתיהם ואוצרותיהם אינם סוגרים אפילו בלילה, נער קטן טוביל עדר צאן, ואינו מתירא לא מן הלפטים ולא מחיות רעות ולא מן השדים וכל פגע רע. קדושים המה, ועדיין הם עומדים בקדושתו של משה אבי אביהם, לפיכך בחר ה' בהם ונתן להם חיים שקטים כמו אלה.

בני אהרן ובני יונדב *

וישבו בארצות ערב ארבעה שבטים עברים מפליטי יהודה. שלשה שבטים נחשבו לבני אהרן הכהנים ויקברו על פני העם; ושבת אחד, אשר חי בחבל ארץ חבור, התיחס לצאצאי יונדב בן רכב; הוא יונדב, אשר צוה את בניו אחריו, כי לא ישתו יין ובתים לא יבנו, כי אם באהלים ישבו כל ימיהם. ויהיו הרכבים נעים ונדים עם עדריהם אחרי חורבן הבית ויבאו עד כיבר ויראו את הארץ, כי טובה, ויאחזו בה. וימשלו שבטי היהודים בארצות הללו ממשלה בלי מצרים וילכו בדרכי אבותיהם הקדומים וישמרו מסורות קדומים. איש על דגלו חונה ואיש איש מתיחס למשפחתו ולבית אבותיו. מה טובים אהלי יעקב אלה גם בארץ לא להם!

עוד מבני השבטים

א

ה שבטים **

ויהי בעצור הנוסע הגדול אלדרד, בן מחלי, בן יחזקאל, בן חזקיה, בן עלוק, בן אבנר, בן שמעיהו ונוטר, ימים ומדינות לבקש כל שבטי הגולה ללשונותיהם, ישב בספינה לשוט בארץ, ויהי בחצי הלילה וישב ה' רוח גדול וחזק מאד, ותשבר האניה, וימן ה' לו ולאיש עוד אחד עברי קרש אחד ויאחזו בו ויבואו בעוד זמ ויחצי לחוף אחד. המה ירדו אל החוף לחפש שם מזונות ומים, כי רעבו ויצמאו, ויפגשו בבני כושיים שחורים הולכים ערומים, כבהמות נדמו, והם גם אוכלי אדם. המה תפשו את חברו של אלדרד, שהיה איש שמן, שחמיהו ויצלו את בשרו, ואת אלדרד, שהיה בשרו כחוש, הניחו עוד לנפשו. לאחר

* עפ"י ציוני גרין-שפר, הלק ג'. ** עפ"י ספר אלדרד הדני, דפוס ראשון.

ימים בא חיל גדול ממקום אחר, שעשה מלחמה את הפראים וישב מהם שבי רב, ויהי גם אלדד בין השבויים, שם עבד ימים רבים, והיו האנשים ההם משבטי עוכדי האש, והוא היה מתגנב תמיד והתפלל לאלהי ישראל.

ויהי אחרי ימים ויעבד יהודין אחד סוחר מבני שבטי יששכר ויפדה את אלדד בשלשים ושנים שקלי זהב, ויביאהו לארצו, ארץ פוריה, ממזרח למדי ופרס; ועל יד הארץ הזאת שוכן שבט ראובן, על יד שבט ראובן חונים שבט אפרים וחצי שבט המנשה וגם שבט שמעון שם הוא. ואצלם אין מלחמה ודברי ריבות. בכל שוררים השקט ובטח ואין פגע רע. שם שופטם נחשון, והם מדברים בלשון הקודש ובלשון פרס. ויאמר אלדד: פה בארץ הזאת, אשב כי אויתיה!

ב

ארבעת השבטים*

ויער ה' אלהי ישראל את רוח מלכי אשור ויגלו את הראובני ואת הגדי וחצי שבט המנשה ויביאום לחלת ותבר ונהר גוזן וערי מדי עד היום הזה. אחריהם גלו גם שבטי דן ואשר. ויעשו השבטים מלחמה בהעמים אשר סביבתם, ותהי ידם בעורף אויביהם ויכבשו שבע מלכיות ושבע ארצות, ומקומם עתה בחוילה הקדומה, אשר שם הזהב. להשבטים ההם יש הרבה צאן ובקר, גמלים וחמורים, עבדים ושפחות, וגם אוצרות כסף וזהב ואבנים טובות להם, אין מספר. ולהם מלך ונשיא, שם מלכם הוא עוזיאל, ושם הנשיא הגדול אליצפן, ודגלם לבן, ועליו כתוב: „שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד“. ובעת צאתם למלחמה, יתקעו בשופרות ויתאספו מאה ועשרים אלף חילות עם דגלים. אין מי שיעמוד נגדם.

ג

אלדד באגדת הקראים*

ויהי כי נשכה אלדד במסעיו עם אחד מתבריו בידי אנשים פראים אוכלי אדם, תפשו ושמנו אותם בבור לפטם אותם ולעשות את גום טוב למאכל, הוציאו את הראשון אחרי חריש ימים ושחטוהו ואכלו את בשרו ממוגן בשמן. ואולם אלדד נמלט בערמה; כאשר ראה כי אדוניו הונים שוככים, ויתחזק ויצא מן הבור ויקח את החרב, שהיתה מונחת אצלם, והרגם אחד אחד וינס. ויבוא לנהר אחד, ואין מעבר עליו, ויקפץ המימה, וירא מרחוק והנה ארו שש על פני המים ויאחז בו ויבא עד גבול מצרים. וילך משם מהלך עשרה ימים וימצא מקום מלא כל טוב, לא ראה מקום יפה כזה מימיו; ויעבד הלאה וירא הררי-עד, גבעות שדי ומערות לרגליהם. וירא עופות גדולים עד למאד; וירא את הנץ והפרס, את הנשר והעזניה בעלי האבר, כנפיהם כטבה המגדל, חוד פיהם כחנית, ויערכו העופות הללו מלחמה עזה עם הגמדים שוכני העמקים. מחנה של עופות כסה את עין

* עמ"י חמקור הנ"ל.

** עמ"י הציון באשכול הכופר ליתורה תרס"ו.

הארץ. ויעמדו מזוינים והגמדים עומדים כנגדם לצבאותם, והנה קפצו אלה על אלה. העיפות מכים בצפרני רגליהם הגדולים אמה, בכנפיהם וכפיהם החדים, ואלה ממקלים לעומתם באבנים, בחצים, ברמח ומגן ובכל כלי קרב. פגישה עצומה! נחל דם נוזל, עינים מנוקרות ויוצאות מחוריהן, גידים נעתקים ממקומם, נבלות המתים מושלכות כפגרים מתים. וישאל אלדד להמחזה הזה, ויאמרו לו: יום אחד בשנה ביום הרת עולם והבעת דין לכל חי נלחמים אלו עם אלו, ואחר כן ישוכו המהנות למקומותם ותשקוט הארץ עד תום השנה.

ספורים

א

ה ש ט *

בארץ פרס חי איש עברי אחד מגולי עשרת השבטים, מוצאו משבט אפרים, והוא חכם ומשכיל, יודע לשונות ומבני הצמחים וגם חרוץ במעשהו, לא יפחד ולא יחת לבו גם ביום צרה. הוא היה עובר ימים במסחרו, היה בא לארץ הודו, אשר שם מולכים מלכי העכו"ם, וגם בין משכנות פראים יפלס לו דרך. כבר היה נשכה ונמכר לעבד וימצא את חרותו ברב תחבולות. אין לך ארץ שלא ידע את מהלכה ודרכה ואין עם שלא ידע את משפטיו.

בני בנים של עשרת השבטים הם עם אחד לגמרי מגולי בני יהודה; אין להם התלמוד ונושאי כליו, ואין להם פוסקים ושלחן ערוך ומנהגים הלכותיים רבים. גם ספר דניאל וקהלת לא יכירו, אבל להם מסורות מיוחדות, שנשאן הם מלכי ישראל הראשונים וגבוריהם. את ספר התהלים הם יודעים, אבל עוד יותר יכבדו את תהלות שלמה וזמירותיו ובהן יהגו חמיד. גם ברככם על סוסייהם וכלי-זינם בידם, לא ישכחו לקחת אתם את ספר-תהלות שלמה, שחכמתו רבה מאד.

ויהי היום ויצא העברי הפרסי הזה בספינתו בים, והיא מעונה כל סחר ארצו; מגמתו לעבור עתה למדינה חדשה ועשרה עבדים ומלחים שומרים לראשו. ותהי הדרך קשה. סלעי מגור התרוטמו מן הים, עד כי כמעט התפוצצה הספינה בהתנגשה בהם. קד גדול שרר וילאו העבדים ללכת הלאה ויאמרו לשוב. ויהי בראותם, כי אדונם אינו שומע להם לשוב אחור, ויתקשרו עליו להשליכו המימה. ויתלחשו על אדות הדבר הזה יחד. והוא הבין מןמתם, כי המה חורשים עליו רעה. בתוך כך ראו מרחוק אי אחד ויחתרו לבוא אליו. ויגיעו אל חופו, ויעלו הנוסעים עליו לערוך מדורה ולהתחמם, והמפקח נשאר בספינה. ויהי כי עלה הלהב, התחמם עור הליותן, שגבו הוא אשר עראה כאי, ויתהפך על צדו ויפלו כלם המימה, ואדונם שט בספינתו הלאה וימלט. כה הלך לבדו עוד ירח ימים, ותכל הצדה אצלו וירעב ללחם, ולא ידע עצות בנפשו.

* לקוח מקונטרס יהודי, ששאב ממקורות ראשונים.

לפתע והנה נראה לו נאד אחר צף על פני המים, וירם אותו, וימצא בו מיני מאכל ומשחה טובים, ויהי באכלו ושתותו מהם וינעמו מאד לחכו. נפתח אצלו חוש ששי; והיה צופה ומביט מה שנעשה לארבע רוחות הים עד למרחוק. וירא לצד מזרח מרחוק ב' מאות מיל אניות שודדים, אשר זה דרכם לקחת בישיבה כל ספינה הבאה בגבולם ויושביה, את המטמונים יקחו להם ואת הנוסעים יטכרו לאוכלי בשר. ויפן וירא לצד מערב ממרחק שלש מאות מיל את השאול הנורא, שכל באיה לא ישובון. לצד צפון ראה שר של ים מושיט לשונו, ומפיו יצק צף, ולצד דרום ראה אי חדש, ולו חומות ברזל והן סגורות על מסגר. ויש ספינתו לצד ההוא ויאמר לנפשו, עלי לבוא לאי הזה ויעבר עלי מה. ויבא אחרי שבעה ימים ושבעה לילות אל האי הזה, והוא מוקף מכל צדדיו, אין יוצא ואין בא.

ויסובב את האי שלשה ימים ושלשה לילות, וכמו קסם עליו. ביום ישמע ממנו המולה רבה ובלילה דומיה. כי שם מושב בני-אדם הכיר מחחומות הבנויות אננים מהופכות מהמגדלים שעל ראשן; אבל לא ראה ולא השיג את הכורז של האי הזה עם שאר חלקי העולם. כבר אמר נושא ויבקש להטות את ספינתו, ולשוב בדרכו אשר בא בה, והנה פתאום ראה ספינה רבה הלכת לעומתו; וכה יושבים ענקים וכובעיהם ברזל, ויקרבו אליו וישאלו אותו לאמר: מי אתה? מאין תבוא? ומי הביאך הלום? ויאמר: עברי אנכי מארץ פרס, ואשוט עם סחרי בים. ויאמרו לו: בוא אתנו ושב אצלנו. ויאמר להם: האם רחוקה ארצכם מזה? ויענו ויאמרו: הנה האי אשר תראה מקום מושבנו הוא. ויתאו לבו לדעת מעשי האי פנימה ויאות לדברם ויאמר: מוב כדברכם אעשה. ויבואו אל החוף. ויקשרו את הספינות לחורן, ויפרקו את המשאות ויתקעו בקרן ותפתח מערה בעומק הקרקע ויכנסו בה ויקחו גם אותו אתם. אחרי שעה ומחצה מצאו את המבוא ויעלו במעלות. ויקבלו אותם אנשים רבים במצלמים ויובילו אותם הביתה דרך רחובות יפים מאד, אשר לא ראה כמוהם ליופי. גם לו נתנו מלון טוב. וישקף מבعد החלון לתהלוכות העיר וירא את חיי יושביה. כל הגברים המה גבוהי הקומה והנשים קטנות. כולם עטופים הם בגדים לבנים ועל ראשם מגבעת גדולה, בה נוצת הנשר. שרים ינשאו בקרון על שכמי עבדים; וכי יפגש דך את ישוע — יפול לפניו מלוא קומתו והוא יעבור על גבו. בבתים מונחים רק מרבדים יקרים ואין כסא לשבת. בלילה אין נר למאור וכוכב יאיר להם. אין ביניהם כסף עובר לסוחר, רק מחליפים בני אדם את קניניהם זה בזה. מלח לא יאכלו; וכל מי אשר ישעם ממנו, אחת דחו למות.

במשך שבתו אצלם, ראה כי אין להם לא שבת ולא יום טוב, לא כתב ולשון וספר, ואין שם שום למוד כלל. רק לצבא ילמדו את ידם זכר ונקבה יחד; וכולם הם רובי-קשת. מבהמות הבית להם רק עזים משונות בעלות שלשת קרנים, ורצות הנה כצבאים. סוסים ושורים אין להם כלל ובשר לא יאכלו. האורז בחלבי-העז זה הוא מאכלם ומיץ אילן הוא משחהם. אשה בחירת העם שופטת את האי, ולה שלשה יועצים סריסים יושבים תמיד למולה; ובמותה ישרפו הסריסים עמדה ויציגו עליהם גל של אננים. ויהי בעבור שלשה חדשים וישכם בבקר. יום השבת היה, והוא שמרו גם בגולה.

והנה נשמע קול מצלתים והמולה רבה. וירא את העם חוגג, על כל הגנים והמגדלים דגלים אדומים מתנוססים, וכל אדם כשוע כדל, איש ואשה, זקן ונער, כלם מלובשים בגדים אדומים ועטופים אדומים. ויצא וישאל לאנשי המקום: מה לכם היום? ויענו אותו לאמר: עובדים את לאלהים שבתאי, ואחת לשלש שנים את חוגגים לו ומקמרים לו, כי ביום הזה הוא שב מסבב את העולם אלינו להופיע על ראשנו. ויאמר להם: הלא שבתאי אך כוכב הוא מעשה ידי האלהים, ולא אלהים בעצמו. ויתפשו אותו ויאמרו: כופר באלהים הוא הזר הזה, אשר בא לשכון בגבולנו. ויביאו אותו לפני המלכה והסריסים ויאמרו: כדת מה לעשות לאיש הזה, אשר הזיר לרבך סרה בשבתאי אלהינו. ויצעק העם אשר בא לשמוע דבר המשפט, לאמר: ננקרה את עיניו ונשיב אוהו בספינתו עור. ותאמר המלכה: הרגעו ואל חדברו משפט בפני. ותקרא לו ותאמר: הודה על פשעך, איך מלאך לבך לכחש בשבתאי האלהים הגדול על כל האלהים. ויאמר העברי: ידעתי, כי מלכה חכמה את, ולבך יודע צפונות וגם תהלכות שאר העמים; הלא עם ועם ואלהיו, עם ועם ולשונו, עם ועם ודתו. אם שבתאי מולך עליכם, והוא יושיעכם ויגן עליכם, הלא אתם תעבדו לו, וכן מסורה לכם מאבותיכם ומאבות אבותיכם כל הימים. אני ועמי בארץ רחוקה אנחנו יושבים, דתנו שונה מכל עם ותורתנו היא תורת אלהים, ובה נאמר, כי האלהים ברא את השמים ואת הארץ וכל צבא השמים ואת הפוכבים הגדולים. אמנם כחות רבים לאלה והמה יאירו לארץ ולדרים עליה. אבל עוד יש גבוה מעל גבוה; כה למדו אותנו נביאינו והכמינו מדוד דוד, וגם כי גלינו מארצנו, תורתם בפינו. ותען המלכה השופטת אותו לאמר: אם באמת אלהיכם עוד גדול משבתאי אלהינו, ננסה להקריב אותך קרבן, ויבוא אלהיך ויצילך מידינו.

ויאמר העברי: עשו עמדי כטוב בעיניכם, באלהי לא אכפר. ויציתו איש ברחוב העיר ויקחו אותו ופשטו בגדיו מעליו, ויקיפוהו חבילות זמורות וישליכוהו אל האח המבערת. מיד נתקדרו השמים בעבים ומטר נתך ארצה ויכבה את הבערה.

ביום חגם זה לא ירד מטר מעולם; ויתמה כל העם על השנוי הזה ויאמרו: אמנם אלהיו יעמוד לימינו. ותצו המלכה לרחצו מהאפר ולהלבישהו בגדי כבוד. וישלחו אותו מהאי בכבוד גדול, ויאמרו: לך ועבדת את אלהיך בארצך, אבל אותנו אל תפריע מעבודתנו אנו. ויתנו לו מתנות רבות.

ואחרי שלש שנות שלטון ומאורעות שונים בממלכת הים שב אל עירו טעון עושר רב. מתציתו חלק לעניים ובמחציתו קנה ספרים לרוב ויחל לבאר ולפרש חכמתו של שלמה. וימת זקן ושבע ימים.

ב

הנוסע *

ויהי בימי קדם איש אחד מזרע היהודים, ולו לב אמיץ ורוח עשוי לבלי חת. ויהי

* על סי ספר שארית ישראל.

בשמעו על דהי ממלכה עשרת השבטים, וישם נפשו בכפו וישנם את מתניו, ויהל לסבב מארץ לארץ וממדינה למדינה, למען יחור מקום האחים של בני הגולה. ויצא מאלכסנדריה של מצרים ויעבור את הים; ואח"כ עבר דרך מדבר גדול וירא שם חיות משונות, שחמש רגלים להן ושלוש עינים, שש אמה קומתן. מן המדבר בא לטישור רחב, בו מרעה, ולא יכול למצוא קצהו, וילן שם הלילה. ויקם בבקר, וחבוא רוח ותשאהו לארץ הרים, ולרגלי ההרים עירות גדולות מלאות כל סחר הארץ, ונהר גדול משתפך ביניהן. וישאל לשם הנהר, ויאמרו לו: הנה זה גוזן, ולא הרחק מאתנו המקומות חלח וחבור, אשר שמה הגלו בני עשרת השבטים; וילך הלאה וירא והנה מראשי ההרים יוצא להב אש וכסה את השמים, ואח"כ שמע קול רעש גדול, ויאמרו לו: זה קול געש של הנהר סמבטיון. וישאל את אנשי המקום לתכונת הנהר וליושבי הארץ אשר מעבר השני, ויאמרו לו: הנהר הזה רותח בכל ששת ימות השבוע ומשליך אבנים, רק ביום השבת הוא נח. וישם מעברו השני שוכן גוי עז, ערים גדולות ובצורות בשמים וגם ערי הפרוות לו הרבה מאד לאין מספר. וכשהעם הזה יוצא למלחמה, הוא מזדיין תחת דגלי שני מלכים, שם האחד אליעזר, המצביא ק"ס אלף גבורי חיל מוויינים, שש אמה קומתו ואורך חרטו ג' אמות, וכששולף אותה מתערה יהרוג שמונה מאות חלל בפעם אחת: סוסי גבוריו נושכים לפנים ולאחור, והמה מלומדי מלחמה מאין כמוהם. ושם המלך השני דניאל, איש גבור מכה אלף חלל בפעם אחת, קשתות גבוריו המה מגידי השנרים וחצים מעץ קליל להם, שנונים בראשם ומלומשים מג' צדדים; והמה קולעים אל השערה במרחק חמש מאות אמה ולא יחטואו. עפרות זהב להם משלל האויבים, וארצם רחבת ידיים; בה עשרים וארבע מדינות; ונציב איש חיל מפקד על כל מדינה ומדינה. וישאל אותם עוד: מאין הגוי העז הזה? ויענו ויאמרו לו: עם זר הנהו, ובא מארץ קטנה הנושבה משבטים שונים בני אב אחד. ויהי ריב בין האחים ורבה המשטמה ביניהם. וירא השבט הזה ברעת ארצו ויקם וילך ויבקש לו ארץ חדשה.

ג

ע ל ה נ ה ר *

ארץ הודו היושבת על נהר סמבטיון, היא ארץ מבורכת בכל זרע דגן למינהו, בפירות העץ ובפרי האדמה למיניהם ובכל מיני חיות ועופות, דגים ויצורי המים; שם ישנו שור הבר, וצפור גדולה מאד הנושאת סר בכנפיה, גם חיות משונות ישנן שם ובני אדם משונים. בקצה המדבר ישנם אנשים, שלהם קרן במצחם ואין להם כי אם עין אחת; ובקצה המדבר השני נמצאים בני אדם, שלהם שתי עינים לפנים ושתיים לאחור; המה אוכלים רק בשר חתי והם מורעם של גוג ומגוג, ישנן שם גם מדינות של נמדים וננסים, שקומות מלכיהם ושריהם כקומת נערים בני חמש שנים. ומשפחה אחת של עופות גדולות העשה בהם שפטים אחת לשנה.

* על פי טופס האגרת אשר שלח פיטרי אל קיסר רומא ונדפס באחד מסאמפי. קובץ על דר, תוצאת מיקיצי נרדמים.

למזרחה של הודו נהרי שמן, נחלים הזלכים מעדן, ונהר אחד סובב מדינה גדולה, והוא משליך אבנים בכל ששת ימי המעשה וגועש ברעש, וביום השבת ישקוט וינח. ושם מעבר לנהר, ממלכת שבעת שבטי ישראל, יוצאי ארץ כנען; ולהם ממלכות גדולות ועצומות. למשמעת המלך הראשון שלהם סרים מאתים ממלכות והרבה שלמונת. לו שרי צבא לאלפים, אנשי חיל לרבבות. לא ראיחם גבורים עזים כמו אלה כל הימים, אחד מהם ירדוף אלה, ואין ארץ וממלכה יכולה לעמוד לנגדם. ובפנים הארץ רב טוב צפון להם, לעשרם ולאוצרותיהם אין קץ.

עוד ספורים

א

ה כ ה ז *

בארץ צוען קראו לאהרן בן עמרם, להיות לאלהים למשה ולשרת במקדש לפני ה'. ויעבד עבודתו באהל ובמקדש הוא וזרעו עד עולם לכפר על בני ישראל ולשאת עונם. אבל משהחל שמש הבית לערוב גברו בעלי זרוע. הטובים והישרים בלבותם, והם מזרע קודש, נדחקו, ובאו חללים לכהונה, ויהי מקדש ה' למערת פריצים. לא פעם ולא שתים צוחה העזרה ויצאה בת קול ואמרה: צאו לכם בית ביותם, צאו לכם זרים, צאו אלה, שטמאו בית אלהינו! ואין שומע. אמר רבי יהושע: מקובל אני מרבתי, שאין אליהו בא לטמא ולטהר, רק לרחק המקורבין ולקרב את הרחוקים.

רב אחד מרבי הגולה, היה משתוקק כל ימיו לראות ירושלים בבנינה והר הבית על מכונן, וכל ישראל עולה שלש פעמים בשנה לראות את פני האדון ה'. וירא בחלומו, והנה הוא וביתו יצאו מבבל ירושלימה למועד ה'. וישבו בסכות, כי חג האסיף היה. ולקחו כל הבאים פרי עץ הדר, כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל, והקיפו העם והכהנים והלויים את הר הזתים ושוררו מזמורי תהלים בקול נמוך. וירא והנה הכהנים לבושים סיריקון ומעילי בוץ וארגמן, גם הלויים לבושים מעילי אפוד; וכשהכהנים פותחים את פיהם, הלויים שותקים; וכשהיו הלויים מרגנים, הכהנים שותקים ומטים את ראשיהם. וירא והנה איש אחד זקן ביניהם, והוא חגור שק ויכירהו, שהוא אליהו החונה. ויגש אליו וישאלהו בלש: אימתי ייתי מר לבשר את ביאת הנואל? ויענהו אליהו ויאמר: כשיהיו כל אלה, המקיפים את ההר הזה, כהנים אמתים. אמר לו: וכי אין אלו מזרע אהרן? השיב אליהו ואמר: לא. וישאלהו שוב: איך נדע להבדיל בין כהן אמת ללא אמת? ויראו בתוך כך והנה איש אחד הולך בקצה המחנה נבוה וגמאם בעיני כל, כגדיו קרועים, והוא חוגר ברגלו האחת מצד זה וסומא בעינו האחת מן הצד השני; וירם אליהו את ידו ויאמר: זה הוא כהן מזרע אמת.

* על פי ספר חסידים.

ויהרד הרב וילפת. וייקץ וירא והנה עמוד אש עולה מן הארץ עד לשמים.

ב
ה ה ו ל ך *

ויצא אחד מגדולי הרוח ואנשי השם מגבולות ארץ-ישראל וישא את רגליו ארצה בני-קדם, ויבא אל כר נרחב מאד, ואחרי הכר יער גדול, והוא נטוע בשפולי הרים, לא דרכה בהם רגל איש ואדמתם לא עבדה מעולם. ויגח תחת אחד השיחים וענפיו סכוהו, וישם אבן למראשותיו, כי עיף מאד; ויישן ויחלום, והנה סלם גדול מוצב ארצה ואת ראשו לא יראה, כי גבה מאד, ואנשים גבורים חסונים כאלון עולים וירדים בו, וייקץ ותפעם רוחו. ויפן כה וכה וירא מהנה אנשים מזוינים ופניהם כפני להבים, על כתפם המה נושאים זמורות גדולות, אשר כרתו מהיער, וכידיהם הניתות של עץ ואבני קלע, וירא מאד. ויגש אליו אחד מן המחנה, איש גבה הקומה וענק במראהו, וישאלהו עברית: מי הביאך הלום, בן האדם? ומיזם גלות כבוד מבית-שומרון לא נצבה כף רגל איש במקום הזה בלעדנו. ברך לאלהים כי בן ברית אתה, כי לולא הדבר הזה, כי אז דמך בראשך. ותריע המחנה וירעש היער. בני שבט אמיץ, שכח ברזל לו, נפגשו את אחד מאהיהם הרחוקים, מאד רחוקים. ויען הבא ויאמר: איש עברי אנכי מארץ העברים, ואחז את לבי כדניאל לדרוש בכל סתום משכטי יה, אולי אמצא החזון; ואחם אל תמנעו טוב מנעליו והגידו נא לי מוצאכם ודבר פליאתכם. ויאמרו לו: בני עם חפשי אנו מבני שבטי יה מקדם, אין מלך עלינו, כי אם ראשי מטות, איש איש שוכן לדגלו ולבית אבותיו; ואם נצא למלחמה, אין עם שיעמוד נגדנו, כי ה' אתנו ואת צבאותינו!

ויאמר להם האורח: הידעתם מה על אדות אחיכם בני יהודה? ויאמרו: ידענו. לנו ולהם תורת אל אחד, אבל שלנו מעטה משלהם, כי לא ישכנו יחדו זה ימים רבים, ועמים רבים ומדינות רבות מבדילים בינינו. ויאמר עוד הבא: התדעו, כי גזרות רעות וקשות באות על אחיכם הרחוקים בכל עת לכלותם, ולולא שמר ה' חסדו לנו, כי אז לא נשאר לנו שריד? ויאמרו: לא בא עוד המועד, כי נעמוד לימינכם, כי עוד לא התחבר מלך הדרום אל מלך הצפון.

וישאל האורח עוד ויאמר: ואם עוד רחוק הקץ? ויאמרו: אל תוסיף דבר אתנו ואל תוסיף לשאול, שוב ולך אל מקומך ואל הנט אחרוך, כי בנפשך הוא. ויפול לרגלם ויבקשם, כי יתנו לו אות וסימן ליום הגאולה; ויקסו פני השמים ויהיו קולות וברקים וישמע קול צהלת סוסים דוהרים, וישא את עיניו וירא והנה כל המחנה הוא כבר מרחוק ואך את צלו עוד יכיר. לפתע התכסה הכל בענן, ואך ערפל מסביבו, וישב על סלע ויבך...

ג
ע ל ג ל ו ת ה ש ב י נ ה *

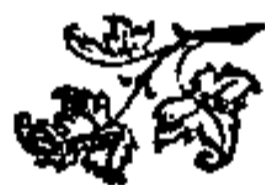
חסיד וצדיק גדול עבר במסופנה על פני הים ללכת לישיבה אחת להרביץ תורה,

** לקוח בספר יהודי.

* ספור עש"י קונטרס "בזראוה אנשי מעשה".

ותבוא הספינה אל אי אחד ותנח שם. וילך גם הוא אל החוף והתרחק מעט משאר בני לויחו, למען יוכל להתפלל במנוחה. הוא הרבה בתפלה ובזמירות ויתמהמה עד בוש ויחפש אותו ולא מצא; ויעזבוהו לבדו ויעשו את דרכם הלאה. ויהי כי בלה את תפלתו וישב אל החוף והספינה איננה, ויחרד האיש לנפשו ויירא להשאר פה, וגם צדה לא היתה לו. וירא מרחוק משעול אחד ויעבר בו, וימצא עצי פרי אחדים ויאכל מהם וישבע. אחר כך ישב על הקרקע והתחיל שוב ללמוד ויבטח בה, כי ישמור לו הסדו. כה עבר עליו כל היום. לעת ערב קם והתפלל תפלת מנחה ומעריב, אכל איזה פירות וישכב שוב על הקרקע לישון. ויהי בחצות הלילה ויתעורר משנתו וישמע קול בוכה ומילל למרחוק. ויקם וילך אחרי הקול, וירא והנה איש זקן מאד, בן איזה מאות שנה, מתפלש על הארץ באפר ומתאונן על חורבן ירושלים. ויגש אליו ויאמר: אל נא יחר אף אדוני, כי ישאלהו: מי הוא ומאין הוא? ויען הזקן אותו: ירמיה הנביא הגני, ונתקיים בי: „מי יתנני במדבר ואבכה על שבר בת עמי“. כה אני יושב כל הדורות ומתאונן ומקונן את קנותי. וישאלהו עוד: העוד יארכו הימים עד ביאת המשיח? מיד באה רוח סערה ותשא את השואל למרחוק— ויחדל לשאול.

אחרי ימים שלשה באה ספינה ותנח על החוף ותקח גם אותו להובילו למצרתו. אבל לא האריך עוד ימים, כי על כן ראה את האלהים . . .

נבואים ומשיחים

*

נהמן קסומא*

בימים קדומים, בעת אשר היתה עוד יראת אלהים בארץ ומלאו בני אדם רוח תורה ועבודה ודעת בספרים וסתריהם, אז ישב בכפר ברעו, אשר בארץ אבות, איש עברי, ושמו רבי פנחס בן יאיר, כשם החסיד הגדול, אשר היה בימי רבי יהודה הנשיא. ויהי רבי פנחס איש חכם מאד, יודע גם במשנת חכמים וגם בקי במגלת סתרים וחשבונותיה. כי הנה מלבד התורה הנלויה, אשר נמסרה מסיני להגות ולדרוש בה לרור דור, מסר אדני לעבדיו גם את רזיו, הכוללים ערפלי-בראשית, מעשה-מרכבה וידיעת שמו המפורש, שם שאפילו בימי-המקדש לא היו מגלים אותו אלא לצטעעין; ומי ששמע אותו, כעם ככהן, היה נופל על פניו ומשתחווה בחרדה למלכו של עולם. וידע רבי פנחס מפי רבו, ורבו מרבו, להשתמש בשם הגדול והנורא הזה; ידע כי בכחו לעקור כל המלכות הרשעה מן העולם, עד כי יעבור זדון ושכו בנים אל גבולם; ולא פעם ולא פעמים בקש להגותו, כאשר התחמץ לבבו לראות את עיר רומא על תלה בנויה ועיר אלהים מושפלת עד שאול תהתיה. אבל חזר ואמר לנפשו: אל נא ארחוק את הקץ ולא אחטא לאלהים. הוא בעצמו יפקוד על העמים והמדינות את גורלם, והוא גם שומר את הברית לעמו אשר בחר. ולרבי פנחס אשה, בת רב ומורה גדול, ושמה רחל. היא היתה יפת תואר ויפת מראה ולבה לב טהור. ויאהב אותה אישה, והיא גם היא אהבתהו ותחבב אותו ותשרתהו. ואלהים מלא את צרכיהם, ולא דאגו ללחם כל הימים, וגם עשו חסד לדל ואכיון. אבל בנים, אשר יירשו את משמרת התורה והמעשה אשר בידם, לא היו להם ויהיו ערירים ימים רבים.

ורבי פנחס ישב בכית המדרש, וילמד לתלמידיו סדרי המשנה, ואשתו רחל ישבה ותשמור את הכית ונפשה עגמה לבן, אשר ישב גם הוא וילמד בתורה ותהיינה שפתיה דובבות בקבר. ולא שמע אדני אליה לתת לה ברכה מאוצר הגשמות. ותחפלל אליו, ותעסיק גם ברפואות ובסגולות נשים, ככל אשר הסכימו בימים ההם, וזרע לא היה לה. כל שכנותיה מסכיב גתנו להן בנים ובנות; והיא בשתחה אך את דלת אהלה, תראה תינוקות של בית רבן רצים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וגילותיהם כיריהם, ולה אין חלק בכל אלה. —

ותחשוב רחל מחשבות על דרכי אלהים ועל רחמיו ודרכיו, כי רבים. ותתבונן

* עפ"י קוגנרס "נבואת הילד". — גרסם בקונטרסי "רשמים".

למעשיה, ותוסף לעשות צדקה וחסד, ותוסף לשמור את מצוות-אלהים ותחשוב לדרך את קשי מזלה. ואם טוב לה פנחס אישה, ואם תכבדהו כמלאך אלהים, והיא יודעת כי די לה להחסות בצלו, — הלא עם כל זה עוד יכולה היא להחנן גם בפרי בטן. מלאכי רחמים ומכניסי רחמים! פרשו את רחשי לבה לפני אלהי עולמים, פתחו להם שערי-יה ותזכה למתנת-יה! שרה, רבקה, רחל, האמהות הקדושות הן כלן היו עקרות זמן רב, ואחר כן פתח אלהים את רחמן ויתן להם את יצחק ואת יעקב ואת יוסף. „מצפה הקדוש-ברוך-הוא לתפלתם של צדיקים“; והיא מתפללת בכל יום בקומה ממשחה, רוחצת פניה, נותנת מפה על ראשה ועומדת בקרן זוית ומתפללת, ובערב שוב היא מתפללת. לעתים תענה גם את נפשה כל היום ולא תאכל לחם עד בא הלילה.

ובעלה לן רוב הימים בבית-המדרש ולא ידע את מצוקות רחל אשתו. ויהי היום והוא נשאר בביתו וישכב על הארץ, כי כן דרכו לענות את נפשו גם הוא על גורל בת עמו, ורחל קמה ממשחה ותעמוד בפנה ותשפוך לבה ותאמר: רבון העולמים! אתה הי ושטך הי ומלכותך על האדם ופעלך חיים. יודעת אני, כי מימי לא הטאתי נגדך, ואם הטאתי, בעלי לא חטא; ואם אני והוא חטאנו, הלא רבו רחמיך וחסדיך. זכור נא את אשר אמרת בתורתך: נוצר חסד לאלפים; ברכני בכן, אשר יעבוד אותך כדת, ולא יכבה נרנו. צור עולמים! רחם עלינו! רחם עלינו למען שמך הגדול, רחם למען אמונתך, רחם למען אלהותך ומלכותך. ותבך חרש... שמע בעלה את תפלתה ויתעודד ויקם ויסהר לרחוק ידיו ויעמוד גם הוא בפנה ויתפלל תפלה קצרה: אנה אדני אלהי ישראל! שמע נא בקול רחל אמתך, ויהיו לרצון אמרי פיה. איש ואשתו בוכים ומתפללים לצור עולמים, ולא נשמעה בת-קול ממרומים, כי נפתחו השערים.

ויהי בלילה השני ורבי פנחס נשאר בביתו ביום אתמול. ותפול רחל רעיתו לפניו ותחזק ברגליו ותאמר אליו: יודע אני, כי בידך תשמישי-השם-הגדול, עשה נא למעני והשביע את אלהים שוכן מעלה, כי יתן לנו זרע, ואם אין — מתה אנכי. ויתחלחל בעלה מאד ויאמר: איך אעשה את הדבר הרע הזה להרגיז תבל ממסגרותיה ולהתריד כסא-שמים? ותען אשתו ותאמר: בנפשי אני, כי לא יקרך עון; ואם ידרשו ממך דין-וחשבון, אבוא אני לפני כסא הכבוד לבקש חסות. ותבך ותצק לו ולא הרפתה ממנו, עד כי עשה יעשה את הדבר הזה.

ויקם פנחס ויפלל ויעצום את עיניו. פשט את ידיו והגביהן למעלה ויקרא בקול: הנני משביע... ונתקו שני כוכבים ממושבותם. אתא דכור!

ויעתר הפעם אלהים אליהם ותהר רחל בעוד מועד. ויהי הילד בכמן אמו ששה ירחים, כי כן חקו טאת מלך העולם, ובחודש השביעי יום ראשון בשבת ויום תרועה, בעלות הבקר, „והיה עולה המזל באורך צדק ומאזנים“, ועטם רבים מיצורי-מרום מתנערים וקמים, לראות בכן האדם עומד בדין, יצא גם הוא מבית משכנו ובשרו סהור. וכשבא „לאויר העולם“, קם ו„השתחוה לאמו“ ופתח פיו ויאמר: יש למעלה מזאת הכיפה, שאתם רואים, תשע מאות וחמשים וחמש כיפות, ולמעלה מהן ארבע חיות המרכבה, ולמעלה מהן משרתי אש. ותשתומם אמו למראה בנה הדובר, ותפחד וכמעט לא נותרה בה נשמה.

ויבא אביו עמוק במליתו ללכת לבית-התפלה וירא את הבן הנולד עומד ומשיח רמות, ויגער בו וישתוק" . . . וישתוק המדבר. ויקרא את שם הבן הזה נחמן, ויגמל ויגדל, והוא היה יפה מאד וטוב רואי, קוצותיו תלתלים ועיניו מבהיקות, וישא חן וחסד בעיני כל רואיו כי ברכה בו; אבל אלם הוא מיום אשר גער בו אביו; נאסר בו רוחו למגנת אמו ולמגנת כל רואיו. ויאמרו הכריות איש אל אחיו: אם יפתח האלהים את פי הנער הזה וידבר כאחד האדם, אז יכול להיות גואלנו בצר ונצחנו את השמן. ויתפלאו לאמר: אם אדני יצו את הברכה, הן לא יצוה את הקללה. ואמו בכתה ותתחנן לפני אלהי מרום, כי ישיב את הדבור לבנה יחידה, ולא נשמעה חזנתה.

ותוסף רחל להצק את כעלה את פנחס ותאמר: הֲתָר נא את בננו לדבר או בקש מאת שדי ויקחהו מן העולם, כי טוב מותי מהיי לראות לשוננו סגורה. ויען פנחס ויאמר לה: גואלת לבקש ממני כדבר הזה, כי הן חכם לב בננו זה משאר האדם אשר על פני האדמה והוא כבן-אלים; ואם ידבר על יושבי מטה, יגלה להם דברים, אשר נעלים מנחם לשמעם, ימהר את קץ הגאולה ותהיה מהומה ופחד בין יושבי חלד לערבב עליונים בתחתונים, וגם אורו יקח אלהים אליו. ותאמר רחל: נפשי בשאלתי, כי ידבר רק דברי-סתר ולא דברים אשר בגלוי ולא יביעוהו בני-אדם ולא יהיה להם למעצור, כי לא בא מועד.

ויברק אלהים על פני הנער ויקרן עור פניו ויראו מגשת אליו, ויתחזק אביו ויקרב אליו, וישקוהו על פניו שלש פעמים ויאמר: הנני מתיר, הנני מתיר, הנני מתירך. . . הנני מתיר את לשונך. . . ויקרא הנער: הנני. ויפלו העומדים סביב על פניהם וישתחוו. וישביעהו אביו עוד, ויצוהו, שלא ידבר לבר-נש בגולה, כי אם בדבר חתום וסתום, ויחדל טראה הברק ועל פני הדובר מסוה. . .

וידבר הנער מהיום ההוא והלאה וישם דבריו ואת נבואותיו בספר, בסדר אלפא-ביתא חתום, ויהיו דבריו לחידה ולפלא בישרון. ויכתובם בספר בשם "נבואת הילד", וסתומים וחתומים הדברים האלה עד עת קץ ותרבה הדעת.

ולא האריך הנער ימים אחרי נבואותיו אלה ויפקד רוחו ביד אלהים. ויבכו אותו אביו ואמו וכל ערי בית יעקב חודש ימים וישימוהו בארון. "ויש עמו עוד ארבעים צדיקים במערה", מיטינו ומשמאלו. והיה כל אשר נגע דבר אדני אל לבו או אשר צד לו, ויבוא שמה לשפוך את לחשו על קבר הנביא החתום וירוח לו. — והיה לחזק בישראל מימים ימימה.

=

דוד הראובני*

במדבר חבור, בממלכת בני ראובן ובני נד וחצי שבט המנשה, היה מלך אחד גדול ושמו שלמה, והוא חזק את מלכותו, וירם את ממלכתו למרומי פסגת העוז והעושר. מספר

* עפ"י ספר נסיעת דוד הראובני, וספר שארית ישראל ועוד.

המשפחות והמטות אשר תחת שבטו עלה לשלשים רבוא. ויהיו למלך שלמה שני בנים, שם האחד יוסף והוא הבכור, ושם השני דוד. יוסף היה איש גבור חיל, אוהב להיות המצביא על הצבא ולשמור את גבולות הארץ. ולעמית זה היה דוד אחיו איש אוהב חזון ורוחו נשאהו לירחי קדם. הוא לא הסתפק במצרי השבטים בני אחיו, כי חקר בספרים למוצאי שאר השבטים הרחוקים, ויהי בהודע לו, כי כולם המה נפוצים בגולה, ובארץ הקדושה מושל עם חזק, הוא עם הערבים והישמעאלים, אשר נטה אהליו על כל מקומות הקודש, — עלה על לבו הרעיון להתאחד עם מלכי היונים, לעלות ביחד על עם הישמעאלים להלחם עמם ולגרשם מן הארץ. ויתעצם במחשבתו זו ויחשוב מזמות. ויהי במות אביו, ואחיו הגדול ישב על כסאו, בא לפניו ולפני שבעים הזקנים, ראשי היועצים, ויספר להם את אשר עם לבבו, ויקח מהם רשות להרחיק נדוד לארצות הגוים, למען יבצע זממו. ויאמרו לו: לך, ואל אבות יהיה עמך ויביאך למטרת חפצך. ויקם וילך, רק צרורו על שבטו ועבד אחד זקן חרש ואלם מלווהו על דרכו. ויעבור מדבר חבור, דרך עשרה ימים, ויבוא למדינת צואקין בארץ כוש. משם הלך עם שרוא גדולה דרך מדורות גדולות, יערים ונהרות ויבא אחרי שני ירחים לבירת כוש, הלא היא בממלכת עמריה, השוכנת על נהר נילוס, ויושביה רבים מן בני הלבנים ומן בני השחורים; שם עמד לפני המלך וידבר עמו בהרבה ענינים ויהי מבאי ביתו. בערב נקרא אל בית המלך להשתעשע עמו בדברי חכמה, וביום התענה צום גמור, כי כן דרך דוד לענות את נפשו יום יום על גלות הארץ. אחר הדברים האלה יצא הראובני מהארץ ההיא וילך דרך נהר נילוס, ויעבור עוד נהרות הרבה, וירא עמל בדרכו, הרבה יגיעות רוח ובשר, ויתאזר ויבא לחופי הארץ הקדושה. נכנס לעזה; ומשם בא לחברון, מקום מערת המכפלה. ויראו שומרי המערה, כי איש הרוה נצב בתוכם, ויבאו וינשקו ידיו ורגליו ויאמרו אליו: שלום בואך ברוך השם, שלום לך אדוננו. ויפתחו לו את השער הסגור, וירד אל תוך המערה ויתפלל לפני קברות האבות אברהם יצחק ויעקב, והאמהות שרה רבקה רחל ולאה, וישפך שם שיחו ויאמר: אנא ה', רחם על בניך ותן להם שם ושארית בארצך, כאשר כבר המית להם חסדך מעבר לנהר הגדול בממלכת אחי.

ויתעטף דוד כישמעאלי ויצא ויבא מחברון לירושלים, העיר הקדושה. ותכף בבואו שמה שם פניו אל מקום המקדש ויבא למקום בית קדש הקדשים, ויכנס אל המערה אשר שם אבן השתייה; הוא עמד שם ימים רבים, לחם לא אכל ומים לא שחה, ויתפלל לאדון האדונים על יד יסוד העולם, על יד האבן, שממנה הושחת העולם. ויהי בצאתו משם, וישא את עיניו וירא, והנה עשרה שלוחים מאחיו יוסף המלך עומדים מרחוק, והמה מתנכרים לו.

ויעל לראש הר הזיתים, עלה להר ציון, בקר את המערות ואת הקברים, ויאמץ לבבו למצוא דרכים להוריד משאתו את הגוי המושל בארץ ההיא ולהחזיר כתר ישראל לישנו. והי היה עמו. מעני ורוכב על החמור, כדמותו וכצלמו עד עתה בדרך נדודיו, נהפך על ידי מסכות וגלגולים לשר וקצין; וישב משם למצרים, ומשם עשה את דרכו אל רומא רבתי, מדינת האפיפיור, ויבוא העירה רומא כהום היום בצהרים, והוא רוכב על סוס לבן ומעטפה יקרה של משי לבן על שבטו.

ויקבלוהו החשמנים בכבוד גדול, ויצגוהו לפני האפיפיור בכבודו ובעצמו, שרק מלכים ורוזנים לפניו יתיצבו, וגם הוא ככר אותו. ויציע לפניו דוד ראובני את צפונותיו ואת מחשבותיו ויכנסו דבריו באזני כהן הכהנים, ויאמר אליו: רואה אנכי, כי חכמה בלבבך, וכי ה' שלחך להיות נגיד לעמך, ויבטיחהו לעמוד לימינו. ויצא דוד מאתו שמח וטוב לב.

ובכל עיר ועיר, מדינה ומדינה, אשר היהודים המעונים אז והנרדפים מכל עבר גרים בתוכה, בהגיע הדבר הזה לאזנם, כי נכנס איש אחד עברי משבט ראובן להיכל האפיפיור וזכה לכבוד הגדול הזה, ותפעם רוחם ונשא לבבם, ויחלו להאמין, כי הוא יגאלם ויוציאם מעבדותם הקשה לחרות של יום המשיח.

ממדינת האפיפיור יצא דוד באניה, אשר דגל יהודה נפוץ על תרנה, לארץ פורטוגל, ומעשהו כשר וקצין, ואתו גם ספרים וכתבים מראשי החשמנים אל המלך. ויכבדהו המלך וישא חן וחסד לפניו ויגדלהו וינשאהו ויאמר גם הוא לעזור למהשבתו ולתת לו אניות מלחמה, בצאתו למלחמה על ירושלים. ויצא שם דוד הראובני בכל תפוצות הגולה, כי שמעו וראו את גדלו ותפארתו; והוא לא גכה לבו ולא התרומם על אחיו; תחת בנדי הארמון נשא חמיד שק על בשרו ויצם עוד הרכה תעניות ויענה את נפשו. וימצא ה' את לבו נאמן לפניו, ויחל לחשוב על דבר קץ הפלאות.

ויירא השטן לנפשו, פן יפול עתה ולא יוסיף קום, וילך ויערבב את העולם; ויקם על דוד איש רע מעללים, והוא קרוב למלך, ויקנא בו ויכהו בלשון ויתנהו למרגל. ויהפך לבב המלך לשנוא אותו, ויצו לשיטו בבית הסוהר. ומאז נהפך עליו הנלגל, ורק צרה ופגע היו מנת חלקו, וירד ביגון שאולה על אדמת זרים, ועמו נקברו גם תקותיו הרמות על בית ישראל, ולא יספו להתעורר דורות הרבה. האל הרחמן ישלח לנו תמורתו.

ש ל ט ה מ ל כ ו *²

ויצא חטר לבית ישראל בארץ אויביו.

איש היה בארץ פורטוגל, אשר על יד ספרד, והוא מנזע בית ישראל, אשר עזבו בתגרת צר את עמם וילכו וישחחוו לאל נכר, ופקיד גדול היה האיש במדינת המלך. ויקח אשה גם היא מזרע היהודים, ותהר ותלד בן ויקרא שטו שלמה מולכו. ויגדל הגער ויחכם, והוא מתרועע את סופרי המלך, לומד לשונות הרבה והוגה בספרים. ויהי בשמעו את שמע דברי משיח היהודים דוד הראובני, אשר יצא לתור את כל ארצות הגולה, ויאמר, כי ה' שלחו לקבץ נפשות יהודה וישראל ולהשיב אותם אל מכונם, נגעו דברים האלה בלבו, הלך ושכ לאלהי אבותיו וימל בשר ערלתו ויחל ללמוד ספרי הקודש ומסתריהם. וה' נתן חכמה לשלמה ויחכם מאד בכל ספרי בית ישראל, ברזיהם וסתריהם, ולא היה דבר בחלקי התורה, דברי הנביאים, הצופים והחכמים, אשר לא ידעו ולא חקר אוהו ולא

* על פי ספר עמק הבכא ועוד.

דרש בו. ולבו התלהב באמרי האלהים, וקרא בשוקים וברחובות לתשוכה ולסליחה. ויבא גם לרומא רבתי לדבר את ראש הכהנים בחכמת התורה וימצא גם הוא הן וחסד בעיניו ויכר, כי רוח ה' דובר בו ומלהו על לשונו. ויתחבר הכטיף אל המשיח דוד להיות לו למשנה; הוא דלה נסתרות מעמקי הקבלה, הרת אותם עלי לחת וישלחם לעיר ועיר, מדינה ומדינה. חכמת שלמה עלתה למעלה ראש; ובכל מקום אשר דבריו מגיעים, אמרו כל העם: נביא הדש קם לנו לגלות לנו שפוני טמוני האל, נלכה ונתחברה ונקיים כל מוצא דבריו.

אז נבה זרם לבו וילך להתוכח בדברי אמונה עם הקיסר וידבר את שריו קשות על דרכם הרע ועל אהבתם לבצע כסף. ותעל חמתם עליו; ויבואו ויאמרו אל המלך: האיש הזה מסית ומדיח את לבות בני ישראל משמירת הדברים, אשר שטנו עליהם, ועוד מעט ויטרדו בנו והתחזקו ועלו מן הארץ. ויצו המלך לשימן בכור; ואת משפטו מסר לבית-דין וחרצו עליו משפט מות להשרף באש.

ויהי ביום הכסא הציתו חכורת הכהנים מדורה גדולה כוערת בשוק, ויעלו את שלמה מן הבור, ויפשו את בגדיו, וישימו חחים בלשונו ויציגוהו ערום לפני האש הבערת. ויחמול עליו המלך ויצו להסיר את החחים מפיו, ויביאו אותו לפניו, ויאמר אליו: שלמה, שלמה, למה תמות מות נבל, ועוד כחך אתך להיטיב את דרכך, ברך את אלהיך וחייה תחיה ואגדלך ואגשך ואשיבך בכסא בין כל ראשי השרים והפרתמים. ולא אבה שלמה לשמוע לדברים האלה וגם לא פחד ולא זע מחביון המות. אז נתמלא עליו המלך קצף גדול, ויצו להגדיל את המדורה, וישליכוהו באש. הלהב עלה ושלמה נשרף כליל עולה לה'. וירח ה' את ריח הנחות, ויקח נשמתו אליו.

ויהי בהגיע השמועה אל תלמידיו ומעריציו, ויבכו עליו ויספדו לו; ואחרים ששו ושמחו ויאמרו, כי לא שלט ביה נורא כלל. לרבים גם נגלה שלמה שבוע ימים אחרי שריפתו והוד לו, זר סביב לראשו. אחר כך לא נראה עוד אליהם, אבל דבריו וכל אשר עשה וכתב בסתרי התורה קימים עד היום הזה.

חזון שלמה מלכו.*

ויהי בהתקדש שלמה מלכו ויטהר מכל אדם וירא בחלומו את החזון הזה: הנה הוא הולך בארץ המדבר לבקש צפונות ונסתרות, רק חבילה על שכמו, אזור במתניו ומקל בידו. וישא את עיניו, והנה איש זקן, גדול ונשוא פנים, אשר זקנו יורד עד למתניו ומראהו כתלג חָרָד, בא לנגדו, ויהאזר ויאמר: שלום! והחזיר האיש שלום, וישאלהו לאמר: מאין ולאן אתה הולך? ויען אותו ויאמר: את גאולת עמי אנכי מבקש ואת פדות נפשו. ויאמר לו הזקן: שוב על עקביך וההבודד בחורבת ירושלים, וישא רגליו וילך לארץ אבות.

וירא בדרכו שורת אילנות, שלשה שלשה אילנות יוצאים משרש אחד וענפיהם

* עפ"י קטע מכפר "חית קטה", מובא בציוני גרין-שפר חלק ז'.

נפרדים לכל עבר. ועל הענפים הפזורים יושבות יונים הרבה, מהן לבנות כשלג ומהן שחירות מאד. לפתע התפרץ נחל גדול סביב האילנות, ומחנה של פרישים ונבורים מורים בכלי אש ומטיות ביונים. היונים המתות נופלות מעל האילנות; ומיד באות צפרים גדולות רבות הנוצה וכולעות אותן, לא השאר גם אחת. ויצעק ויאמר: אל אלהים! הכלה אתה עושה ליונות התמות האלה?

עוד הוא עומד וצועק והנה איש חדש נגלה לו באויר, בנדיו לבנים כשלג ומראה כמראה אלהים; ואחריו עוד איש, והוא גדול מן הראשון, בנדיו לבנים מן בנדי הראשון ובידיו מאזנים, והוא עטל לתקנם במדה שזה. וירא את האיש הראשון וירץ לקראתו ויחבקו איש את אחיו. אחר זה ירדו לארץ ויחלו לדבר את החוזה, וישאלהו הישני לאמר: ההבנת את מראה היונים אשר ראית ודבר שני גוניהן? ויאמר: אהה אדוני, לא ידעתי מה. ויבא האיש הראשון וישח ראשו וישם פיו על פיו, עיניו על עיניו וכפיו על כפיו וידבר אליו דברים בשם אלהים; ותפקחנה עיניו, וירא והנה כל היונים כולן לבנות עתה, אין ביניהן גם אחת שתורה וגם אחת אדומה. ויאמר אליו: כזה יהיה נקץ הימים, כי שלום יהיה אז בארץ וגר זאב עם כבש. ויקץ והנה חלף כל המראה ואיננו.

מעולם הרוחות

א

עובדי האש*

האלהים הגדול כולו אש, הוא ברא את עולמו מאש, כסאו מאש ומשרתיו אש לזהט. ויעבדו הגוים מקדם גם אותו באש ויבנו לו מזבחות של אש. ובאיי כנרג, אשר סבב אותם הנוסע רבי בנימין מעיר שודילה, עובדים עוד אז כל יושביהם לאלהי האש: על כל הר וגבע אש בוערת תמיד, לא תכבה. ובעלות השמש ובבא השמש, בא העם ומשתחוה להלהבות הגדולות שבע פעמים; אשה כי תלד, ונקדש הבן הבכור לקרבן על האש; וכי ימות איש ואשה, יעלו את עפס על הרי האש, ועלה הלהב ואכל אותם עד כלה, — הרוחות עלו למעלה!

דרך האנשים האלה גם לנדוד בחייהם להשרף באש; ואלה המה הנזירים, אשר יקריבו את עצמם לעלות כליל על מזבח האש.

כי ישמע בשכונה, פלוני או פלונית נדרו עצמם לאלהי האש, ובאו כל ראשי השבטים וברכו אותם לאמר: אשריכם וטוב לכם, תנו תודה לאלהים ישויתם לכך. ובהגיע יום קיום הנדר, יגלחו את ראשם וירחצו את בשרם ויטהרו וילבשו אחר כך שמלות אדומות ויתעטפו אדומים, ורוכבים על סוסים אדומים. הכהנים והשרים הולכים לפניהם והמון רב נאסף אחריהם. חוגג כל העם. דגלים אדומים מתנוססים על כל הכתים והאהלים. קול חוף, כנור ומצלתיים ישמע. משפחה הנשרף או הנשרפת יוצאת במחולות; ובקול רנון וחדוה יקפצו הנזירים מהסוסים וידלגו לתוך האש הבוערת, והלהבה עולה עד השמים. ונטל רוח שברון על כל העם, אנשים ונשים, ילדים וילדות, גם לא מבני הנזירים, קופצים אחריהם. האש בוערת ואוכלת את הקרבנות בחפזה; אחוה וחבה בין מטלכות האש ובין ישוב האדם. חג לאדון האדונים, אדון האש, חג לברואיו. צהלה ודיצה, יום הפדות בא!

ב

שרפת המתים**

בעיר אלמו אשר בארץ הודו הרחוקה היה מנהג זר אצל יושביה היהודים לשרוף את מתיהם. במבור העיר היתה אש יוקדת תמיד יומם ולילה, ובכל בית ובכל שבט, אם מת ראש המשפחה, כרכו אותו במלבושי המובים וישמו אותו על המוקד. והיו סובבים אותו

* עפ"י מסעות רבי בנימין. — נדפס ב"מולדת" תרע"ג. ** מספור מסע. — נדפס שם.

שלוש עשרה פעמים, עד נשרף כלו, ומסדו לו ואנו לו. שלשה ימים אחר החזון הזה היה בא המת לביתו, מראהו כמו שהיה בתיים וקולו עמדו, והיה מגיד לבני ביתו את עתידותיהם הקרובים וישב אתם שבעה ימים ויעלם. ותצא השמועה מהמנהג הפלאי הזה למרחוק, ויבאו אנשים רבים לשמוע למראה עיניהם, אם כנים הדברים, ויראו כי אמנם כן, וכי יקומו המתים לשבעה ימים, אחרי אשר נשרפו עצמותיהם ולא נותר מהם אך האפר. בימים ההם חי איש צדיק גדול ושמו שמואל הרואה. והוא היה עובד את ה' באמונה, ויחר לו לשמוע ולדעת מהמנהג הזה בבני עמו. ויקם ויעבור את הים ויבא אל העיר אלמת, ויסר אל השופט אשר שם ללון אצלו.

ביום בואו מת איש יהודי גבור, לקחו אותו בניו ובנותיו ושמו אותו לתוך הלהבה ונשרף; ובעבור שלשת ימים, בא לביתו וישב על כסאו. בא הרב רבי שמואל לבית הזה. ובצעדו על המפתח, התחלחל המת למראהו, ויאמר הרב ליתר האנשים: עזבו אותי עם, אניכם לבדי. ויעשו כן, ויאמרו: דברים כגו. ויהי כי ראה כי אין איש בבית, נגש הרב אל המת ויאמר: מי אתה? ויען אותו המת לאמר: סור ממני פן אויבך. אמר הרב: ה' עמדי, ולא תוכל עשה לי מאומה; הנני משביעך באלהי השמים ובאלהי הארץ, כי תגיד לי את האמת במלואה. התחיל המת להתודות ולומר: עבודה זרה של אש בעיר ההיא מקדמת דנא, ואנכי כהן להן לאש: והיה כי יקריבו היהודים לעבודה זו את מתיהם, אחתפש אנכי בצורת המת ואטעה אותם, כן דרכי. נתן הרואה עיניו בו והורידו מיד לשאול תחתיה. ויכנס שמואל אחר כך את כל היהודים ויאמר להם: חטא גדול ונורא חטאתם ימים רבים, כי עבדתם לאלהי האש ותקרבו לו קרבן. מהרו וכבו אש זרה זו ועקרו את עבודה האש מן השורש; ענו את נפשותיכם י"ב חודש וחלקו את כל קנייניכם לעניים, ואת מתיכם תקברו. וילמדו דיני קבורת ישראל וטהרת המתים. ויעשו ככל אשר דבר אליהם הנביא במלו את העבודה הזרה ויזרעו את הכבר ההיא מלח, והמה שבו לה' בכל לבבם ויחלו להתנהג במנהגי בית ישראל.

עיר הנדחת*

בעיר אחת הסמוכה לארץ בכל גר איש יהודי אחד, מצופל בכנים ובכנות ולו אין כל להחיות את נפשו ובכל אשר פנה ידע אך מחסור. ויהי כאשר נאלץ לעשות שבת אחת חול ובניו רעבו ללחם, ישב בטוצאי השבת ויבך ויתאונן כלפי מעלה, ויאמר: אם לא יתנו לי ממרומים לחם לאכול ובגד ללבוש וצרכי האדם המעטים, למה העניקוני ברכ בנים ושוב היה לי לו הלכתי ערירי. ויפתח פה לשמן.

ברגע הזה שמע קול איש דופק על החלון לאמר: פתח לעובר אורח. ויקם ויפתח את הדלת ויבא איש זקן, בעל הדרת פנים, מלובש בבגדי שבת יקרים וחגורה רחבה במתניו ויאמר: שלום עליך, ויען: שלום עליכם, מאין תבואו? ויען הבא לאמר: את קולך שמעתי

* לקוח מקונטרס יראי וגרסם במקום הנ"ל.

מקונן על רוע מזלך, ואחנן אותך והבאתי לך את זה הכיס הריק; והיה אם אך תשים ידך בו תוציא זהובים כל צרכך ולא יחסר ממנו עד עולם.

ויושט ידו אל חוכו ויוציא ממנו מאה אדומים. ויסהר אל אשתו ויתן לה כסף להכין תיבה סעודה קטנה ויעורר את בנו ובנותיו, כי כבר ישנו את שנתם, ויקומו ויאכלו וישבעו. והיה כאשר כלו לאכול, אמר הזקן אל האיש: דבר לי אליך, בא אתי חדר בתוך חדר. ויבואו אל החדר השני ויפתח הזקן את פיו ויאמר: אנכי הגני אליהו התשבי, אשר שלחני ה' להיות לך לעזר ולהרים קרנך — ועתה כי עירך קטנה ואין בה לומדי-תורה רבים, תן לי את בנך הבכור ואלמדוהו תורה בטרם. וישמח האיש מאד על הדבר הזה, כי זכה לגלוי-אליהו ולהושיב את בנו בשיבה של מעלה. ויפול על פניו ויאמר: הסדיך עמדי רבים; כל אשר תאמר אעשה. וישבו אל חדר האוכל ויאמר האיש לאשתו: אורחני זה המכובד רוצה לקחת את בנו ללמדו לתורה. ותשמח גם היא על הדבר. ויקח הזקן את הנער וילך אתו ויאמר: כעת מועד אשוב אליך. הדבר היה בעשרה בתמוז שנת חמשת אלפים ליצירה.

ויקח האיש, בלכת הזר מאתו, כסף רב מן הכיס בכל יום ויתעשר, ויבן לו בית גדול וישם בו כלים נאים ויתפלאו השכנים למראה ההוא; ויגל להם את הסוד, ויעזור גם להם. והיה לשנה הבאה, בעשירי בתמוז, נגלה הזקן שנית. ויבואו גם שנים מן השכנים ויאמרו לו: אליהו אדוננו, הענק גם אותנו בכיסים כמו אלה ונתן לך את בנינו בכורינו ללמוד תורה עמך. ויאות להם ויאמר: טוב, אעשה כדבריכם; וימסור לכל אחד בים ברכה ואת בניהם לקח אתו. ויתעשרו גם המה מהמטמונים עשר רב. ובין כה וכה נודע הדבר בכל העיר; ובבוא הזקן בשנה השלישית, בעשירי בתמוז, הביאו לו עשרה אנשים את בניהם בכוריהם לגדלם לתורה ולהעודה וקבלו גם המה כיסים של ברכה. כך התעשרה כל העיר מהמקור הזה, כל הכתים הקטנים פנו מקומם למרקלינים נפלאים, ותעל העיר כפורחת ותראה כעיר מלוכה ביפיה ובהדרה.

ובכל שנה שנה, בעשירי לחדש הרביעי, הופיע הזקן הפלאי לקחת אתו את הבנים הבכורים, והבינו כל אנשי העיר כרה גדולה לכבודו ושמחו בהראותו. הלא זה החוזה, אשר ממנו בא להם שמע ההצלחה המרובה, שכמעט אין על עפר משלה. אין עבודה עוד בעיר ואין יגיעת-כפים, אין לזה ואין מלוה, אין עיזרעה וקנאת בני-אדם. איש איש נוהן בכל שעה את ידו אל כיסו, ומוציא ממנו כל אשר יאווה לבו.

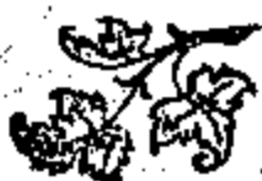
בעת ההיא בא גר אחד מארץ רחוקה, ושמו אברהם. יש אומרים כי אברהם בן עזרא היה, והוא איש צדיק ויודע צפונות. והיה אך צעדו רגליו על כפתן העיר והיא זיחה ריח טומאה העולה ממנה. ויתפלא על הדבר הזה, כי הן ידע כי אנשי העיר הם שומרי מצות ה' ולא יטרו בקולו. והיה בראותו את ההכנות הרבות בבתים — ריש המזוזה — וישאל את אנשי המקום: מה לכם ולמעשיכם ולמי אהם מחכים? ויאמרו לו: לביאת אליהו התשבי אתו מחכים. ויחשה ויאמר לנפשו: דברים בנז.

יום העשירי בתמוז בא ועקבות הזקן לא נראו הפעם. ויתפלאו האנשים ויאמרו איש אל אחיו: מה יום מיומים והן לא זה דרכו? וישלחו רצים לקראתו ויפגשו אותו עומד ביער

הסמוך. ויאמרו לו: למה יעמוד אדוננו פה ולא יסור אלינו כפעם בפעם? כל אנשי העי מאיש ועד אישה, מזקן ועד נער, מחכים לבואך. וישב ויאמר להם: לא אוכל לבוא במכו עירכם, כי זר בתוכם. וישבו השלוחים ויספרו לאנשי העיר את אשר דבר. ויאמרו לגרש את האורח, אשר בא בתוכם להפריע משושם, ויאמרו לו: צא מאתנו איש זר, איך ראוי לקחת חלק בשמחתנו. ויאמר האיש: אם באמת אליהו הוא האיש, למה יירא ממני, קחו אותי אליו ואדבר עמו דבר. ויאמר העם לסקלו באבנים, כי נפשם טרה עליו ועל דבריו. אך אנשי חיל אחדים בתוכם עמדו לימינו, ויאמרו: ננסה לעשות כדברו. וילך האיש להתודע אל הזקן והרבה מאנשי העיר מלוים אותו לראות מה יקרה כעת. ויהי כי ראה אותו הזקן מרחוק, החל להתרחק ולסגת אחור. נתן עליו האורח בקולו ויקרא: עמוד! ויעמוד ויגש אליו ויביט בו בעינים מוזרות, ונעשה מיד לגל של עצמָת. ויפול פחד ה' על כל הרואים, וישתוממו לראות, איך ניזק אליהו ולא עצר כח לעמוד נגד זה אשר מהדש בא. ויפנה האיש אל מלויו ויאמר: שמעו נא אלי, לא אליהו היה האיש הזה, כי אם השמן; ממלכת השמן העשירה אתכם ואת בניכם הקריבה לעבודה זרה. וישאו בני העם את קולם ויבכו.

ויצו אותם רבי אברהם לנתוץ כל הבתים, אשר בנו מכסף השמן ולעקור את כל הגנות אשר נטעו על ידי הבתים. וישמעו בקולו, וישליכו איש את כספו וזהבו וכל כליו ברחוב העיר, וגם את בגדי כבודם הסירו מעליהם. ויציתו איש גדולה וישרפו את כל העיר וכל אשר בה כליל לאל קנא, והיתה שטמה תל עולם.

ויעשו בני העיר תשובה לפני המקום, התפלשו בעפר וצעקו לה' על קרבנות הטומאה. וירא ה' כי נשבר לבם וירחם עליהם. השמש בא, וראו הגה נשמות פורחות באויר. הן היו נשמות בניהם בכוריהם, שהוציאו אותן ממקום הטומאה, וינח העולם!

ספורים

א

מאני*

כשנת די אלפים ע"ד לבריאת העולם קם איש אחד, איש אשר רוח בו, ושמו מאני. ויחל ללמוד תורה חדשה, כי שני אלים מושלים בעולם: האחד עושה טוב והשני בורא רע. האחד ברא את האור והשני — את החשך; האחד יצר את החיים והשני את המות. ויקנה לו ולתורתו מאמינים רבים. מכל אפסי תבל נהרו אליו המונים המונים ויקבלו עליהם את התורה הזאת לחוקת חיהם. ויהי כביא הנביא לבבל רבתי, הוא וארבע מאות איש אשר אחו, לדרוש שם על אמונתו ולהוכיח צדקתה. יצא המלך לקראתו ויקבל אותו ואת חילו ברב פאר וכבוד, ויעש להם משתה גדול. ויושב את כל אחד ואחד מהם על כסא קדר, ויצו להביא יין ומגדנות לפניהם. ויהי כטוב לבם ויאמר להם: הפץ אנכי לדון עמכם על דבר תורתכם ועל אודות שיטתכם; אבל לא אוכל דבר עם ארבע מאות איש ביחד, כחרו מכם עשרה עשרה ואתוכה עמכם. ויקומו עשרה הראשונים מעל השלחן ויכדלו מחבריהם וילכו עם המלך אל הגן לדבר עמו. ויהי בהיותם לבדם, צוה המלך להמיתם ולתלותם על עצים, ויעשו עבדיו כן. וישב המלך אל המשתה ויקרא לעשרה חבריהם, ויצו לעשות להם כאשר נעשה לאחיהם ויתלו גם המה. כן המית עשרה עשרה, עד תום כל ארבע המאות. וישאר מאני לבדו וידבר אליו המלך לאמר: הנה כבר דברתי את תלמידך, וראיתי כי הם כלם חכמים ויודעי דבר; ועתה בא נא עמי אל הגן ותשמיעני את חכמתך אתה, כי ודאי עלית על כלם. ויקם מאני וילך אחריו. ויהי בבואו אל הגן וירם את עינו, וירא והנה תלמידיו תלויים על עצים אחד אחד, ואין גשמה בהם, ויתעומו פניו. ויאמר לו המלך: אל תתחלחל, נביא האלים, הלא שנים מושלים בעולם, ביד האחד מפתחות החיים וביד השני מפתחות המות; והוא גם הוא צוני להמית כל חברתך אשר אתך. ועתה יצוה נא אל המונב ובורא האור עליך להתיותך, וחיית ולא יפול משערת ראשך ארצה. ולא נשזע קול אל ממעל למוכתו. וישא מאני גרלו גם הוא להיות תלוי על עץ, ולא קם לתחיה.

ב

שתיים גשמים**

אישה עניה אחת ירדה לבתץ את עגלה ביאור; ותרחצהו ותלבישהו ותישב על החוף

* עפ"י ספר שארית ישראל, פרק ששי. ** עפ"י מעשיות בבית המדרש חלק ששי.

להשתעשע עמו; ותבוא שדה אחת, אשר רחצה גם היא ביאור, ותריח את בשר הילד ותחאו לאכלו, ותאמר לאמו: תני לי את בנך הנחמד ואשתעשע גם אני עמו. ותואל האם לתתו לה ותקחהו על זרועותיה ותברח עמו. ותרץ אמו אחריה ותשיגה. ויקם ריב ביניהן. אם הילד אמרה: למה עשקתני ותקחי את בני אשר ילדתיו? והשדה אומרת: לא בן, אני ילדתיו.

בימים ההם היה בודקה נביא בארץ, וכל דבר אלהים יביאו לפניו. ותבאנה שתי הנשים לפניו ותגשנה לפניו את דבר המשפט; האם אומרת: לי הילד והשדה טוענת לי הילד. ויען בודהה ויאמר לשתי בעלות הדין: החזקנה נא אחת בראש הילד ואחת ברגליו ומשכנה אותו לכאן ולכאן; והיה האשה אשר תגבר על רעותה, לה הילד. ותאמר השדה: טוב, הנני נכונה לעשות כדבר הנביא. והאם נכמרו רחמיה על הנער ותאמר: תקח היא את הילד ולא אמשיכו ברגליו ולא אראה בעניו, ויקם הנביא ואמר: את הנך אם הילד; לכו זכי במקחך. ויסן אל השדה ויאמר: ואת כי העזת פניך לשקר גרש אנרש אותך ממושב בני אדם. וישם עינו בה, ותהי לאפס ואין.

ה שלשה *

מעשה בשלשה בני-אדם, שהיו מהלכים בדרך, ונתקדו שמים בעבים ויהי קולות וברקים וסטר סוהף נתך ארצה. ויראו מערה אחת פתוחה בהר, ויבאו בה להחסות מגשם וילינו שם כל הלילה. והיו בנקר, חדלו הרעמים, הסערה קטה לדממה, ולא נשמע הגשם עוד. ויקומו לעזוב את המערה, והנה חושך פתאם ואבן גדולה וכבדה על פי המערה; ולא יכלו שלשתם להזיז את האבן ממקומה. ויצר להם מאד, כי גם צדה לא היה להם, והם צפויים אל רעב. ויחחילו שלשתם להתפלל איש לאלהיו, איש אחרי אחיו, ולתנות צדקתם לפניו, למען הציל יצילם. ויתפלל האחד וירצה לפני אלהיו, את צדקו ואת הטוב אשר עשה כל ימיו; והנה נעה האבן כמלוא אצבע וקו אור זרח להם במערה. בא השני אחריו ויתפלל כהראשון ויוכח לאלהיו גם הוא את צדקתו, והוא גם איש ישר מאחיו, ותוסף האבן לנוע, כמלוא כף איש, ואור השמש נגה ביוחר. בא השלישי להתפלל אחריהם ויגש ויאמר: לא אדע אלהים מה עשיתי לפניך; ואתה הצילנו נא מן המות הזה הצפוי לנו. ויכל לדבר, והנה נעה האבן בלה וסרה מהפתח ויראו את כל השמש הזורח. ויצאו בלם בשלום וישתחוו. צדקת זהה שלישי רבה משל שניהם יחד.

* ספור ערבי, כנא במקרא כפשוטו, חלק ראשון.